

**Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra žurnalistiky**

**Magisterská diplomová práce
Užívání mobilních telefonů dětmi a jejich rodiči**

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra žurnalistiky

Magisterská diplomová práce
Užívání mobilních telefonů dětmi a jejich rodiči
Using of cell phones by children and their parents

Vypracovala: Bc. Martina Chottová
Vedoucí práce: Mgr. Zdeněk Sloboda

Olomouc 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury. Celkový rozsah práce je 181 980 znaků včetně mezer. Rozsah příloh činí celkem 64 561 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne

Bc. Martina Chottová

Poděkování

Děkuji vedoucímu magisterské diplomové práce Mgr. Zdeňku Slobodovi za konzultace, cenné rady a připomínky.

Děkuji také všem rodičům a dětem, kteří byli ochotni zúčastnit se výzkumu a poskytnout mi rozhovory.

Bc. Martina Chottová

ABSTRAKT

Cílem této práce je zjistit, jakým způsobem rodiče socializují a vychovávají své děti k ne/užívání mobilních telefonů. Vybranou věkovou kategorií jsou osmi až čtrnáctileté děti a jejich rodiče. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část čtenáře seznamuje s médii obecně, s mobilními telefony, mediální výchovou, mediální pedagogikou, mediální gramotností a mediální socializací. Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum provedený prostřednictvím polostrukturovaných hloubkových rozhovorů. Rozhovory se uskutečnily v průběhu ledna 2013 s devíti dětmi a deseti dospělými. Nahrávky byly transkribovány, deskribovány a následně interpretovány na základě zakotvené teorie.

Klíčová slova

Socializace – mediální výchova – děti – rodiče dětí – mobilní telefony – funkce – výchovné přístupy – mediální socializace dětí - užívání mobilních telefonů dětmi a jejich rodiči – kvalitativní výzkum - polostrukturované rozhovory – transkripce – deskripce – interpretace.

The aim of this thesis is to determine, in which way parents socialize and bring up their children to use / not to use of mobile phones. The selected age category consists of children at the age from 8 to 14 years and their parents. The work is divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part acquaints reader with the media in general, with mobile phones, media education, media pedagogy, media literacy and media socialization. The practical part consists of qualitative research, which was performed by way of semi-structured depth interviews. The interviews were carried out with nine children and ten adults in January 2013. Recordings were transcribed, described and then interpreted on the basis of Grounded theory.

Keywords

The socialization – media education – children – parents – mobile phone – functions – education approach – media socialization of children - using of cell phones by children and their parents – a qualitative research – a semi-structured depth interview – a transcription – a description – an interpretation.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	RODINA A MOBILNÍ TELEFONY V PROCESU SOCIALIZACE.....	3
2.1.	Média a jejich role ve společnosti	4
2.1.1.	Typologie médií	6
2.1.2.	Základní znaky médií	6
2.1.3.	Vývoj mobilních telefonů.....	7
2.1.4.	Vliv mobilních telefonů na děti.....	8
2.1.5.	Média a děti	9
2.2.	Mediální výchova, mediální pedagogika, mediální gramotnost, mediální socializace 11	
2.2.1.	Mediální výchova	11
2.2.2.	Předmět mediální pedagogiky	11
2.2.3.	Mediální gramotnost	13
2.2.4.	Mediální socializace	15
2.2.5.	Mediální výchova ve škole.....	18
2.2.6.	Mediální výchova v rodině.....	19
2.2.	Výzkum z oblasti mediální výchovy a užívání mobilních telefonů	24
2.2.1.	Výzkum zaměřený na mediální výchovu v rodině.....	24
2.2.2.	Výzkumy zaměřené na používání mobilních telefonů.....	26
2.3.	Shrnutí	29
3	KAPITOLA METODOLOGICKÁ: PARAMETRY EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ	30
3.1.	Výzkumný problém a jeho teoretický kontext	30
3.2.	Výzkumná metoda, design výzkumu.....	31
3.2.1.	Kvalitativní výzkum	31
3.2.2.	Zakotvená teorie	32
3.3.	Základní výzkumná otázka, specifické výzkumné otázky	32
3.4.	Volba vzorku	33
3.4.1.	Představení rodin.....	34
3.5.	Techniky sběru dat.....	35
3.6.	Analytické postupy	36
3.6.1.	Otevřené kódování	36
3.6.2.	Axiální kódování	37
3.6.3.	Selektivní kódování.....	37
3.7.	Shrnutí	38
4	VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	39
4.1.	Užívání mobilních telefonů rodiči dětí	40

4.1.1.	Období bez mobilních telefonů	40
4.1.2.	První a další mobilní telefony	42
4.1.3.	Současný mobilní telefon	44
4.1.4.	Posílání SMS zpráv a volání	48
4.1.5.	Svět bez mobilních telefonů	50
4.1.6.	Shrnutí a diskuse	52
4.2.	Dětské užívání mobilního telefonu	54
4.2.1.	První a další mobilní telefony	54
4.2.2.	Současný mobilní telefon a jeho užívání.....	56
4.2.3.	Psaní SMS zpráv a telefonování.....	59
4.2.4.	Škola a mobilní telefony	61
4.2.5.	Ostatní technologie.....	63
4.2.6.	Svět bez mobilních telefonů	64
4.2.7.	Vztah k mobilnímu telefonu.....	65
4.2.8.	Shrnutí a diskuse	67
4.3.	Mediální výchova ve vztahu k mobilním telefonům	69
4.3.1.	Pořízení/nákup prvního mobilního telefonu.....	70
4.3.2.	Užívání současného mobilního telefonu	72
4.3.3.	Využívání telefonu k volání a psaní SMS zpráv	75
4.3.4.	Nástrahy mobilních telefonů	77
4.3.5.	Rodičovská kontrola.....	79
4.3.6.	Výchovné styly.....	80
4.3.7.	Shrnutí a diskuse	81
5	ANALYTICKÝ PŘÍBĚH SOCIALIZACE A VÝCHOVY DĚTÍ K NE/UŽÍVÁNÍ MOBILNÍCH TELEFONŮ.....	82
5.1.	Základní analytický příběh	82
5.1.1.	Shrnutí základního analytického příběhu	82
5.1.2.	Kauzální model	85
6	ZÁVĚR A MOŽNOSTI DALŠÍHO VÝZKUMU	86
6.1.	Shrnutí výsledků a možnosti dalšího výzkumu	86
	POUŽITÁ LITERATURA.....	89
	PŘÍLOHY.....	93
	Příloha 1: Schéma polostrukturovaného rozhovoru - rodiče.....	94
	Příloha 2: Schéma polostrukturovaného rozhovoru - děti.....	101
	Příloha 3: Schéma deskripce polostrukturovaného rozhovoru - rodiče	105

1 ÚVOD

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem rodiče socializují a vychovávají své děti k ne/užívání mobilních telefonů, a to v kontextu jak jejich vlastních zkušeností s médii, tak především realizace vlastních výchovných cílů.

Na téma diplomové práce mě přivedl rozhovor, který jsem nechtěně vyslechla v autobusu cestou na vysokoškolskou kolej. Jelikož byl tento hovor velmi hlasitý, slyšeli jej kromě mě i další cestující tohoto prostředku hromadné dopravy. Na první zastávce do autobusu nastoupila matka s přibližně pětiletým chlapcem a usadili se na volná místa. Já jsem, shodou okolností, stála nedaleko od nich. Na druhé zastávce chlapec matku požádal o půjčení mobilního telefonu, protože si na něm chtěl hrát hru. Máma chlapci odpověděla, ať chvíli počká, že musí ještě dopsat SMS zprávu babičce. Chlapec se zarazil, asi nad něčím přemýšlel. Poté řekl: „*Babička umí psát esemesky rychle?*“ „*Tak ted' už se to babička naučila, takže zprávu napsat umí,*“ odpověděla matka. Dítě se na chvíli odmlčelo a poté se zeptalo: „*A babička, když byla malá, tak uměla psát esemesky a hrát hry?*“ Tato chlapcova otázka většinu cestujících pobavila. Matka asi na takové "rozumy" svého syna byla zvyklá, takže v klidu odpověděla: „*Babička, když byla malá, tak mobilní telefony neexistovaly.*“ To naopak "dostalo" chlapce. „*A jak se mohla zabavit, když neměla mobilní telefon?*“ Odpověď jsem již neslyšela, protože jsem musela vystoupit.

Tento zážitek mě přivedl na myšlenku, že by bylo zajímavé zjistit, jestli si dnešní děti umí představit život bez mobilních telefonů a současně odhalit jejich vztah k tomuto přístroji. Do výzkumu jsem proto vstupovala s názorem, že dnešní mladou generaci provází mobilní telefon prakticky na každém kroku a život bez něj si neumí představit. Protože jsem předpokládala, že největší vliv na děti mají jejich rodiče, rozhodla jsem se porovnat "dospělé" užívání mobilních telefonů s užíváním telefonu jejich dětmi. Zároveň mě zajímalo, jaké výchovné techniky rodiče v souvislosti s mobilními telefony uplatňují.

Věkovou skupinou, na kterou jsem se zaměřila, jsou děti od osmi do čtrnácti let a jejich rodiče. Toto věkové rozmezí jsem zvolila proto, že jsem usoudila, že by to mohlo být období, kdy děti dostávají své první mobilní telefony a učí se s nimi zacházet. Během výzkumu jsem ale zjistila, že věk, ve kterém děti dostávají první mobilní telefon, se postupně snižuje a kategorie dětí od deseti let výše už má v současnosti několikátý mobilní telefon. Tato skutečnost ale pro výzkum nebyla překážkou, jelikož jsem díky ní mohla porovnat, jak se liší užívání mobilních telefonů mladšími a staršími dětmi.

Diplomová práce je rozdělena na čtyři kapitoly. V první, teoretické kapitole, představím základní pojmy a přístupy, ze kterých bude můj výzkum vycházet. V následující metodologické části objasním východiska empirického výzkumu, který byl realizován jako kvalitativní šetření na principu zakotvené teorie vycházející z Anselma Strausse a Juliet Corbinové (1990). Kapitola čtvrtá a pátá jsou empirické, představím v nich výsledky svého výzkumného šetření a pokusím se představit základní analytický příběh vycházející z předchozích kapitol.

Na konec diplomové práce jsem vložila tři přílohy, které zahrnují soupis tazatelských otázek vytvořených na počátku sběru dat a dále kompletní přepis dvou rozhovorů - s rodiči a jejich synem. Poslední příloha je ukázkou toho, jakým způsobem jsem prováděla deskripci rozhovorů s rodiči a jejich dětmi.

2 RODINA A MOBILNÍ TELEFONY V PROCESU SOCIALIZACE

Cílem této teoretické kapitoly je vymezení základních pojmů a konceptů, které je třeba představit, abych mohla smysluplně uchopit předmět svého zájmu.

V první části obecně popíši média a jejich roli ve společnosti, poté uvedu základní znaky médií, následně se zaměřím na vývoj mobilních telefonů a vliv mobilních telefonů na děti a nakonec shrnu vztah médií a dětí.

Ve druhé části se zaměřím na mediální výchovu a na oblast mediální pedagogiky, poté popíši mediální gramotnost, následně představím mediální socializaci a nakonec mediální výchovu uskutečňovanou ve škole a v rodině.

V samotném závěru této části uvedu významné studie, které se zaměřily na mediální výchovu v rodině a na používání mobilních telefonů dětmi.

2.1. Média a jejich role ve společnosti

Nejdůležitějším úkolem člověka v moderní době je orientace ve světě, ve kterém žije. S postupným procesem modernizace tradiční společnosti došlo k rozšíření hranic prostoru, který si člověk uvědomuje a ke kterému se vztahuje. Knihy, časopisy a noviny přinášely člověku informace z oblastí, do kterých jej vlastní zkušenost často ani nezavedla, proto se staly neodmyslitelnou součástí poznávání světa, člověka, přírody a mezilidských vztahů (Jirák 2009).

Jak se média vyvíjela od tisku ke kinematografii, rozhlasu, televizi a internetu, přebírala funkci osvětovou, podílela se na politické komunikaci a ekonomickém uplatnění až dospěla k institucionalizovanému prostředku trávení a naplňování volného času. *„Média přitom sama o sobě nejsou statickou součástí společnosti, nýbrž se sama dynamicky proměňují. Rozvíjejí se v závislosti na proměnách komunikačních technologií a sama nejrůznější společenské, politické i kulturní změny podmiňují, urychlují a modifikují* (Jirák 2009: 13).“

Podle Meyrowitze (1985) elektronická média a především televize rozrušila tradiční hranici mezi muži a ženami a nabídla novou formu zkušenosti, která souvisí s naší fyzickou lokalizací. Ženy byly podle autora "přirozeně" odděleny od veřejné sféry a jejich identitu formulovala pozice v domácnosti. Muži tímto rozčleněním ženy ochraňovali od nebezpečí venkovního světa a zároveň je vyloučili ze spoluúčasti na většině jejich rituálů.

Podle Volka je televize *„typickým domácím a rodinným médiem, které hraje ve vztahu k ostatním technologiím dominantní roli“* (Volek, 1999, str. 17). Domov je v tomto textu chápán jako fyzický privátní prostor, ale zároveň i jako místo nabitě silnými emocionálními prožitky, v němž se televize od svého počátku stala jeho oporou. Televize od svého masového zavedení podporuje podle Volka projekt tzv. *„domácího městského, respektive předměstského štěstí“* (Volek, 1999, str. 19).

Rodina je naopak chápána jako zdroj sociální solidarity, v jejímž rámci se realizuje konzumace velké části televizních obsahů. Od počátku televizního vysílání je proto vedena vášnivá diskuse o tom, jakou roli televize v rodinách zastává. V dnešní době jsou akceptovány dva pohledy. V prvním je televize stabilní součástí rodiny a podílí se na procesu sociální konstrukce rodiny v čase i prostoru. Druhý typ naopak chápe televizi jako médium, které konstruuje či rekonstruuje různé typy televizní konzumace.

Dalším významným sociologem zabývajícím se rolí televize v rodině je David Morley (*Family television: Cultural power and domestic leisure*). V roce 1998 provedl výzkum, ve

kterém rozebíral otázku jak je televize interpretována svými publiky a jak je s televizním materiálem nakládáno v různých rodinách. Morley vycházel z předpokladu, že pouze v kontextu širšího pole sociálních a kulturních determinant, jež rámuje televizní zvyky, lze porozumět individuálním volbám a praktikám. Jeho výzkum byl významný, protože se vyhnul obecnému předpokladu, že televize působí na rodinu negativně a poukázal na kladné stránky televizního konzumování.

Rosenberg (1981) představil typologii, která se zabývá protikladnými východisky při pohledu na vztah médií a kultury. Jsou to sociální struktura ovlivňující kulturu a kultura ovlivňující sociální strukturu. Výsledkem těchto vztahů jsou čtyři modely – materialistický, idealistický, vzájemná závislost a autonomie.

Materialistický model nahlíží na média jako na společenský aspekt, ve kterém je kultura závislá na ekonomické a mocenské struktuře společnosti. Tento názor zastávají především marxisté.

Pokud se na média díváme z hlediska obsahu, můžeme mluvit o *idealistickém hledisku*, které vychází z představy, „že média jsou nadána silným vlivem a že prvotní příčinou společenské změny jsou myšlenky a hodnoty přenášené médii bez ohledu na to, kdo média vlastní či ovládá (Rosenberg In.McQuail 2009: 91).“ Tento model vede k názoru, že média mají nejrůznější účinky, ať už negativní či pozitivní.

Třetí *model vzájemné závislosti* předpokládá, že společnost a masová média jsou ve vzájemné interakci a navzájem na sebe působí. Média i společnost tak reagují na vzájemnou nabídku a poptávku po informacích i zábavě a zároveň podněcují změny vedoucí k novému společensko-kulturnímu klimatu, který nastoluje nové nároky na komunikaci. Média mohou být v tomto modelu chápána „jako fenomén odrážející i formulující společnost a společenské změny (McQuail 2009: 91).“

Poslední typ *autonomie* nevylučuje myšlenku, že společnost a masová média se do určité míry mohou měnit a vyvíjet nezávisle na sobě. Zpochybňuje názor, že „západní média mají buď sklon podporovat modernost, nebo ničit kulturní identitu chudších či slabších zemí (McQuail 2009: 92).“ Koncept autonomie tedy zdůrazňuje, že mediální kultura je tak povrchní, že nemusí ovlivňovat kulturu místní.

Podle Libora Prudkého (2010) je zřejmé, že mluvit o médiích, jako o činitelích bez vlivu a bez odpovědnosti za to, co přinášejí, nelze. Jde o to, jakou podobu má nabídka jednotlivých médií, jaké hodnoty nám různá média přinášejí a pro jaké fáze socializace jsou tyto druhy a podoby médií účinné.

2.1.1. Typologie médií

Podle Rice (1999) není výhodné charakterizovat média podle jejich vlastních atributů, ale studovat jejich atributy v širších souvislostech. Protože jsou kategorie nových médií rozmanité a jejich povaha se neustále mění, nelze spolehlivě vytvořit teorii o jejich důsledcích. Můžeme ale vytvořit čtyři hlavní kategorie „nových médií“, které se odlišují typem užití, obsahem a kontextem. Jsou to *interpersonální komunikační média*, *interaktivní média určená ke hraní*, *media pro vyhledávání informací* a *kolektivní média se spoluúčastí*.

Mezi *interpersonální komunikační média* patří telefon - mobilní telefon a e-mail. Tato média jsou charakteristická tím, že jejich obsah je soukromý a pomíjivý, ale navázaný a posílený vztah může být důležitější než přenesená informace.

Interaktivními médii určenými ke hraní jsou počítačové a video hry a zařízení, která vytvářejí virtuální realitu. Inovací těchto médií je interaktivita a to, že zdrojem potěšení je spíše samotný proces než užití.

Nejvýznamnějším příkladem *media pro vyhledávání informací* je internet, který je vnímán jako velká knihovna, zdroj údajů aktuálních a přítomných informací. Kromě internetu se k vyhledávání informací používá i mobilní telefon, teletext a rádiové datové služby.

Poslední kategorie *kolektivních médií se spoluúčastí* zahrnuje využívání internetu pro sdílení a výměnu informací, zkušeností a myšlenek a slouží k rozvoji aktivních osobních vztahů (Rice 1999).

2.1.2. Základní znaky médií

Rozmanitost, která vyplývá z předchozí typologie, neumožňuje načrtnout typické vlastnosti médií, které by byly charakteristické pro všechny typy nebo pro tyto čtyři uvedené kategorie. Přesto ale můžeme definovat základní znaky, které odlišují nová média od médií starých. Těmi znaky jsou *interaktivita*, *sociální přítomnost*, *různorodost*, *autonomie*, *hravost*, *soukromí* a *personalizace*.

Interaktivita zahrnuje poměr mezi iniciativou nebo reakcí uživatele a nabídkou zdroje /odesílatele.

Sociální přítomnost/nebo osobní sociabilita definuje uživatele ve smyslu osobního kontaktu s ostatními lidmi, který může být ohrožen užitím média.

Různorodost je charakterizovaná jako míra, s níž mohou média přemostit různé úhly pohledu, poskytnout více vodítek, zmírnit nejasnosti, být osobnější či zapojit více smyslů.

Autonomie zahrnuje možnost, která uživateli poskytuje ovládnutí obsahu a užití médií nezávisle na zdroji.

Hravost umožňuje uživateli využít média k zábavě a radosti, v kontrastu s užitečností.

Soukromí je spojeno s užitím médií a se zvoleným či charakteristickým typem obsahu.

Personalizace zahrnuje jedinečnost a osobitost obsahu a jeho užití. (Rozdělení podle Rice In. McQuail 2009: 155)

2.1.3. Vývoj mobilních telefonů

První přenos lidského hlasu pomocí bezdrátového vysílání se uskutečnil na přelomu 19. a 20. století. V roce 1901 Ital Guglielmo Marconi vyslal zprávu v Morseově abecedě přes Atlantik a o několik let později i z Anglie do Austrálie. Ve 20. až 30. letech dvacátého století došlo k velkému nárůstu nákupů elektropřijímačů do domácností. Během druhé světové války se v boji začaly používat přenosné vysílačky. V době korejské války pak patřily do běžné výbavy vojáků vysílačky zvané Walkie-Talkie (Zadrazil 11/2004: 7).

První mobilní telefon byl ale tak velký, že zabíral většinu zavazadlového prostoru auta. V roce 1947 byla společností AT&T v St. Louis vytvořena první městská komunikační síť, která se později rozšířila do dalších 25 měst (Dolejš 2007). První přenosný mobilní telefon představila firma Motorola v roce 1973. Z praktických důvodů ale lidé dalších patnáct let raději využívaly telefony umístěné na pevném místě (Zadrazil 11/2004).

V České republice vznikla první mobilní síť firmy Eurotel v roce 1990. Protože byly mobilní telefony drahé, mělo je jen několik tisíc zákazníků, kteří je díky jejich velikosti a váze využívaly jen v automobilech. V roce 1994 vlastnilo mobilní telefony přibližně 27 500 lidí. Mobilní telefony sloužily pouze k telefonování, SIM karty ještě neexistovaly a čísla byla k telefonům pevně přidělena (<http://home.zcu.cz/~kennysha/data.htm>).

Nárůst mobilních telefonů nastává v roce 1996, kdy Eurotel zavádí do České republiky GSM a díky tomu dochází ke snížení cen služeb i telefonů. Mobilní telefony mají také SIM karty a objevují se první značky Alcatel, Ericsson, Nokia, Motorola a Siemens. V roce 1997 na trh přichází firma Pegas (dnes O2) a o několik let později i třetí operátor Český mobil (dnes Vodafone) (Dolejš 2007).

2.1.4. Vliv mobilních telefonů na děti

Článek, který se zaměřil na děti a mobilní telefony, byl publikován v roce 2007 Rich Ling v *Journal of Children and Media*. Tato studie s názvem *Children, youth and mobile communication* pojednává o komunikaci dětí a mládeže prostřednictvím mobilních telefonů. Ling zastává názor, že mladí lidé jsou suverénními uživateli mobilních telefonů a posílání textových zpráv považují za integrující součást komunikace mezi svými vrstevníky a jejich rodiči. Pomocí fotoaparátů umístěných v mobilních telefonech sdílejí fotky na sociálních sítích, kterými se prezentují před přáteli či debatují např. o oblečení, které je zrovna in.

Mobilní telefony podle Ling (2007) vytvářejí problémy, se kterými se dospívající jedinci musejí vyrovnat. Na jednu stranu jim mobilní telefon umožňuje větší emancipaci, dává jim možnost interakce s jejich vrstevníky bez přičinění rodičů, na druhou stranu slouží jako velmi rozšířené přirovnání k pupeční šňůře, která zpomaluje emancipační proces.

Názor na vliv mobilního telefonu a moderních technologií na děti a mladistvé rozděluje výzkumníky na dva tábory. Na ty kdo říkají, že internet a moderní technologie podporují sociální interakci (např. Wellman, Hasse, Hampton) a na ty, kteří vidí v moderních technologiích negativní dopady na sociální vazby (např. Nie, Hillygus či Erbring). Přesto se objevuje řada výzkumníků, podle kterých mobilní komunikace podporuje alespoň neformální sociální interakce v rámci nejbližšího okruhu přátel (Ling 2007: 60). Například práce Liccopa (2004) ve Francii naznačuje, že mobilní komunikace vede k pevné integraci malých skupin, zejména v kontextu nejvnitřnějšího okruhu přátel a rodiny, se kterými mohou být ve spojení bez ohledu na vzdálenost.

Kromě toho, že se dá z mobilního telefonu volat prakticky odkudkoli, spočívá jeho obliba i v tom, že umožňuje posílání SMS zpráv. První zpráva byla poslána v roce 1992 v anglické síti Vodaphone. Výhodou SMS zprávy je její uložení a doručení i v případě, že příjemce není připojený k síti. Dalším přínosem pro odesílatele je potvrzení o doručení zprávy. Třetí výhoda je spíše psychologického charakteru, jedinec může zprávu poslat kdykoliv, i když člověk na druhém konci nemá zrovna čas s ním hovořit (Dolejš 2007: 6).

Jak již bylo řečeno, dospívající popularizovali sociální využití SMS zpráv. Mají vyvinutou jazykovou a manuální zručnost ve stylizaci zpráv, která není tak propracovaná v jiných skupinách. Jsou v kontaktu s vrstevníky "bleskurychle" a v každé situaci se dokážou podělit o to, co prožívají (Ling 2007). Tento fenomén se podle Liccopa (2004) nazývá „připojená přítomnost“ - být vždy v kontaktu. V obsahu textových zpráv, které mladiství posílají, se objevuje určité zkracování slov a nepoužívání či vymyšlená forma interpunkce.

I tak si jsou SMS zprávy nápadně podobné a inspirovaly jiné formy písemné a zejména elektronicky zprostředkované interakce.

Podle Ling (2007) tím, že se technologie vyvíjí, budou výzkumníci i nadále sledovat změny a možnosti, které mobilní telefony mladým lidem nabídnou. Opravdová revoluce mobilních telefonů však podle ní spočívá v tom, že komunikace je individuálně adresovaná. Díky neustálému rozvoji funkcí mobilních telefonů, můžeme sdílet hodinu po hodině, minutu po minutě své životy s jinými lidmi. Tato skutečnost se promítá do vývoje a udržení sociální soudržnosti a procesu dospívající emancipace.

2.1.5. Média a děti

Výzkumy, které se zaměřily na užívání médií dětmi a na reakci dětí na média (zejména televizi) prověřovaly účinky, které jsou očekávaně spjaté s novými médii (např. Brown 1976, Livingstone and Bovill, 1999, Buckingham, 2002 a Lievrow 2004). Tyto účinky můžeme rozdělit na nežádoucí a prospěšné.

Nežádoucími účinky jsou:

- vzrůstající sociální izolace
- méně času a pozornosti pro domácí úkoly
- vzrůstající pasivita
- méně času na hru a pohyb (nahrazení)
- méně času na čtení (kvůli televizi)
- podrývání rodičovské autority
- předčasné sexuální znalosti a zkušenosti
- nezdravé jídlo a obezita
- přehnaná starost o vlastní vzhled vedoucí k anorexii
- sklony k depresím

Mezi prospěšné účinky patří:

- poskytnutí základny pro sociální interakce
- získávání vědomostí o světě
- učení se společenským postojům a chování
- osvětové účinky
- pomoc při formování identity
- rozvoj představivosti

Podle McQuaila nemůžeme z výše uvedených hypotéz učinit žádný všeobecně platný závěr a žádnou z hypotéz nesmíme považovat za obecně prokázanou nebo ji naopak úplně zamítnout. *„Zkušenosti z výzkumu nás nabádají, abychom zůstali obezřetní vůči mnoha dalším vlivům, jež se podílejí na kterémkoli se zmíněných "účinků““*(McQuail, 2009: 501).

Musil (2003) je přesvědčen o tom, že děti a mládež jsou významnou cílovou skupinou, na kterou se média a hlavně mediální reklamy zaměřují. Je to podle něj způsobeno tím, že jsou spotřebiteli specifického trhu (např. populární hudby nebo hraček), proto jim média mohou snadno vtisknout určité vzorce chování, které se zhodnotí při vstupu mladého diváka mezi ekonomicky aktivní vrstvu. *„Při zhodnocení vlivu médií je třeba vycházet z toho, že napodobování je psychologickým základem učení a zejména předškolní děti jsou v tomto směru vysoce disponovány“* (Musil 2003: 96).

Podle Meyrowitze (1985) média a hlavně televize zasáhla do procesu dětské socializace. Dříve byly děti odděleny od světa dospělých a neměly možnost tuto realitu testovat a hodnotit. Díky televizi jsou tradiční věkové bariéry narušeny a dochází ke změně domácího socializačního prostoru, ve kterém rodiče již nehrají jedinečnou formativní roli.

2.2. Mediální výchova, mediální pedagogika, mediální gramotnost, mediální socializace

V této části nejprve představím mediální výchovu, poté se zaměřím na předmět mediální pedagogiky, následně popíši mediální gramotnost a v neposlední řadě i mediální socializaci, která se uskutečňuje ve škole a v rodině.

2.2.1. Mediální výchova

Mediální výchova se zaměřením na jednatel individuum není jen integrální součástí školního vzdělávání, ale je to celoživotní proces mediálního vychovávání či z pedagogického hlediska mediální socializace. Mediální výchova pak přispívá k rozvoji aktivity a společensky-orientovaného chování jedince.

Mediální výchova je pedagogické a výchovné konání zaměřující se na jednání, jejímž hlavním prvkem je učení se činnosti. Vede k osvojení správného, tedy kriticky-reflexivního uchopování médií - k mediální gramotnosti (Jiráček a Sloboda 2009: 10 a 28). „*Cílem mediální výchovy je komunikační kompetence jedince. Tedy to, že každý je schopen využívat média ke komunikaci s ostatními, je schopen se skrze média vyjadřovat, formulovat své názory a ve veřejném prostoru je konfrontovat s ostatními* (Jiráček 2009: 10).“

2.2.2. Předmět mediální pedagogiky

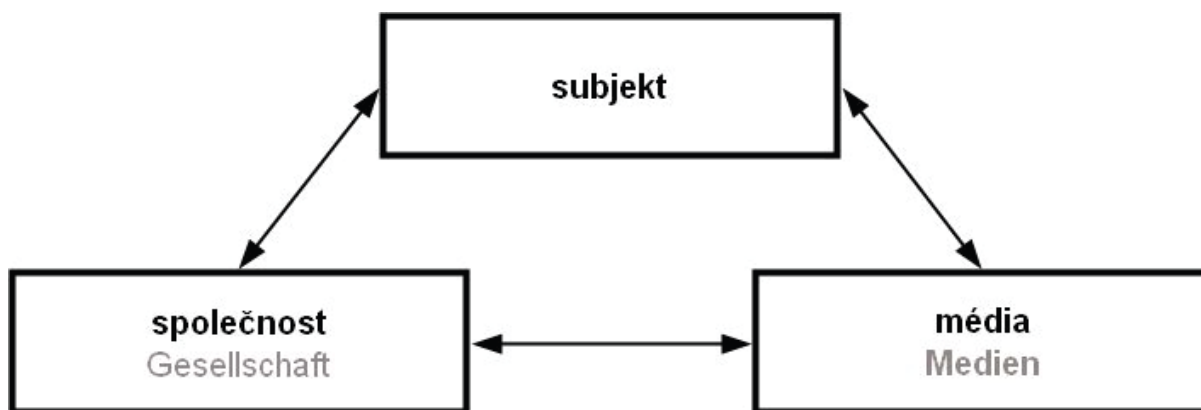
Vznik oboru mediální pedagogika se datuje do roku 1976. Tento obor se začal objevovat v různých formách ve Skandinávii, Francii nebo Kanadě jako Media Education. Nejpracovanější je ale německý model Medienpädagogik, jak z hlediska teorie, tak v kontextu společenském, školním i v mimoškolní praxi (Sloboda 2012).

Mediální pedagogika je podle Slobody (2012) disciplína, která čerpá z různých oborů a pohybuje se mezi oblastmi pedagogiky a médií. Tato disciplína se zabývá - mediální výchovou v širokém významu mediální socializace, tzn. vlivem, pozicí a funkcí médií ve společnosti a v životě jedince a – mediální didaktikou, která teoreticky a prakticky zkoumá tvorbu a použití mediálních technologií a obsahů v rámci vzdělávacího a výchovného procesu.

Základem pro obě složky je studie zaměřená na mediálně-pedagogicky relevantní oblasti, fenomény a cílové skupiny. Soustřeďuje se například na obsahovou analýzu, mediální produkci nebo výzkum recepce médií nejen dětmi a mládeží. Ze zjištěných výsledků poté

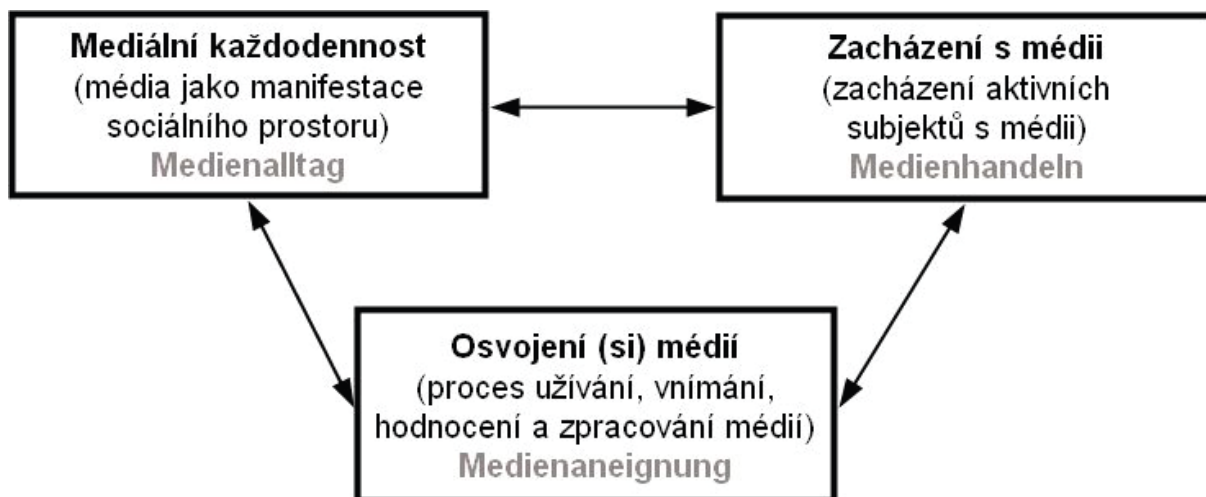
vycházejí teorie, které jsou díky těmto poznatkům upravované a aktualizované. Aplikovanou sférou, která čerpá ze všech tří předchozích oblastí, je institucionalizovaná mediální výchova uskutečňovaná ve škole a v neformálním prostoru, např. ve volnočasovém vzdělávání. Poslední složkou, kterou můžeme zahrnout pod mediální pedagogiku, je zohledňování mediálně pedagogických témat v legislativě či státních politikách jako např. omezení distribuce určitých mediálních obsahů či zřízení kontrolních orgánů, které na tuto distribuci dohlíží (u nás např. komise filmové a mediální gramotnosti MK ČR) (Sloboda 2012).

„Základním cílem mediální pedagogiky je popis, teoretická konceptualizace a praktická podpora osvojování si médií (Medienaneignung viz Hüther, Schorb 2005, Theunert, Schorb 2000, kde vycházející mj. z Vygotského) samotným subjektem, což nemusí být jen dítě či mladistvý, ale jakýkoliv člověk či skupina lidí (Schorb, Sloboda 2009: 8).“

Graf 1. Předměty zájmu integrující mediální politiky

Tento graf ukazuje předmět vztahů, které vstupují jeden do druhého, navzájem se ovlivňují a tvoří společný celek. Mediální pedagogika poté zkoumá všechny tři vrcholy z jiné perspektivy – mediální každodennosti, zacházení s médii a osvojování si médií. Mediální každodennost se zabývá celospolečenským procesem - média nás každý den obklopují, vstupují do našeho života a jsou předmětem témat, obsahem nebo kontextem interakcí. A jsou-li média přítomna v každodenních interakcích, tak s nimi i samostatně zacházíme. K tomuto jednání ale potřebujeme určité kompetence a zkušenosti, které získáváme v procesu osvojování si médií tj. v procesu používání, vnímání, hodnocení a zpracovávání médií pro své potřeby (Schorb, Sloboda 2009). (viz. graf 2)

Graf 2. Předmět zájmu integrující mediální pedagogiky

2.2.2.1. Teorie mediální pedagogiky zaměřená na jednání

Jednou z oblastí mediální pedagogiky je zaměření se na jednání a způsob zacházení s médii. Tato oblast zkoumá subjektivní osvojování si médií – jednání a zacházení s médii:

- subjektivní volba témat
- jednání, která média sama ovlivnila, podnítila
- ovlivnění společnosti prostřednictvím médií
- použití médií (ve společenském kontextu) jako prostředníků

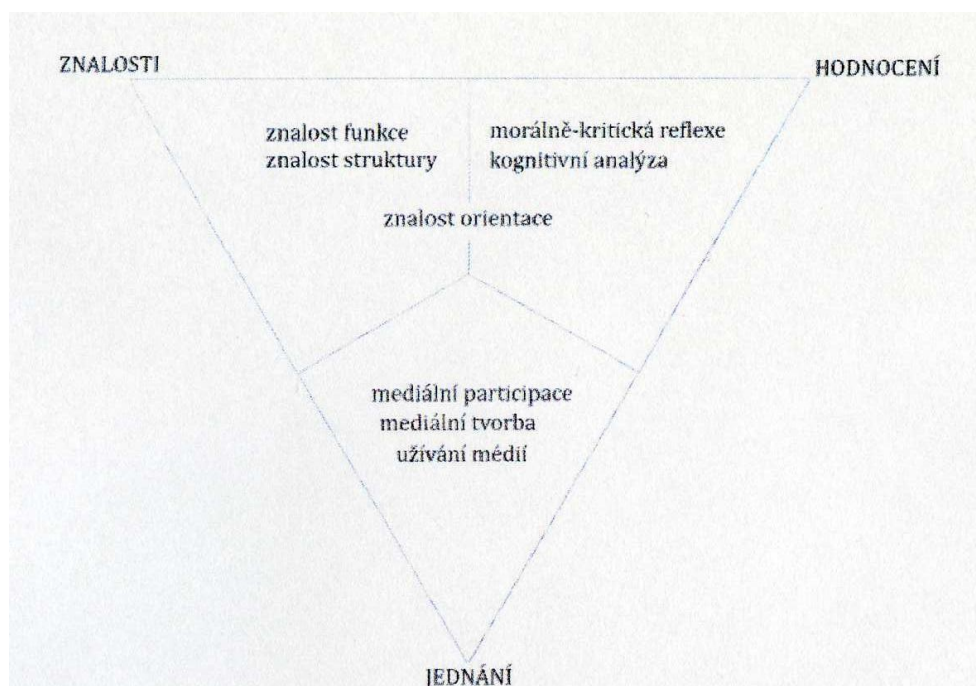
Cílem mediální pedagogiky zaměřené na jednání je emancipovaný jedinec, který je mediálně jednající, kompetentní, samo-rozhodující individuum, které má moderovaný a reflexivně-kritický pohled na média (Schorb, Sloboda 2009).

2.2.3. Mediální gramotnost

„Mediální gramotnost se stává jednou ze základních kompetencí člověka žijícího v moderní a postmoderní společnosti“ (Niklesová 2006: 24). Termín mediální gramotnost se podle Slobody (2012) stala „moderním zaklínadlem“, které se začalo hojně používat v posledních dvaceti letech. Tento termín se objevuje v diskusích o novinářském vzdělání, v obsazích a cílech školního vzdělání i v novém zákoně o povinnosti producentů mediálních obsahů.

Podle Komise evropských společenství, která v roce 2007 vydala dokument nazvaný *Evropský přístup k mediální gramotnosti v digitálním prostředí*, je mediální gramotnost obecně definována „jako schopnost získávat přístup k médiím, chápat a kriticky vyhodnocovat různé aspekty médií a mediálních obsahů a vytvářet sdělení v různých kontextech (...) a týká se dovedností, znalostí a porozumění, které spotřebitelům umožňují efektivní a bezpečné využívání médií (Jirák 2009: 14).“

Podobné schéma v roce 2005 představil i Bernd Schorb v encyklopedii mediální pedagogiky, kde se zabýval znalostmi o médiích, které podle něj znamenají „(1) znalost o fungování mediálních technologií a tvorbě a struktuře mediálních obsahů (2) povědomí o médiích coby institucích a průmyslu, tedy jejich (pracovní) struktuře, vzájemném propojení obsahů i mediálních společností a (3) orientaci v politických, společenských a historických mediálních souvislostech (Schorb In. Sloboda 2012: 122).“

Obrázek 1: Schéma složek mediální gramotnosti podle Schorba, 2005. (30)

Pojem mediální gramotnosti je často spojován s pojmem Medienerziehung, který Niklesová (2006) do češtiny překládá jako výchovu (přípravu) na využívání médií, tj. jako záměrné výchovné působení, které je zaměřené na dosažení určitého stupně mediální gramotnosti. Sloboda (2006) pojem Medienerziehung vymezuje jako mediální výchovu, jež má vést k mediální gramotnosti a lze na ni nahlížet ze dvou perspektiv:

- (1) výchovu (rodiči, ale i společností) k reflexivnímu užívání médií

(2) výchovu médií samotnými ve smyslu nezáměrného vychovávání (tj. ve smyslu socializace).

2.2.4. Mediální socializace

Význam pojmu socializace bývá vymezován různě, ale vždy se o ní mluví jako o interakci a vzájemném ovlivňování mezi subjektem/aktérem a sociálním prostředím. Jedno z pojetí, které zastává například Smékal (2002), Říčan (2004) či Parsons (1951), mluví o socializaci jako o procesu interiorizace hodnot.

Socializace je obecně chápána jako *„dlouhodobý proces interakcí mezi dispozicemi jednotlivce (ale i skupiny, instituce a v některých dimenzích i např. národa, či civilizace) a různými podobami a úrovněmi nabídky hodnot, zprostředkovanými různými mediátory (rodinou, vrstevnickou skupinou, školou, médií, atd.) a přijímanými/odmítanými prostřednictvím různých nástrojů (nápodoba, hra, didaktické přímé učení, práce, ale i sugesce a vcítění)“* (Prudký 2010: 18). „Přičemž je důležité vzít v úvahu působení těchto mediátorů.

Výsledkem socializace je v individuální rovině osobnost, která nalézá vlastní rovnováhu mezi dispozicemi, zkušenostmi a působením mediátorů a postupným osvojováním hodnotové struktury. Hodnoty jsou sice samy o sobě složitou kategorií, kterou nelze nominálně definovat, ale většinou jsou popisovány jako něco, co je natolik důležité, že to přijímáme za své, posuzujeme podle nich svět a jsou základem naší zkušenosti s lidmi, skupinami, kulturou či civilizací. Hodnoty jsou natolik významné, že se je snažíme uchovat a bránit, rozvíjet a předávat dalším generacím (Prudký 2010).

„Socializace představuje zcela zásadní element jak ve vztahu k jednotlivci, tak ve vztahu ke společnosti“ (Šedřová 2007: 13). Pro jednotlivce slouží k uspokojivým interakcím s druhými lidmi a pro společnost je reprodukcí kulturních norem a hodnot, udržuje řád a soudržnost společnosti.

Již od 20. století s postupným rozvojem filmu a rozhlasu, coby prvních masových médií, se začaly objevovat názory, že média mají negativní socializační vliv a to především na děti, které nemají tolik zkušeností a kritickou reflexi, aby se s médií dokázaly vyrovnat (Sloboda 2009).

Pro formování dítěte směrem k užívání médií a k získávání mediální gramotnosti je důležité *„k jakým technickým médiím a mediálním produktům rodiče dítě pustí, jak konzumaci regulují či neregulují, jak média záměrně či nezáměrně používají jako nástroj socializace a výchovy, jak o médiích mluví, jak o nich diskutují“* (Sloboda 2009: 28).

2.2.4.1. Socializační mechanismy

Socializační proces lze rozdělit na tři samostatné cíle: (1) dosažení toho, aby jednotlivec ovládal své impulzy, (2) připravení jej na výkon rolí a (3) uvedení jej do systému významů dané kultury (Šedřová 2007:15 – odkaz na Arnetta 1995: 618). První cíl se zaměřuje na minimalizaci interpersonálních konfliktů, druhý na efektivní dělbu práce a třetí se snaží o integritu společnosti a její kulturní reprodukci.

K dosažení těchto cílů slouží mnoho mechanismů – kladné a záporné zpevnování, verbální vedení a učení na základě modelu, identifikace, hra, osvojování symbolických útvarů a participace na činnosti (Šedřová 2007).

(1) Kladné a záporné zpevnování

Hellus (2003) představuje dva typy zpevnování – kladné a záporné. Kladného zpevnování dosáhneme pomocí odměn, záporného naopak pomocí trestů. Tyto odměny a tresty mají poté vliv na výskyt určitého typu chování. Pokud je určité chování odměňováno, jeho frekvence narůstá, pokud naopak trestáno, jeho frekvence klesá. Odměnou může být například pochvala, souhlas či poskytnutí určité výhody. Trestem naopak nesouhlas, výhrůžka, pokárání či neposkytování kladných emočních projevů.

(2) Verbální vedení a učení na základě modelu

Podle Bandury (1977) je chování jedince usměrňováno instrukcemi, které dostává. Pokud je verbální vedení kombinováno s institucionální kontrolou a zpevňujícími sankcemi, pak je verbální vedení zvyšováno.

„Člověk se učí jednat také tím, že pozoruje jednání jiných osob“ (Šedřová 2007: 17). Bandura zastává názor, že komplikované vzorce jednání mohou být naučeny pozorováním chování živých nebo symbolických modelů. Z toho vyplývá, že když je jedinec například svědkem negativních reakce jiné osoby, získává nepříjemné zkušenosti. Jde tedy o učení pozorováním. Tuto teorii poté Bandura opakovaně empiricky prověřoval a zjistil, že děti ochotně přijímají negativní chování, které jim bylo opakovaně předvedeno (Bandura in Nakonečný: 107).

(3) Identifikace

„Identifikací se zde rozumí ztotožnění se s někým, respektive srovnání se vzorem, přijetí určitého vzoru“ (Nakonečný, 1999: 115). Dítě se tedy chová tak, jak by se choval

objekt identifikace, kdyby byl na jeho místě. V identifikaci se tedy uplatňuje pozorování, které je upevňováno citovou vazbou na druhou osobu (Helus in Nakonečný 1999: 115-116).

(4) Hra

Pomocí hry se děti učí zaujímat různé pozice a brát na sebe úkoly, které jsou s určitými pozicemi spojené. Hra není podle Leont'jeva jen zdrojem zábavy, ale i zdrojem rozvoje kreativity a citu hry v kolektivu (Leont'vej 1952: 32-34). Děti si zpravidla dokážou uvědomit rozdíl mezi hrou a realitou, což jim umožňuje rolovou exploraci a experimentování (Šed'ová, 2007: 18). Nejefektivnější je proto hra před zraky rodičů, kteří mohou hraní usměrnit či povzbudit (Leont'vej 1952: 32-34).

Jako první projevil zájem o dětskou hru Herbert Mead (1969), podle kterého se dítě učí pomocí hry dívat na svět očima druhého člověka. Podle Meada musí dítě projít dvěma herními stádii. První je rolová hra, kdy si dítě hraje například na maminku či tatínka a tím si uvědomí, že každá role má určité vlastnosti, které se od ní očekávají. Druhým stádiem je poté hra s pravidly, kdy se dítě učí zaujímat stanoviska k dalším účastníkům hry.

(5) Osvojování symbolických útvarů

Podle Šed'ové (2007) je důležitým mechanismem socializace také osvojování symbolických útvarů, jako jsou například pohádky, rodinné historie či mediální produkty. Prostřednictvím těchto útvarů je dítě zasvěcováno do systému významů dané kultury.

Příběh nám umožňuje chápat život jako smysluplný a souvislý děj, ale není jen nástrojem naší osobní identity. „*Vyprávění příběhu je důležitým prostředkem uvádění člověka do světa společně sdíleného smyslu, do světa hodnot, tradice, historie, tj. lidské kultury. Aby se člověk mohl stát skutečnou osobností, potřebuje příběhy, které by mohl přijmout za své a za které by mohl převzít odpovědnost* (Chrz, 2007: 16).

(6) Participace na činnosti

Socializační efekt má i vliv na společné činnosti. Participace na činnosti se překrývá s učením na základě modelu, ale jedná se o dva rozdílné mechanismy. Nejde totiž jen o samotné pozorování chování druhých, ale o zapojení do určité činnosti. Tato činnost má určitou strukturu, které se každý účastník musí podřídít.

2.2.5. Mediální výchova ve škole

Rychlost rozvoje informačních technologií a s nimi rostoucí technologické možnosti médií přináší bezpodmínečnou nutnost zařazení informační a mediální výchovy do celého procesu výchovy a vzdělání tzn. ve škole i mimo ni. V ČR byla proto „*mediální výchova zařazena jako jedno ze šesti průřezových témat Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVZP ZV), na jehož základě školy vytvořily školní vzdělávací programy a vyučují podle nich od školního roku 2007/2008.* (Bělohradská 2009: 67).“ A zároveň „*byla zařazena jako průřezové téma i do RVP pro gymnaziální vzdělávání a v RVP pro střední odborné vzdělávání* (Bělohradská 2009: 67).“

Cílem mediální výchovy je poskytnout každému žákovi základní úroveň mediální gramotnosti, tj. přinést mu stěžejní poznatky a dovednosti, které se týkají práce s médii a podat mu informace o mediální komunikaci. Žák by si měl utvořit vlastní názor na média a seznámit se s podstatou a zásadními vlastnostmi moderních médií, vytvořit si tzv. mediální kompetenci. „*Žák by se měl dovědět, jak mohou média svého adresáta ovlivňovat a manipulovat jím a mediální výchova by ho měla vybavit dovednostmi aktivně a účinně se těmto nežádoucím vlivům bránit* (Bělohradská 2009: 68).“

Protože média nepůsobí na každého jedince stejně, měla by být podle Bělohradské (2009) individuální i mediální výchova, aby byl její přínos efektivní a úspěšný. Autorka rozděluje tuto úspěšnost a naplňování výchovně vzdělávacích cílů, které si mediální výchova stanovila, do tří základních oblastí:

- dostupnost a technické možnosti médií – schopnost využít médií pro sdělování mediálních obsahů, využití médií ve výuce, vybavení škol technickými prostředky
- postoje žáků a jejich rodičů k jednotlivým médiím – rodinné zvyklosti ve vztahu k médiím
- postoje učitelů k médiím a možnosti jejich využívání při výuce

Na některá hlediska postojů učitelů a žáků k mediální výchově a na možnosti, které mají učitelé k úspěšné realizaci ve výchově, se zaměřila Jitka Bělohradská ve své výzkumné sondě. Výzkum proběhl na jaře roku 2009 formou strukturovaných rozhovorů s 11 učitelkami a učiteli z různých obcí Libereckého kraje. Poznatky z rozhovorů byly rozděleny do tří tematických okruhů a) Školní vzdělávací program a mediální výchova ve škole, b) postoje učitelů k mediální výchově, c) možnosti pro realizaci.

Většina dotázaných učitelů považuje zařazení mediální výchovy do vzdělání za důležitý krok, který formálně vymezil a konkretizoval cíle a požadavky z jedné oblasti výchovy. Učitelé je dříve používali, ale jen intuitivně a ve velmi rozličné kvalitě a rozsahu. Za zajímavou a pro školy stále nevyřešenou otázkou je zařazení mediální výchovy do vzdělávacího programu i do vlastní výuky.

Všichni učitelé vyjádřili pozitivní postoj k zařazení mediální výchovy do výuky a to např. z toho důvodu, že - média jsou zdrojem informací a žáci by se s nimi měli naučit pracovat - mediální výchova připravuje žáka na práci v týmu, či proto, že - mediální výchova vybavuje žáky potřebnými dovednostmi pro mediální komunikaci.

Polovina učitelů považuje vybavenost školy médii za dostatečnou. Pro druhou část vyučujících je velkou překážkou omezené množství počítačů, zastaralá technika či nedostatečné vybavení knihovny.

Kromě učitelů se Jitka Bělohradská zaměřila i na postoje žáků a jejich rodičů k médiím, hodnotám a životnímu stylu i k učení. Toto dotazníkové šetření proběhlo v roce 2008 a zúčastnilo se jej celkem 177 žáků 2. stupně ZŠ. Za nejpřínosnější považují žáci internet, který má velký odstup od knih a televize. Žádné z těchto médií není dětmi pocítováno jako náročné pro práci s nimi, což způsobuje hlavně fakt, že jsou využívána převážně k zábavě.

2.2.6. Mediální výchova v rodině

Poznatky z oblasti mediální výchovy v rodině nejsou v Česku moc rozsáhlé. Mediální socializací dětí se zabývá například vývojová psychologie, jejíž výsledky jsou ale podle Slobody (2009) postaveny na zastaralých předpokladech z této oblasti. V České republice se proto dají nalézt jen útržkovitá data, která se zabývají pouze určitou částí mediální výchovy a to především televizí, ostatními technologiemi už tolik ne.

Pro lepší pohled na oblast mediální výchovy v rodině, můžeme vycházet z anglosaského prostředí, kde se od 20. století v rámci kulturních studií provádí řada etnografických výzkumů zabývajících se vlivem masové, post-moderní a pop kultury na společnost či rodinu. S nástupem televize jako masového média dochází k výzkumům interakce a konzumace médií, především pak konzumace televizních obsahů (např. Morley 1986 či Lull 1988).

Hoganová (2001) definuje mediální výchovu v rodině jako proces směřující k tomu, aby se dítě stalo selektivním, kritickým a poučeným mediálním konzumentem. Podle

Hoganové by mediální výchova měla zahrnovat a) omezování času tráveného s médii, b) výběr kvalitních programů pro mediální konzumaci, c) uvědomělé chování v roli modelu při mediální výchově, d) vytvoření vhodného mediálního prostředí, e) společná mediální konzumace a následná komunikace o mediálních obsazích (Hoganová in Šed'ová 2007: 35).

„Rodinná mediální výchova by měla směřovat k ustanovení pozitivních mediálních návyků dítěte a zvyšování jeho mediální gramotnosti“ (Šed'ová 2007: 34). Přičemž cíle mediální výchovy jsou formulovány ze dvou úhlů, a to negativně – ve smyslu zamezení nežádoucích účinků médií a pozitivně – jako maximalizace užitku, který mohou média přinášet. Mediálně gramotné dítě dokáže média pozitivně využívat k učení žádoucím způsobem a v žádoucích oblastech.

2.2.6.1. Rodina jako nejdůležitější socializační činitel

Podle Šed'ové (2007) panuje v sociologii naprostá shoda v tom, že rodina je nejdůležitějším činitelem agendy primární socializace dítěte.

Rodinu lze charakterizovat jako svazek mezi mužem a ženou a pokrevním vztahem rodič – dítě (neplatí např. při osvojení dítěte) a jako souhrn funkcí, které plní vzhledem k jednotlivci i celé společnosti. Její členové sdílejí společnou domácnost a vykonávají společensky uznané a určené role (Giddens 2003: 156).

Rodina je specifickým typem malé skupiny, která plní vůči společnosti i svým členům určité funkce. Mezi tyto funkce zpravidla patří funkce biologicko-reprodukční (rodina zabezpečuje legální plození potomstva), emocionální (uspokojuje potřebu lásky a intimních vztahů), socializační (odehrává se zde socializace a výchova nedospělých členů rodiny), ekonomicko-zabezpečovací (rodina funguje jako ekonomická jednotka, která materiálně zabezpečuje své členy) a funkce odpočinku a regenerace tělesných a duševních sil (kompenzační prostředí proti světu profesních povinností, požadavků a nároků) (Šed'ová 2007: 20, Střelec 1998: 54).

Rodina jako nejdůležitější socializační činitel má svá specifika, kterými se odlišuje od jiných socializačních činitelů. V rodině se uskutečňuje primární socializace, afektivní nabitost a proměnlivá intencionalita.

(1) Primární socializace

Rodina má na jedince v prvních letech života zásadní vliv. V pozdějších letech její působení sice ustupuje do pozadí (do života jedince vstupuje škola, vrstevníci, média,

zaměstnavatel aj.), nadále však přetrvává její význam. Rodina zahrnuje jeho dosavadní zkušenosti a představuje pro něj jediný svět, který doposud poznalo.

Střelec uvádí, že rodina má v moderní společnosti hlavní zodpovědnost za výchovu svých dětí a ostatní instituce odpovídají jen za dílčí oblast výchovy. „*Rodiče jsou nejdůležitějšími vychovateli, všichni ostatní vychovatelé mohou pouze doplňovat to, čeho ve výchově dosáhli rodiče*“ (Střelec 1998: 58). Rodiče se proto snaží kontrolovat život dítěte a regulovat vliv jiných socializačních činitelů, které dítě ovlivňují (Šed'ová 2007).

(2) Afektivní nabitost

Afektivní nabitost spočívá v tom, že v rodině převažuje aspekt emocionální nad aspektem věcným. „*Interakce, které v rodině probíhají (včetně výchovných interakcí mezi rodiči a dětmi), jsou často prodchnuty emocemi, jako je radost, láska, uspokojení ze sebe sama, ale také vztek, hněv, pocit viny, nespokojenost se sebou i druhými*“ (Kawula In. Šed'ová 2007: 24).

Podle Šed'ové (2007) nejsou city směřovány jen od dětí k rodičům, ale i naopak. Rodina pozitivních emocí je například silně spjata s tím, jak matky chápou, hodnotí a prožívají svoji rodičovskou roli. Kromě toho existují i city mezi sourozenci a manželským párem, které činí z rodiny specifický socializační prostor.

(3) Proměnlivá intencionalita

Socializace v rodině zahrnuje jak intencionální tak neintencionální působení. Rodiče vychovávají své děti záměrně i bezděčně. Střelec zdůrazňuje fakt, že neintencionální (nepřímá) výchova v rodině je dokonce důležitější než výchova přímá. „*Nepřímou vychovávat znamená vytvořit dětem příznivé podmínky tj. takové, ve kterých získané zkušenosti umožní utváření vlastností mravného, pilného a schopného člověka*“ (Střelec 1998: 58).

2.2.6.2. Mediální výchovné styly

V posledních deseti letech se rodiče musí vypořádat s nadbytkem nových médií, která se stala nedílnou součástí rodiny, je jimi ovlivňována a média jsou předmětem či nástrojem její realizace. Protože se rodiče dříve nejvíce setkávali s televizí a rádiem, u kterých se dal přístup k jejich obsahu určitým způsobem omezit, zaměřily se výzkumy spojené s rodičovstvím na určité techniky, které jsou s těmito médii spojeny (srov. Eastin et. 2006).

Výchovné styly lze najít především v pedagogické či psychologické literatuře. V České republice se jimi zabývá např. Čáp (2001), který ve své knize popsal model Kurta

Lewina. Ten způsoby výchovy rozdělil na autoritativní či dominantní vedení, liberální vedení a sociálně integrační vedení. První typ je založen na hrozbě a zákazech a málo respektuje přání dítěte. Druhý výchovný styl se vyznačuje volnějším typem kontroly a poslední styl podporuje a stimuluje dětskou iniciativu (srov. Čáp 2001).

Jiným modelem, ze kterého vycházela ve svém výzkumu dynamiky kolem televize i Klára Šed'ová (2007), je model MacCoby a Martina. Jeho dvěma hlavními složkami, podle kterých jsou výchovné styly definovány, je rodičovská vstřícnost a náročnost. Rodičovská vstřícnost je spojena s podporou individuality dítěte a jeho speciálními potřebami a nároky. Naopak rodičovská náročnost je definována jako chování, které se snaží o co největší dětskou kontrolu a dohled nad tím, jaká média dítě používá (srov. Baumrind 1991). Podle těchto dvou složek rozlišili MacCoby a Martin celkem čtyři výchovné styly:

- autoritářský - rodič definuje jasná pravidla, která předpokládá, že budou dodržována bez vysvětlování; jeho psychologická kontrola je velká
- autoritativní - rodič stejně jako u předchozího typu prosazuje moc a ovládání, ale je přístupnější diskusi a vysvětlení
- tolerantní - orientovaný na dítě; rodič je shovívavý, umožňuje značnou samoregulaci a snaží se vyhnout konfrontaci
- nezúčastněný - byl vyvinut z tolerantní výchovné skupiny; rodiče nejsou ani nároční a ani regulující, děti žádným způsobem nekontrolují a celkově si děti moc nevšímají (srov. Baumrind 1991: 61-62)

Jak uvádějí současní autoři (např. Eastin et. 2006) či autorky (např. Livingstone & Helsper 2008) v literatuře byla pozornost věnována také rodičovskému zprostředkování. Toto zprostředkování rozdělili na tři styly:

- aktivní - je založen na mluvení o mediálních obsazích
- omezující - nastavuje pravidla, která regulují používání médií, včetně omezení času, které smí dítě s médii trávit
- spolukonzumace - rodič zůstává přítomen při sledování daného média (srov. např. Eastin et. 2006, Livingstone & Helsper 2008, Nathanson, 2001a).

Další typ stylů výchovy, které mohou být v souvislosti s používáním nových médií uplatňovány, představil Theunert s Schorbem (srov. Sloboda 2013, v přípravě). Ti na základě

otázek, které se zaměřily na rodičovské postoje a na očekávání spojená s institucionálním doporučením ochrany, rozdělili rodiče na pět skupin:

- omezující - kontrolují, nediskutují a mají vyšší nároky na to, co by měly technologie umožňovat
- vychovávající - snaží se rozvíjet mediální gramotnost dětí; o mediálních obsazích diskutují a uplatňují spoludívání
- technicky regulující - technicky omezí přístup dítěte k televizi
- flexibilní - přizpůsobují se aktuálním potřebám, nemají přesně stanoveny restriktce, používání médií vydiskutovávají podle potřeby
- negující - mediální výchovu neřeší, protože buď je nezajímá nebo mají pocit, že v jejich rodině funguje dobře

2.2. Výzkum z oblasti mediální výchovy a užívání mobilních telefonů

V této části představím výzkumy, které se zaměřily na mediální výchovu v rodině a na užívání médií dětmi.

2.2.1. Výzkum zaměřený na mediální výchovu v rodině

Jeden z výzkumů, který se zaměřil na mediální výchovu v rodině, uskutečnil Zdeněk Sloboda. Ten provedl kvantitativní šetření na reprezentativním vzorku české společnosti. Studie s názvem *Mediální výchova v rodině z pohledu české společnosti* byla zaměřena na postoje k vlivu médií na děti, jejich mediálně-pedagogické důsledky a mediálně-výchovné jednání. Výzkum byl významný tím, že se zaměřil kromě školy, médií a vrstevníků na dalšího socializátora - rodinu.

Východiskem této studie byla teorie, že při získávání mediální gramotnosti je důležité „*k jakým technickým médiím a mediálním produktům rodiče dítě pustí, jak konzumaci regulují či neregulují, jak média záměrně či nezáměrně používají jako nástroj socializace a výchovy, jak o médiích mluví a jak o nich diskutují*“ (Sloboda 2009: 28).

Výzkum byl založen na dotazníkovém šetření, v jehož rámci autor studie položil 23 otázek týkajících se vlivu médií na děti. Dotazník se konkrétně ptal na „*laické představy o ne/bezpeční vlivu médií na děti, na ne/používání mediálně výchovných nástrojů jako např. časové a obsahové restrikce, mediální odměny a tresty atp., a také na zodpovědnost jednotlivých institucí (rodina, škola stát ...) při ochraně dětí před případnými negativními vlivy*“ (Sloboda 2009: 27).“ Modelovým věkem dětí bylo 8 až 10 let. Tento věk byl podle Slobody vybrán z toho důvodu, že jde o děti dost velké na to, aby uměly zacházet s médii, ale zároveň je u nich předpokládáné stále ovlivňování rodiči i médii samotnými. Šetření se uskutečnilo v říjnu 2008.

Z dotazníků vyplynulo, že polovina populace má negativní postoje k vlivu médií na děti. Jako pozitivní médium byly hodnoceny knihy a časopisy, ambivalentní byl internet a mobilní telefon, naopak negativní vliv má podle většiny dotázaných televize a film. Jako silně negativní byly hodnoceny počítačové hry.

Další otázka směřovala na spokojenost respondentů s výběrem programů pro děti. I přesto, že počítačové hry mají negativní účinky na děti, jejich nabídka byla hodnocena pozitivně. Naopak o nabídce internetu většina dotázaných neměla moc informací. Zato nabídka knih a časopisů pro děti je podle respondentů dostatečná a nabídka pořadů pro děti

taktéž. Respondenti měli také hodnotit svoje schopnosti vysvětlit dětem negativní vliv televize. „*Schopnost uspokojivě odpovědět na takové otázky dětí vyjádřilo celých 63,7 % populace, což vypovídá o poměrně značné důvěře ve svou mediální gramotnost* (Sloboda 2009: 33).“ Zodpovědnost za nevhodný obsah by podle jejich názoru měly mít především instituce, které dané produkty vysílají. Další institucí nesoucí zodpovědnost za ochranu dětí před negativním vlivem médií by měl být stát a škola.

Druhá studie, která se zaměřila na používání mediálních stylů v rodině byla napsána Matthewem Eastinem, Bradleyem Greenbergem a Lindou Hofschire. Ti se zaměřili na využívání výchovných stylů v rodině v souvislosti s internetem. Badatelé porovnávali autoritářské, autoritativní, tolerantní a zanedbávající výchovné styly s věcnými, hodnotícími a omezujícími typy zprostředkování.

Výzkum byl založen na počítačově řízených telefonických rozhovorech se čtyřmi skupinami matek - (1)+(2) svobodné a vdané matky dospívajících, kteří navštěvují střední školu, (3) matky teenagerů v náboženských školách a (4) matky mladistvých, kteří se učí doma. Protože se výzkumníkům nepodařilo sehnat dostatečné množství matek, které by byly označeny jako tolerantní, byla tato kategorie odstraněna ze všech analýz.

Autorům se potvrdil předpoklad, že výchovný styl má významný vliv na téměř všechny mediační techniky zahrnuté do šetření. Autoritativní rodiče používají hodnotící a omezující zprostředkující techniky více než autoritářští a zanedbávající rodiče. Omezující zprostředkující technika, která blokuje přístup k internetu je nejčastěji používána u autoritářských rodičů, následně u autoritativních a u zanedbávajících jen minimálně.

Jednou z mála českých autorek, které se zaměřily na mediální výchovu v rodině, je Klára Šedřová (2007). Ta na základě výzkumu televizně výchovné strategie rozděluje na:

(A) pedagogickou strategii - jejím cílem je co největší působení na vztah dítěte k televizi. Rodiče jsou velice restriktivní v otázce přístupu k televizi a nechávají dítě konzumovat médium jen v minimální míře, při sledování televize jsou vždy přítomni a iniciují konverzaci o tom, co dítě vidí.

(B) smíšená strategie - rodiče balancují mezi pedagogickými ohledy a uspokojením svých potřeb. Rodiče se snaží konzumaci televize omezovat a cítí nutnost spoludívání a komunikace, tento cíl realizují jen částečně.

(C) saturační strategie - přístup k televizi je omezován jen málo, dítě není při jejím sledování hlídáno a konverzace o pořadech se nerealizuje vůbec.

2.2.2. Výzkumy zaměřené na používání mobilních telefonů

Výzkumné šetření zaměřené na využívání mobilních telefonů dětmi 8-18 let bylo provedeno v rámci prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací za podpory Grantové agentury České republiky. (http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/3-vyuivani-mobilniho-telefonu-dtmi-8-18-let-2009).

Sběr dat se uskutečnil metodou online dotazníkového šetření v době od 1. listopadu do 31. prosince 2008 a terénní šetření proběhlo formou "papírových" dotazníků. Výzkumu se zúčastnilo velké množství žáků základních a středních škol v České republice. Výsledně byla získána data od 2567 respondentů, poměr odpovědí chlapců a dívek byl 49,9 % ku 50,1 %.

Cílem tohoto šetření bylo zjistit, které služby žáci na mobilních telefonech používají, jak se chovají při využívání těchto služeb, jak by respondenti řešili modelové situace související s užíváním mobilního telefonu a informovanost žáků o bezpečném užívání mobilního telefonu.

Nejvíce respondentů bylo ve věku 11-13 let (50,64 %) a poté ve věku 14-16 let (37,24 %).

Z výzkumu vyplynulo, že nejvíce žáků posílá před mobilní telefony SMS zprávy (79,82 %), následně telefonují (77,21 %), přehrávají hudbu (58,04 %), fotografují (57,34 %), hrají hry (56,29 %) a natáčejí videa (43,75 %). V případě MMS zpráv a používání internetu se jedná jen o 17,02 % resp. 9,74 %.

Zajímavou otázkou bylo také to, kdo stanovuje pravidla chování při užívání mobilních telefonů. S pravidly týkajícími se chování spojeného s využíváním mobilních telefonů bylo seznámeno 63,4 % dotazovaných, přičemž v tomto směru je poučili především rodiče (36,64 %).

Druhý výzkum s názvem „*Vliv mobilních telefonů na postavení žáků ve vrstevnické skupině nebo také žáci v éře mobilních telefonů*“ provedl Martin Dolejš v roce 2007. Studie byla postavena na dotazníkovém šetření žáků šesté až deváté třídy ve věku 11-16 let. Data byla sebrána od 139 žáků a analyzována pomocí testu nezávislosti pro kontingenční tabulky a koeficient kontingence C.

Výzkum vycházel z přesvědčení, že školní třída je malou skupinou, která funguje jen určitou dobu a to nejdéle 9 let. Každá taková skupina má svoje normy, které musí její členové dodržovat. Pokud tak neučiní, „jsou ostatními odmítáni a mohou být izolováni od kolektivu“

(Dolejš 2007: 5). Každý jedinec má v rámci školní třídy určité postavení, které mu umožňuje se lépe socializovat a jeho vrstevníci jsou pro něj zdrojem citové jistoty, bezpečí a stimulace.

Studie ukázala, že jen 11 dětí nevlastnilo mobilní telefon, většině z nich platili účet rodiče a částka nepřesáhla v 87 % 500 korun. Jen u 13 % žáků činil poplatek více než 500 korun. Nejčastěji žáci posílali SMS zprávy svým kamarádům a telefonovali s rodiči nebo spolužáky.

Významným přínosem tohoto výzkumu bylo zjištění, že postavení žáka ve vrstevnické skupině závisí na osobních charakteristikách a vlastnostech, hmotné technické předměty jeho pozici zásadním způsobem neovlivňují.

Další studie, která popsala používání vzorů a motivací spojených s negativními důsledky mobilních telefonů, byla provedena v Japonsku. Zde se profesor Kenichi Ishii v práci *Examining the adverse effects of mobile phone use among Japanese adolescents*, publikované v roce 2011 zaměřil na japonské dospívající děti ve věku 14 let. Výzkum vznikl v důsledku stále rostoucího znepokojení mnoha japonských obyvatel, novinářů a politiků nepříznivými účinky mobilních telefonů na adolescenty. Například politika Národní agentury (NPA) uvedla spojitost mezi používáním mobilních telefonů a kriminalitou mládeže.

Celostátní průzkum provedený v roce 2007 ukázal, že nejnutnějším prostředkem komunikace pro mladistvé jsou mobilní telefony. Čtyřicet procent dětí ve věku 13-18 let vybralo jako prostředek komunikace mobilní telefon, 22,9 % vybralo televizor a 10,8 % dětí zvolilo PC (Ischi 2011). Přičemž z průzkumu provedeného o rok dříve vyplynulo, že 27,3 % žáků základních škol (10-12 let), 53,4 % studentů nižších středních škol (13 až 15 let) a 95,2 % studentů vyšších středních škol (16-18 let) vlastní mobilní telefon.

Díky stále rostoucím obavám z toho, že by se děti mohly stát obětí brutální slovní šikany od svých vrstevníků přes mobilní telefon, upravila japonská vláda v roce 2009 pravidla užívání mobilních telefonů na základních a středních školách. V tom samém roce zakázala jejich používání na 94 % základních škol a 99 % nižších středních škol.

Podle Ischiho je nejdůležitějším paradigmatem souvisejícím s komunikačními médii jejich mobilita. Mobilní média umožňují poměrně volnou komunikaci specifikovanou kontextem, ve kterém se odehrává. Například mobilní telefony dovolují mladým lidem komunikovat s ostatními bez přítomnosti a omezení své rodiny. Na toto téma vyvinul Erving Goffman (1999) teorii, která se zabývá sociální interakcí procesů a vytvořil tzv. dramaturgický model komunikace. Podle Goffmana „jednotlivec svým jednáním před ostatními ovlivňuje, jak danou situaci definují. Někdy se bude chovat zcela vypočítavě,

vyjadřovat se určitým způsobem jen proto, aby zapůsobil takovým dojmem, který vyvolá kýženou reakci (Goffman 1999: 14)."

Například pevné linky díky tomu, že jsou připoutány na jedno místo, neumožňují jedinci při telefonování soukromí ze strany kolegů či rodinných příslušníků. To způsobuje rozdílný způsob komunikace, než v případě použití mobilního telefonu, se kterým jedinec může z kanceláře či společné místnosti odejít. Proto jsou v Japonsku mobilní telefony uznávány jako technologie, která dává lidem pocit svobody.

Z Ischiiho výzkumu provedeného v roce 2006 vyplynulo, že mladí lidé častěji posílají SMS zprávy, než volají. To způsobuje skutečnost, že SMS zprávy jsou pro mladé Japonce výhodnější v případě, že se chtějí vyhnout přímé komunikaci, a jsou posílány spíše za účelem udržování existujících vazeb, než vytváření vazeb nových. S výsledkem souhlasí i britská studie, která ukazuje, že osamělí jedinci raději telefonují a SMS zprávy považují za méně intimní způsob kontaktu, zatímco úzkostliví účastníci dávají přednost posílání SMS zpráv a hodnotí je jako vynikající médium pro expresivní a intimní kontakt (Reid a Reid 2007).

Samotný výzkum, který v této studii Ischii popisuje, probíhal od prosince 2006 do ledna 2007 se studenty ve věku 14 let. Metodou sběru dat byly dotazníky založené na kvantitativním výzkumu. Základní výzkumné otázky se zaměřily na faktory ovlivňující motivaci k používání mobilních telefonů a vliv mobilních telefonů na jedince. Výzkumné hypotézy, na kterých byl výzkum postaven, vycházely z názoru, že četnost používání mobilních telefonů přispívá ke kriminalitě mládeže a že jejich používání je negativně spojené se školní docházkou.

Výzkum potvrdil názor, že mobilní telefon je používán převážně k psaní SMS zpráv a k telefonování, přístup na internet či hraní her na PC hraje jen omezenou roli ve srovnání s používáním mobilních telefonů. Mobilní telefon nahrazuje pevnou linku a jeho užívání slouží k upevnění vztahů mezi přáteli.

Ve výzkumu byla použita také faktorová analýza, která ukázala dva atributy, které jsou základem užívání mobilních telefonů – emocionalita a prostředek. Emocionalita byla porovnávána s frekvencí posílání SMS zpráv, závislostí na mobilních telefonech a kriminalitou mládeže. Přestože výsledky ukázaly, že emocionalita je spojená s vnímanou závislostí na mobilních telefonech a kriminálními sklony, četnost používání mobilních telefonů se neshodovala s delikventními sklony při porovnáváním s interakcí s přáteli. Podle Ischiho (2011) mohou být kritické postoje k používání mobilních telefonů u vlády a médií vykládány jen jako morální panika.

2.3. Shrnutí

Cílem této teoretické kapitoly bylo představení základních pojmů a studií, s nimiž pracuji v empirické části a načrtnutí rámce, do kterého je můj výzkumný problém zasazen.

Je nepopíratelné, že naše společnost je provázaná s mediálními a komunikačními technologiemi. „*Tradiční“ média mají zřetelně velkou uživatelskou setrvačnost a významným způsobem ovlivňují i přístup k novým médiím a komunikačním technologiím. Dynamika tohoto vztahu (tedy hlavně proměny vztahu k „tradičním“ médiím) bude ovlivňovat vztah k „novým“ médiím, a je to proto zřejmě klíčový ukazatel, který bude signalizovat trend vývoje* (CEMES UK FSV 2011: 13)“. Tzv. nová média jsou dnes nedílnou součástí všech domácností, proto se s nimi děti setkávají již v poměrně nízkém věku.

Rodina je základní socializační činitel, který má vliv na formování a růst osobnosti, a působí na něj také vnější podněty. Rodina i dítě jsou každodenně konfrontovány s mediálními obsahy, které kromě toho, že mají samy velký socializační vliv, jsou i předmětem socializace a výchovy.

Mobilní telefon měl zásadní vliv na postoj rodičů k novým médiím. Mobilní média umožňují poměrně volnou komunikaci specifikovanou kontextem, ve kterém se odehrává. Například mobilní telefony dovolují mladým lidem komunikovat s ostatními bez přítomnosti a omezení své rodiny. Tato „volnost“, která je s mobilními telefony spojena, ovlivňuje výchovné strategie, které rodiče používají. Postoj rodičů k mobilním telefonům, jejich funkcím a účinkům na děti často souvisí s mediální gramotností rodičů a s tím, jak hodnotí svoje mediálně-výchovné schopnosti. Důležitým činitelem je i způsob, jak sami rodiče mobilní telefon používají a jaké funkce v mobilním telefonu upřednostňují.

Ve svém výzkumu se soustřeďuji na to, jaké mediálně-výchovné aktivity rodiče v souvislosti s mobilními telefony realizují a proč a jak tyto aktivity a jejich realizaci vnímají a hodnotí. Na druhou stranu mě zajímá i postoj samotných dětí k mobilním telefonům a jejich názor na rodičovské mediálně-výchovné aktivity.

3 KAPITOLA METODOLOGICKÁ: PARAMETRY EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ

Výzkum užívání mobilních telefonů dětmi a rodiči byl realizován jako kvalitativní šetření a to na principu zakotvené teorie za použití hloubkového rozhovoru jako techniky sběru dat. Výzkumné šetření, na kterém je diplomová práce založena, bylo realizováno od září 2012 do března 2013 a probíhalo v několika fázích. První – přípravnou fází – představovalo studium literatury a formulování výzkumného problému. Ve druhé fázi byla sbírána data. Třetí fáze byla věnovaná tematické analýze dat, výstupem byla deskripce tématu a první náznaky konceptualizace. Čtvrtá fáze zahrnovala přetvoření deskriptivního výstupu ze třetí fáze do podoby základního analytického příběhu.

V této kapitole se pokusím představit metodologické pozadí realizovaného šetření, popsat výzkumnou metodu a techniky, které byly v práci použity.

3.1. Výzkumný problém a jeho teoretický kontext

Výzkumným problémem je **způsob, jakým rodiče socializují a vychovávají své děti k užívání mobilních telefonů**, a to v kontextu jak jejich vlastní zkušenosti s médii, tak především v kontextu realizace vlastních výchovných cílů. Teze o socializačním působení médií je pojímána jako jev, který je primárně uskutečňován v rodině, přičemž hlavními činiteli této socializace jsou rodiče dítěte.

Širokým teoretickým rámcem je oblast mediální pedagogiky (viz. kap. 2.2.), která se komplexně (teoreticky, výzkumně i v praktické aplikaci) zabývá oblastí mediální výchovy, vzdělání a socializace, obzvlášť se zaměřením na děti a mládež. Mojí vstupní tezí je předpoklad, že socializace k užívání mobilních telefonů bude vycházet jak z vlastní mediální historie rodičů a jejich představ o vlivu mobilních telefonů, tak rodičovských a výchovných potřeb a stylů.

3.2. Výzkumná metoda, design výzkumu

Výzkum rodinné socializace a výchovy dětí k ne/užívání mobilních telefonů jejich rodiči byl realizován jako kvalitativní šetření a to na principu zakotvené teorie za použití polostrukturovaných rozhovorů jako techniky sběru dat.

3.2.1. Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je zastřešující termín pro celou řadu strategií a přístupů, které se zaměřují na rozkrytí toho, jak lidé prožívají, chápou, interpretují a vytvářejí sociální realitu.

Podle Creswella (2007) začíná kvalitativní výzkum jako proces hledání, založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách. Výsledná zpráva či prezentace zahrnuje jak názory účastníků, tak umění výzkumníka a komplexní popis a výklad problému.

„Kvalitativní výzkum je prováděn proto, že potřebujeme prozkoumat problém či záležitost. Toto zkoumání je potřebné ke studování skupiny či obyvatelstva, identifikování určité proměnné, která může být měřena či potřebujeme znát názor na umlčený názor“ (Creswell, 2007: 37).

Technicky se kvalitativní výzkum zaměřuje na otázky, které poskytují informace o složitějších jevech jako celcích a o vzájemném podmínění jejich částí. Kvalitativní výzkum nemá poskytnout matematicky či statisticky zpracovatelné množství informací, ale rozkrýt přesnou představu o složité podobě sociálních a sociálně psychických jevů. *„Kvalitativní výzkum také bezprostředně zachycuje vlastní dynamiku sociálních a sociálně psychických jevů a její příčiny“* (Surynek, Komárková, Kašparová 2001: 27).

Důvodem pro volbu kvalitativní metodologie v rámci výzkumu užívání mobilních telefonů dětmi a rodiči, byla v první řadě neexistence teorie, která by tento problém popisovala a kterou jsem nemohla tedy kvantitativně testovat. Druhým důvodem bylo to, že kvalitativní metodologie se jevila jako vhodná proto, že jsem chtěla prozkoumat, jak respondenti zkoumaný jev vnitřně prožívají.

3.2.2. Zakotvená teorie

Výzkum vychází z Grounded theory podle Anselma Strausse a Juliet Gorbinové. Grounded theory se do češtiny nejčastěji překládá jako zakotvená teorie. Hendl uvádí, že „[...] zakotvená teorie neoznačuje nějakou určitou teorii, nýbrž určitou strategii výzkumu a zároveň způsob analýzy získaných dat“ (Hendl 2005: 125). Jedná se tedy o kvalitativní metodu, jejímž cílem je návrh teorie, která se zaměřuje na fenomény v určité situaci. Výsledná teorie je poté zakotvena v datech získaných během výzkumu.

„Zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatímne ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují. Nezačínáme teorií, kterou bychom následně ověřovali. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné“ (Strauss, Corbinová 2005: 14).

Grounded theory se uplatňuje v kontextu objevování, protože u ní jde především o explorační a rozvíjení nových teorií. Zakotvená teorie v sobě nenese přesně definovaný postup, protože jsou v ní zohledněny prvky nejistoty a intuice. Sběr dat je prováděn tak dlouho, dokud není teorie satureována, tzn. další zkoumání nepřináší nové poznatky.

Zakotvená teorie se snaží o vyšší roviny abstrakce, tzn. že jejím cílem je konceptuální schéma postihující vztahy mezi proměnnými. Na základě dat se nejdříve identifikují relevantní proměnné a poté se operacionalizují vztahy mezi nimi. Nově vytvořená teorie se soustředí především na sociální procesy, které formují lidskou interakci. Jde tedy o dynamické dění, které ukazuje, jak změny podmínek ovlivňují interakci či jednání.

Pro účely mého výzkumu se zakotvená teorie zdála být vhodná především proto, že jde o metodu, která se zaměřuje na studium interakcí a procesů. Nabízí tedy možnost zkoumat užívání mobilních telefonů dětmi a rodiči jako vztah mezi dětmi a jejich rodiči.

3.3. Základní výzkumná otázka, specifické výzkumné otázky

Cílem práce bylo zjistit, jakým způsobem rodiče socializují své děti k ne/užívání mobilních telefonů, a to jak v kontextu jejich vlastní zkušenosti s médii, tak především v souvislosti s realizací vlastních výchovných cílů.

Výzkumná otázka zněla: Jakým způsobem rodiče socializují/vychovávají své děti k ne/užívání mobilních telefonů?

Tato poměrně široká otázka byla dále rozdělena do několika specifických podotázek:

Jak hodnotí rodiče období bez mobilních telefonů?

Jakým způsobem rodiče komunikovali se svými kamarády a s rodiči?

Kdy si rodiče koupili první telefon a jak jeho pořízení ovlivnilo jejich život?

Kdy by dítě mělo mít podle názoru rodičů vlastní telefon a proč?

Proč dětem rodiče telefon pořídili?

Jaké má telefon funkce a jaký k němu mají děti vztah a k čemu ho využívají?

Koupili rodiče dětem telefon z vlastního přesvědčení, nebo je o něj děti požádaly?

V jakém věku děti mobilní telefon dostaly?

Kdo děti učil s mobilním telefonem zacházet?

Mají mobilní telefon i jejich kamarádi?

3.4. Volba vzorku

V zakotvené teorii není vzorek vybírán tak, aby byl reprezentativní vzhledem ke zkoumané populaci, ale tak, aby byla saturovaná vytvářená teorie. Výběr vzorku tedy není určen předem, ale utváří se během výzkumu. Jakmile výzkumník dojde do fáze, že nové vzorky přestávají sytit teorii, se vzorkováním skončí.

Pro výzkum jsem si vybrala děti ve věku 8 - 14 let, protože jsem předpokládala, že v tomto období dostávají své první mobilní telefony, učí se s nimi pracovat, a to na jedné straně pod vlivem výchovného působení rodičů (a jejich představ o ne/vhodnosti takového užívání), na straně druhé pod silícím vlivem vrstevníků, kdy tento vliv může mít dopad na rodičovské výchovné strategie.

Důležití pro mě byli i rodiče, protože mě zajímala jejich vlastní zkušenost s mobilními telefony, názory na pořízení mobilních telefonů dětem a výchovné strategie, které v případě mobilních telefonů používají.

Výzkumný vzorek zahrnoval 4 páry rodičů a 2 matky, které jsou na výchovu dětí v podstatě samy, protože jejich manžel či partner je neustále na cestách. Co se týká dětí, celkem jsem provedla rozhovor s 9 dětmi, jejichž věk byl v rozmezí od 8 do 14 let. Vzorek byl sestavován graduálně. V první fázi jsem oslovila 3 rodiny s oběma rodiči a dětmi ve věku 14 let, dvakrát 13 let a 8 let. Ve druhé etapě jsem kontaktovala rodiny, které měly děti ve věku

9 let, 10 let, 11 let, 12 a 14 let. Zde jsem mluvila s jedním párem rodičů a se dvěma ženami, které vychovávají děti „samy“. Hledala jsem zástupce všech věkových skupin, které by mohly přinést nové informace a saturovat tak vznikající teorii. Na počtu 19 respondentů byl sběr dat ukončen.

Rodiny jsem vybírala metodou sněhové koule, kdy po uskutečnění prvního rozhovoru, jsem dostala kontakt na další rodiče, kteří mají stejně staré děti. Dále jsem respondenty vytipovávala z řad známých, kteří mají děti ve věku 8-14 let. Při shánění rodin mi pomáhala sestra a její přítel, kteří doučují děti požadovaného věku. Protože oba do rodin delší dobu docházejí, nebyl problém se po telefonické domluvě rodinu navštívit. Pouze v jednom případě se respondentka chvíli zdráhala než k rozhovoru svolila.

3.4.1. Představení rodin

- První rodina:** pan Pavel (37 let) - strojvedoucí
paní Renata (34 let) - účetní
děti: Martin P. (14 let; 7. třída, ZŠ)
Ondra (8 let; 2. třída, ZŠ)
- Druhá rodina:** pan Vít (42 let) - strojař
paní Hana (39 let) - účetní
děti: Vítek (14 let; 8. třída, ZŠ)
Tereza (9 let; 3. třída, ZŠ)
- Třetí rodina:** pan Michal (38 let) - OSVČ - odtahová služba
paní Helena (34 let) - dělnice
děti: Michal (13 let; 7. třída, ZŠ)
- Čtvrtá rodina:** pan Václav (37 let) - servisní technik osobních automobilů
paní Michala (35 let) - zdravotní sestra
děti: Martin K. (14 let; 8. třída, ZŠ)
Zuzana (6 let) - nebyla zahrnuta do výzkumu

- Pátá rodina:** paní Vanda (35 let) - prodavačka
pan Miroslav (38 let) - rozhovoru se nezúčastnil (přítel paní Vandy, není otcem Adély)
děti: Adéla (11 let; 5. třída, ZŠ)
Anička (4 roky) - nebyla zahrnuta do výzkumu
- Šestá rodina:** paní Jana (45 let) - učitelka
pan Antonín (48 let) - OSVČ - rozhovoru se z pracovních důvodů nezúčastnil)
děti: Anna (16 let; první ročník SŠ) - nebyla zahrnuta do výzkumu
Helena (13 let; 7. třída, gymnázium)
Tonda (10 let; 4. třída, ZŠ)

3.5. Techniky sběru dat

Metodou sběru dat bylo kvalitativní dotazování. Podle Hendla „*Není nutné zdůrazňovat, že vedení kvalitativního rozhovoru je uměním i vědou zároveň. Vyžaduje dovednosti, citlivosti, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu*“ (Hendl 2008: 166). V kvalitativním rozhovoru se nejdříve začíná s otázkami týkajícími se neproblémových skutečností. V další fázi rozhovoru se snažíme získat informace o interpretacích, pocitech a názorech vztahujícím se k podstatným akcím a chováním.

S dětmi jsem provedla polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami (pro zvýšení zájmu do rozhovoru jsem zapojila i určité herní a projektivní elementy). S jejich rodiči jsem uskutečnila také polostrukturované rozhovory v oblasti reflexe vlastního vyrůstání bez mobilního telefonu a pozdější sebe-socializaci k jeho užívání.

Polostrukturovaný rozhovor se skládá z řady pečlivě formulovaných otázek, na které dotazovaní odpovídají. Tento typ rozhovoru jsem si zvolila proto, že se v jeho rámci redukuje pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně lišit. „*Data z takového interview se snadněji analyzují, protože jednotlivá témata se lehce v přepisu rozhovoru lokalizují*“ (Hendl 2008: 173).

Rozhovory se ve všech případech odehrávaly v domácnosti respondentů. Nejdříve jsem konverzovala s rodiči bez přítomnosti dětí, protože jsem nechtěla, aby se výpovědi navzájem ovlivňovaly. Poté jsem uskutečnila rozhovory s dětmi, což se ukázalo jako užitečné, protože některé neodpovídaly plynule, v tom případě jsem mohla využít informace, které mi

poskytli rodiče. Zároveň jsem rovnou porovnávala výpovědi dětí s tím, co říkali jejich rodiče. Rozhovory s dospělými trvaly okolo tři čtvrtě hodiny a u dětí to bylo do půl hodiny.¹ Rozhovory jsem nahrávala na diktafon a následně přepisovala.

3.6. Analytické postupy

Hendl uvádí, že „*zakotvená teorie neoznačuje nějakou určitou teorii, nýbrž určitou strategii výzkumu a zároveň způsob analýzy získaných dat*“ (Hendl 2005: 125). Jedná se tedy o kvalitativní metodu výzkumu, kterou je možné využít pro zpracování dat z různých zdrojů. Základem analýzy dat vycházející ze zakotvené teorie je podle Strausse a Corbinové konstantní komparace. Ta znamená neustálé porovnávání dat s daty, teoretické kategorie s daty a kategorie mezi sebou. Tato data je poté možné shlukovat v rámci nadřazené kategorie nebo naopak mezi nimi činit kategoriální rozlišení. Je to proces, který je neustále přítomen v pozadí jednotlivých kódovacích procedur (Strauss, Corbinová 1999: 39-40).

Zakotvená teorie v sobě zahrnuje sadu technik, jejichž aplikace je provázaná a představuje postup od nejjednodušších ke složitějším. Nejjednodušší otevřené kódování je přítomno v každém kvalitativním výzkumu. Poté následuje axiální kódování a nakonec selektivní kódování (Strauss, Corbinová 1999: 40).

3.6.1. Otevřené kódování

Otevřené kódování je typ analýzy, „*kteřá se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů*“ (Strauss, Corbinová 1999: 42).“ Během analýzy jsou veškeré údaje rozebrány na malé částice, ty jsou následně pečlivě prostudovány a zjištěny podobnosti a rozdíly, které vedou ke kladení otázek o jevech, které jsou v datech zakotveny.

Základem procesu kódování jsou dva stupně analýzy - porovnávání a kladení otázek. Text je při těchto procesech analýzy rozčleněn na jednotky, kterým jsou přiřazena jména, a s takto nově pojmenovanými částmi textu poté výzkumník dále pracuje. Nově vytvořené pojmy jsou dále seskupovány k dalším, které v sobě zahrnují stejný jev. Takto vzniklý útvar je pojmenováván a jsou zaznamenávány jeho vlastnosti a dimenze.

„*Otevřené kódování údaje rozděluje a umožňuje určit některé kategorie, jejich vlastnosti a umístění na dimenzionálních škálách*“ (Strauss, Corbinová 1999: 71).“

¹ Celkový čas návštěvy byl však delší.

3.6.2. Axiální kódování

Axiální kódování novým způsobem skládá dohromady kategorie, které byly stanoveny v procesu Otevřeného kódování, pomocí vytváření spojení mezi kategoriemi a jejich subkategoriemi. Výsledkem tohoto procesu je vytvoření "něčeho", co se stane později jednou z hlavních kategorií.

Za tímto účelem se používá paradigmatický model, který zjednodušeně vypadá takto:

(A) PŘÍČINNÉ PODMÍNKY => (B) JEV => KONTEXT =>
(D) INTERVENUJÍCÍ PODMÍNKY => (E) STRATEGIE JEDNÁNÍ A INTERAKCE => (F)
NÁSLEDKY

„Použití tohoto modelu vám umožní o údajích systematicky přemýšlet a vzájemně je mezi sebou vztahovat složitými způsoby (Strauss, Corbinová 1999: 72).“ Axiální kódování je složitý induktivně-deduktivní proces, který je stejně jako Otevřené kódování složen z několika kroků, které jsou založeny na porovnání a kladení otázek. Na rozdíl od Otevřeného kódování je axiální kódování detailnější a snaží se o objevení a rozvíjení každé kategorie (jevu) *„ve smyslu jejich příčinných podmínek, které ji způsobují, a konkrétní dimenzionální umístění tohoto jevu ve smyslu jeho vlastností, kontextu, strategií jednání nebo interakce užitými ke zvládnutí, ovládnutí nebo reakci na tento jev v tomto kontextu a následků jednání nebo interakce (Strauss, Corbinová 1999: 85).“*

3.6.3. Selektivní kódování

Selektivní kódování zahrnuje výběr jedné centrální kategorie, kolem které je organizován základní analytický příběh. Po správném zformulování příběhu nám vyjde centrální kategorie i její vlastnosti. Tato kategorie by měla odpovídat zkoumanému jevu a dobře jej popisovat. Dalším krokem je uvedení ostatních kategorií do vztahu k centrální kategorii pomocí paradigmatu - podmíněné vlivy, kontext a strategické následky. Tím se z ostatních kategorií stanou kategorie pomocné.

„Pomocí příběhu jako vodítka může analytik začít uspořádávat a přeuspořádávat kategorie podle paradigmatu, dokud se mu nezdá, že příběhu odpovídají, a tak vytvořit analytickou verzi příběhu (Strauss, Corbinová 1999: 94).“ Proces selektivního kódování

zahrnuje popis pravidelností tzn. opakujících se vztahů mezi vlastnostmi a dimenzemi kategorií.

3.7. Shrnutí

Výzkum byl proveden se závěrem odpovědět na otázku, jak rodiče socializují a vychovávají děti k ne/užívání mobilních telefonů. Vzhledem k tomu, že se jedná o téma, které není teoreticky zakotvené, stala se kvalitativní metodologie logickou volbou. Zároveň jsem využila možnosti hlubšího proniknutí do zkoumané problematiky, kterou kvalitativní výzkum nabízí.

Protože je socializační působení založené na interakcích, vybrala jsem za kvalitativní design zakotvenou teorii. Zároveň je zakotvená teorie nejpropracovanější kvalitativní metodou, která mi poskytla návod pro analytickou práci s daty.

Základní technikou dat se stal polostrukturovaný rozhovor využitý při rozmluvě s dětmi a jejich rodiči. Z obou rozhovorů jsem získala informace o využívání mobilního telefonu jak dětmi tak jejich rodiči, vztahu mobilního telefonu a dětí a toho, jak rodiče své děti v tomto směru ovlivňují. Výzkumný vzorek zahrnoval rodiny s dětmi ve věku 8-14 let.

Analýza dat probíhala v souladu s požadavky zakotvené teorie tak, jak je načrtli Strausse a Corbinová (1999). Analytický proces probíhal cyklicky od jedné fáze k druhé a ty se vzájemně překrývaly.

Výstupem analytické části jsou následně dvě kapitoly: čtvrtá, která popisuje zjištěné výsledky a snaží se je interpretovat a pátá kapitola, která představuje popis základního analytického příběhu.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V této kapitole bych chtěla podrobně představit výsledky provedeného výzkumného šetření. Jednotlivá témata, kterým se budu podrobně věnovat, se vynořila v průběhu analýzy dat, přičemž bylo zřejmé, že jsou vzájemně propojena a provázaná.

Nejprve představím výsledky, ke kterým jsem došla při rozhovorech s rodiči dětí a poté ty, které vyplynuly z analýzy rozhovorů s dětmi. Poslední podkapitola bude věnována rodičovské mediální výchově ve vztahu k mobilním telefonům. Povahu a propojenost vztahů se pokusím představit v poslední, páté kapitole.

4.1. Užívání mobilních telefonů rodiči dětí

Na začátku empirické kapitoly je třeba představit základní jev, kterého se bude moje analýza dotýkat a to je dětské užívání mobilního telefonu. Protože předpokládám, že to, jakým způsobem užívají a přistupují k mobilnímu telefonu rodiče, ovlivní i užívání a přístup dětí, zaměřím se v této kapitole nejdříve na používání mobilních telefonů jejich rodiči.

Základní tezí tohoto oddílu je tvrzení, že socializace k užívání mobilních telefonů bude vycházet jak z vlastní mediální historie rodičů, tak z jejich názoru na mobilní telefony. Nejdříve tedy popíši období rodičů bez mobilních telefonů a to, jakým způsobem komunikovali s kamarády a svými rodiči. Následně se zaměřím na okamžik, kdy si rodiče koupili první a další telefony a jak pořízení tohoto přístroje ovlivnilo jejich život. Další část bude obsahovat popis mobilního telefonu užívaného rodiči v současné době, jeho typ, funkce a způsob užívání. V další části budu zkoumat, jak často rodiče telefonují a posílají SMS zprávy, zda zvedají i cizí čísla a jak moc považují mobilní telefon za soukromou věc. V poslední podkapitole se zaměřím na to, zda si rodiče dovedou dnešní dobu představit bez mobilních telefonů a jak na ni pohlížejí.

4.1.1. Období bez mobilních telefonů

Všichni rodiče uvedli, že doba, kdy mobilní telefony nebyly, byla podle jejich názoru lepší. Pan Vít odpověděl: „*Bylo to, řekl bych, lepší, méně stresu.*“ Pan Pavel dodal: „*Fungovalo to i bez těch mobilních telefonů a myslím si, že dobře.*“

Paní Vanda toto období popsala takto: „*Víte co, mně mobilní telefon vůbec nechyběl. My jsme bydleli na vesnici, kde jsme vyrůstali, takže, když jsme jeli domů, tak jsme se domlouvali na tom, jestli půjdeme ven většinou v autobuse. Když jsme potom později začali chodit na zábavy, tak jsem se domlouvali na zábavách. A protože jsme bydleli na vesnici, tak jsme se všichni tak nějak potkávali. To prostě bylo tak, že najednou někdo zapískal před barákem, „Půjdeš nebo nepůjdeš ven?“ a šlo se. Nebo samozřejmě zvonky.*“ Stejně nebo podobným způsobem to řešili všichni ostatní rodiče, kteří vyrůstali buď na vesnici nebo na sídlišti, kde se mezi sebou mladí lidé dobře znali. „*Prostě žádný esemesky poslat jsme si nemohli, prostě si někam přišel, a když tam někdo nebyl, tak tam nebyl, tenkrát se to ani moc neřešilo.*“ Odpověděl pan Václav na otázku, jak to dělali, když někdo na schůzku nepřišel. Jeho manželka Michaela ještě dodala „*Tak čekala bych, když jsem tenkrát ještě chodila na pionýra, deset minut nebo čtvrt hodiny. Ale stávalo se často, že jsme se nescházeli na určitém*

místě, ale že někdo pro někoho zašel domů, aby rodiče věděli, že zrovna s tímto člověkem si šel ven."

4.1.1.1. Příchod domů

Většina rodičů uvedla, že hodina příchodu domů, kterou si s rodiči domluvili, se musela dodržovat. Potom ale záleželo na jejich rodičích, zda hlídali každou minutu či tolerovali příchod domů i o půl hodiny déle.

(A) Přesně stanovený příchod domů

Všechny ženy, se kterými jsem dělala rozhovor, řekly, že měly přísné rodiče, takže musely být doma přesně na čas. Paní Vanda dokonce uvedla, že měla stanovený příchod domů i na minuty *„Museli jsme být doma přesně na čas a když jsme přišli minutu po domluvené době, tak jsem museli přijít o hodinu dříve příště. Takže my jsem si nedovolili přijít dýl. Jako samozřejmě, když jsme měli přijít o půlnoci, tak jsem přišli ve dvacet tři padesát devět, padesát pět sekund."* Paní Michala uvedla, že měla hodně přísnou mámu, takže musela domů chodit na čas. Pět minut nikdo neřešil, ale kdyby přišla déle, tak by potom měla doma problém.

Paní Helena a paní Hana vypověděly, že když domů nepřišly včas, tak dostaly "pořádný výprask." *„Jednou se stalo, že jsem se prostě na chatě zapomněli, měli jsme být doma, já nevím, do tmy a ještě dvě hodiny po tom nás rodiče hledali. Takovej nářez, jako jsem dostala já tenkrát, náš malej nikdy nezažil."* Popsala situaci paní Helena.

(B) Tolerovaná doba příchodu domů

Muži většinou uvedli, že neměli stanoveny přesně na minuty, v kolik mají být doma, ale když rodiče řekli, že musí být do určité doby doma, tak to dodrželi. Pan Michal to vysvětlil takto: *„Dříve to bylo trochu jinak. Tam byly stanoveny nějaká pravidla, bez kterých to nešlo, který jsme měli vestavěný prostě. Když člověk chtěl zůstat venku dýl, tak se musel domluvit dopředu. Jinak to nešlo."* Pan Vít také přiznal, že, když domů nepřišel na čas, tak rodiče vždycky věděli, kam si pro něj mají přijít. Panu Pavlovi se dokonce stalo, že jej rodiče hledali po sídlišti.

U všech rozhovorů můžeme vidět shodný rys v tom, že dobu, kdy mobilní telefony neexistovali, popisují jako tu, kdy byla určitá pravidla, která se "prostě" musela dodržovat. Ve všech rozhovorech se automaticky objevovalo porovnávání s dnešní dobou, která je

podle rodičů více bez pravidel, protože děti mají mobilní telefon a díky němu nemají přesně stanoveno, kdy mají chodit domů.

4.1.1.2. Pevná linka

Do období bez mobilních telefonů jsem zařadila i otázku, zda měli rodiče doma pevnou linku.

Ani jeden z rodičů v dětství doma pevnou linku neměl. „*Já když si představím, že na chalupě nebyl telefon, byla tam jedna veřejná telefonní linka. Když se chtěl člověk dovolat deset kilometrů do Sušice, musel si zavolat do Zdic do ústředny, tam tě spojili. Dal sis dvě piva a potom ti až zavolali, že už to máš spojený [...]. Bylo to úžasný.*“ Popsal tuto dobu pan Pavel. Paní Helena uvedla, že jediný, kdo měl v rodině telefon, byla babi. „*Mamina byla z pěti holek a když jedna druhé něco potřebovala, tak z práce zavolala babičce a babička, když s tou druhou mluvila, tak to vyřídila. Tak to u nás fungovalo, jak si pamatuju od jakživa.*“

U jediné, paní Michaly, si rodiče pořídili pevnou linku v době, kdy u nich bydlela se svým současným manželem. „*Když jsme bydleli u našich, tak tam byla pevná linka. Ale protože byly velký účty za telefonování z pevné linky, tak se to tátovi nelíbilo. Takže nám nezakazoval telefonovat, ale pokaždé hrozně nadával. Chodil s notýskem od jednoho k druhému a zjišťoval komu jsme volali a jestli nemohl být hovor kratší.*“

Všichni rodiče řekli, že, když si začali zařizovat vlastní domácnost, tak si pevnou linku už nepořizovali. Pan Václav k tomu uvedl: „*My už jsme pevnou linku nikdy nechtěli. V době, kdy se narodil malej, mobilní telefony začínaly. Byly sice drahý, ale já jsem si ho přesto koupil a časem jsme si na něj tak zvykli, že jsme nic jinýho ani nechtěli.*“

4.1.2. První a další mobilní telefony

S paní Vandou a panem Vitem jsme se na začátku rozhovoru bavili obecně o prvních mobilních telefonech, které byly velké a těžké. Pan Vít vylíčil první telefon, který měl jeho kamarád. „*Já si pamatuju, že ten první telefon měl můj kamaráda a ten ho měl jako je ten normální stacionární klasicej, ale měl k tomu ještě madélko a anténku a normálně ho nosil u sebe. To byl tenkrát první přenosnej.*“

Pan Václav koupil nejdříve první telefon své mámě, když mu umřel táta. „*Byl to první mobilní telefon, který přišel v Český republice na trh, ten Alcatel. My jsme ho před tím neměli. Já si pamatuju, jak jsem ho doma zkoušel, protože jsem chtěl vědět jak funguje a pak jsem ho mami dával kvůli tomu, abychom prostě o ní věděli.*“

Všichni rodiče si první mobilní telefony koupili přibližně v roce 1998 - 2000. Jediná paní Jana si jej pořídila až v roce dva tisíce tři. *„První telefon jsem si pořídila proto, že jsme se přestěhovali do tohoto domu, kde nefungovala pevná linka.“*

Paní Hana se s mobilním telefonem učila zacházet, když byla s Vítkem na mateřské dovolené. Pan Pavel první telefon dostal jako služební. *„Jednou jsme měli mobilní telefon jako parta v práci dohromady a to tak, že jsme na to koukali jako na nějakou kosmickou věc. Ono to ani nefungovalo, musel se hledat signál a všechno možný. Pak jsem ho dostal v práci, ten byl služební, protože jsem jezdil se zbožím. No, já jsem ho moc nepoužíval, spíše sloužil šéfové k tomu, aby mě mohla monitorovat, kde jsem, co dělám a tak podobně.“* Svůj soukromý mobilní telefon dostal pan Pavel i jeho manželka Renata až od banky, která jim ho darovala, protože měli u ní zavedený účet.

Pan Michal měl první mobilní telefon také jako služební. *„Já tím, že jsem jezdil, tak jsem měl u sebe první Eurotel. Krávu velkou takovou. A protože jsem vlastně měl ty služební telefony, protože jsem jezdil s nákladákem, tak jsem si soukromej pořizovat nepotřeboval.“* Jeho manželka Helena dostala telefon až v roce devadesát devět, když začala její švagrová pracovat u T-Mobilu. *„No, a já jsem ho už vlastně dva roky měl ten soukromej telefon, kterej jsem si pořídil proto, aby mě nikdo pořád neotravoval. To jsem měl Dankali první, co byly po těch Eurotelích. To byly takový pádla velký, ale už tenkrát to začalo hodně.“* Vzpomněl si pan Michal.

Pan Václav si pořídil první telefon chvíli po té, co jej koupil své mámě. *„Já jsem potom vlastně potřeboval taky telefon, abych se mamí dovolal. Protože jsme zjistili, že je drahý z pevný volat pořád na ten mobil, tak jsem si řekl, že si taky pořídíme ten první mobilní telefon. [...] No, a pak jsme si koupili dalšího, protože jsem začal podnikat a potřeboval jsem telefon do práce.“*

Paní Vanda dostala mobilní telefon k Vánocům od svého otce a sestry. *„Víte co. Mně mobil nechyběl. Potom, když začaly mobily, tak já ho dostala po strašně dlouhý době. Pak jsem za něj byla samozřejmě ráda.“*

Všichni rodiče používali telefon převážně na psaní SMS zpráv a telefonování, protože jiné funkce telefony neměly. Paní Helena funkce telefonu popsala takto: *„První telefon měl jen jednu řádku na esemesku, psal černobíle, když člověk napsal souvětí, tak na konci zjistil, že nevěděl, co psal na začátku, takže se musel vždycky složitě vracet. Je to pokrok velikej za těch já nevím, čtrnáct, patnáct let.“*

4.1.2.1. Další mobilní telefony

Všichni rodiče mají již třetí nebo čtvrté mobilní telefony. Paní Vanda, paní Renata a paní Hana uvedly, že si další telefony pořizovaly také proto, že chtěly lepší. Paní Vanda na tuto otázku odpověděla takto: „*Tak můj první telefon byl Alcatel a ten samozřejmě vyšel z módy. Potom jsem měla jen samý Nokie. A většinou jsem si další pořídila proto, že jsem chtěla lepší. Ale bylo to vzhledově, nešlo mi o ty funkce. Pak jsem chtěla zaklapávací, protože to byla móda. [...] A pak jsem se dala dohromady s přítelem, a protože jsem měla ten předešlej rozbitej, tak jsem dostala jako dárek lepší. A ten mam už tři roky.*”

Pan Vít, pan Pavel a paní Jana si nový model telefonu koupili až poté, co se jim předešlé přístroje rozbily. Paní Jana řekla: „*Mobilní telefony jsou spotřební zboží, které se spotřebuje velice rychle a myslím si, že je vyráběno z toho důvodu, aby se opotřebovalo rychle. Když je oprava nákladnější než pořízení nového mobilního telefonu, volím raději pořídit si nový telefon.*”

Pan Pavel přiznal, že poslední mobilní telefon si nekoupil proto, že by se mu rozbil, ale proto, že byl za výhodnou cenu. Paní Hana a pan Michal si kupují mobilní telefony k paušálům, tzn. že mají nový telefon každé dva roky. „*My jsme platili dost, takže byly, já nevím, za tu korunu nebo za stovku. Teda jednou jsem si koupil Nokii a to byla teda švestka, ten stál asi devět tisíc. To byl můj první telefon, co jsem si teda kupoval. [...] No, takže jsme si je vždycky vzali k těm paušálům a pak, když někomu nějaký umřel, tak bylo kam šáhnout, jo. Je to taková rezerva.*”

4.1.3. Současný mobilní telefon

Jak už jsem napsala výše, všichni rodiče mají již třetí nebo čtvrté mobilní telefony. Paní Renata, paní Jana, paní Helena a pan Pavel mají dotykové mobilní telefony. Pan Michal má navíc i "obyčejný" mobilní telefon.

Paní Jana a pan Pavel mají sice dotykové telefony, ale internet v něm nevyužívají. Paní Jana řekla, že na to, aby se připojila na internet raději použije počítač, na kterém je připojení stabilní. Naopak paní Renata a paní Helena mají v mobilním telefonu i internet, který používají.

Paní Vanda, paní Hana, pan Vít, paní Michala a pan Václav mají obyčejné mobilní telefony a ani jiné nechtějí. Paní Hana to vysvětluje: „*Zatím jsem neuzrála natolik, aby mi byl dotykový telefon sympatickej. Prostě mi vadí. Kamarádka ho má, tak to dost konzultujeme.*”

Prostě přiloží telefon k uchu a pořád se jí to vrací zpátky, takže ho nemůže přiložit moc k uchu. To je pro mě nereálný. Já kolikrát dělám na počítači a držím si ten telefon ramenem prostě, to u dotykového telefonu nejde."

4.1.3.1. Funkce telefonu a způsob jeho užívání

Přesto, že mají někteří rodiče ještě "tlačítkové" mobilní telefony, neliší se způsob jejich užívání od těch dospělých, kteří vlastní dotykové mobilní přístroje. Ti rodiče, kteří mají navíc internet v mobilním telefonu, jej sice používají, ale přesto mají přístroj převážně na psaní SMS zpráv a telefonování.

Paní Vanda i paní Jana se přiznaly, že neví, jaké má jejich telefon funkce. Paní Vanda to vysvětlila takto: *„Prostě, já mam telefon k tomu, že si posílám esemesky a volam. Někdy si ukládám fotky a obrázky, sem tam, že mi někdo pošle nějakou písničku. To je asi jediný, na co já používám telefon. Na nic jinýho."* Na otázku, zda někdy zapomene telefon doma, odpověděla: *„Ne, prostě nazuju boty a zkontroluju jestli mam mobil. Automaticky. Nedovolím si nechat telefon doma, protože na něm v dnešní době závisí všechno. Já to mam hlavně kvůli dětem. Můžou mi volat ze školy nebo školky."*

Pan Vít kromě volání a psaní SMS zpráv používá i budík, z tohoto důvodu má telefon zapnutý neustále. Jeho manželka Hana si sice do mobilního telefonu napíše upomínky, ale protože si telefon vyndává z kabelky až v práci, na upomínku většinou zapomene. Když jsem se jí zeptala, zda by internet v mobilním telefonu využila, odpověděla: *„Já jsem v práci neustále přilepená od sedmi do čtyř na počítači, takže když přijdu z práce domů, tak si raději vezmu knížku, než abych surfovala na internetu. Takže bych ten internet v mobilu ani nevyužila."* Stejný názor má i paní Jana.

Paní Renata, která internet v mobilním telefonu má, jej využívá převážně na placení v bance a občas si v něm zkontroluje e-maily a podívá se na novinky na Seznamu. Paní Helena internet v mobilu používá k psaní e-mailů a navštěvuje tímto způsobem i Facebook. Její manžel pan Michal, který vlastní tlačítkový i dotykový telefon, je využívá rozdílně. *„Ten s tou vysouvací klávesnicí používám jakoby, když jsem v autě, protože dělám auta na dílně. Ten druhý používám, když potřebuju navigaci, protože ten s tou vysouvací klávesnicí má navigace od Nokie a ten LG už samozřejmě ty Androidy navigace. Navíc jsem si do něj stáhl i baterku, takže když si potřebuju někde na něco posvítit, tak se to hodí. Takže jsem rád, že mam oba."*

Pan Václav, který také pracuje v automobilovém průmyslu, si naopak nemyslí, že dotykový mobilní telefon je při práci s auty výhodný. „*Tak ty dotykový mobily mají sice navigaci, která je dobrá, když něco hledáš, ale jinak. [...] Když to chci k něčemu připojit, tak auta to nemají rádi. [...] Jo, BMW možná jo, ale ostatní auta s tím mají problémy, nekomunikují s tím. Prostě ty mobilní telefony utíkají všem ostatním technologiím, počítačům i autům.*” Když jsem se ho zeptala, zda využívá v mobilním telefonu například fotoaparát, tak jen v případě, že potřebuje něco rychle vyfotit. Celkově k mobilnímu telefonu přistupuje negativně. „*Jo, jako jo. Ty telefony mi strašně pomohly, protože je moje celá práce v těch telefonech, ale když přijdu z práce, tak jsem rád, že můžu ten telefon vypnout a nemusím se o něj starat.*”

Naopak jeho manželka Michala by dotykový mobilní telefon využila na hudbu a focení. „*Dokud tam nemám internet, tak se bez něj obejdu, ale pokud by byl, tak bych si mohla vyhledat, když bych byla ve městě, nějaký spoj, kde je jaká otevírací doba a takové věci. Malej má i žákovskou na internetu, takže k tomu.*”

4.1.3.2. Soukromý x služební mobilní telefon

Protože paní Hana, pan Pavel, paní Renata, pan Michal a pan Václav mají kromě soukromého mobilního telefonu i služební mobilní telefon, zajímalo mne, jestli existuje rozdíl ve způsobu jejich používání.

Panu Pavlovi na služební telefon volají jen kolegové z práce, soukromý používá jen na volání s kamarády a rodinou. Paní Renata má také soukromý telefon pro rodinu a přátele, služební telefon využívá jen v práci, když vyřizuje pracovní věci.

Pan Václav má soukromý a služební telefon striktně rozdělený. „*Soukromej telefon mám jenom na tu rodinu. Ani kamarádům nevolám jinak, než tím služebním.*”

Pan Pavel sice měl služební mobilní telefon, ale protože začal podnikat, tak si nechal jen soukromý, který využívá převážně na vyřizování pracovních věcí. Paní Hana má sice služební a soukromý mobilní telefon, ale protože má benevolentního nadřízeného, tak může služební telefon využívat i na soukromé hovory. „*Šéf mi doslova řekl, že je mu jedno, jestli ty minuty, který mám, vyčerpám pracovní nebo soukromě, že se prostě musím vejít do toho limitu. Mam tam ale tři sta volnejch minut, tak já je nevyčerpám ani soukromě ani pracovní.*” Všichni její přátelé mají čísla na soukromý a někteří z nich i na služební telefon.

4.1.3.3. Ne/Vypínání telefonu na noc a ne/zvedání telefonu po určité hodině

U všech dospělých jsem také zjišťovala, zda telefon vypínají na noc a jestli si určili hodinu, po které telefon už nezvedají.

Jediní, kdo telefon na noc vypínají, je pan Pavel, paní Renata a pan Václav. Pan Pavel uvedl, že pracovní telefon po pracovní době vypíná, ale občas se mu stane, že na to zapomene, v tom případě hovor vezme i večer.

Pan Václav, když přijde z práce domů a vidí, že jsou všichni členové rodiny doma, oba telefony vypne, protože ví, že ho má manželka neustále u sebe. „*Zase vim, že když doma není, tak musím mít ten soukromej zapnutej kvůli dětem, kdyby se cokoliv dělo. Je to tím, že se vykecam v tý práci a doma mě už ty pracovní hovory neberou a ani nechci nic obecně řešit přes ten telefon.*”

Paní Hana uvedla, že má telefon sice neustále zapnutý, ale protože ho má v kabelce, tak je to stejný, jako by ho zapnutý neměla. „*Tak každéj to o mně ví, takže se mi nikdo nesnaží ani dovolat. Když něco chtějí, tak volají manželovi, kterej ho má pořád zapnutej. A já ho opravdu nechávám v tý kabelce proto, aby mě potom nikdo neotravoval.*“ U pana Michala a paní Heleny to funguje stejně.

4.1.3.4. Vzájemné zvedání telefonů

Během rozhovorů jsem s rodiči dětí řešila i to, zda jim vadí, když jim jejich mobilní telefon zvedne někdo jiný z rodiny.

Pan Pavel, paní Renata, pan Václav a paní Jana uvedli, že si nepřejí, aby jim mobilní telefon zvedl někdo jiný, pokud jej o to vyloženě nepožádají. „*Vadí mi to, protože je to můj telefon a měl bych ho zvednout já.*” Řekl pan Pavel. Na druhou stranu uznal: „*Když teda vidím na manželky mobilním telefonu, že jí volá tchýně a ona je ve vaně, tak ho zvednu a hned předávám.*” Pan Václav navíc řekl, že když mu někdo volá na jeho mobilní telefon, tak předpokládá, že dotyčný chce mluvit pouze s ním, takže by měl hovory brát výhradně on.

Naopak pan Vít, paní Hana, pan Michal a paní Helena se zvedáním mobilních telefonů problém nemají. Paní Helena uvedla: „*Mně je to jedno, já to tak nemam. My před sebou nemáme tajnosti. Když mi tady kolikrát zazvoní esemeska a já vařím, tak mi manžel řekne, že mi píše třeba Olina [...] a já mu kolikrát říkám, aby mi to přečetl nebo když mi někdo volá, tak ať to klidně zvedne, nemam s tím problém.*”

4.1.4. Posílání SMS zpráv a volání

U rodičů i jejich dětí jsem se zaměřila zvláště na posílání SMS zpráv a volání, tzn. využívání základních funkcí telefonu.

Paní Vanda si nejvíce píše SMS zprávy se svými kamarádkami, protože je má zadarmo a volá se svojí mladší sestrou. *„Já se přiznám, že mi to furt nebaví tady vytukávat, když tu esemesku mam třeba na deset esemesek. Když nemam čas tu esemesku vytukávat, tak raději obětuju ty peníze a zvednu ten telefon a zavolám. Ale vím prostě, že je ten hovor potom minimálně na pět minut. No a volam si se sestrou, protože mi koupila sim kartu stejného operátora, co má ona, takže to jsou hovory taky na hodinu a půl.“*

Paní Hana i pan Vít častěji volají než piší SMS zprávy. Pan Vít řekl: *„No, já raději volam a na esemesku odepisuju akorát OK, takže tak.“* Na důležitých věcech se domlouvají den předem a když dojde k nějaké změně, tak si raději napíší e-mail z práce, než by si volali.

Pan Pavel také častěji volá. *„Já esemesky nesnáším a začínám je nesnášet čím dál tím víc. Samozřejmě esemeska je šikovní věc. Například, když přijedu na chalupu, tak napíšu „Jsem tady.“ a nazdar. Ale když mi od manželky přijde esemeska „Je třeba něco koupit, otazník“ a já na to odpovím „Já jsem koupil tuto a tuto.“ a přijde mi „Je třeba koupit tuto a tuto.“ a zase třeba šestkrát, sem a tam. To kdybychom si zavolali, tak by to bylo během minuty domluvený a konec.“* Jeho manželka Renata se přiznala, že původně více psala SMS zprávy, ale když má nyní volání zdarma, častěji volá. Na druhou stranu z práce píše více SMS zprávy, aby její nadřízený nevěděl, že řeší soukromé věci. Co se týká domlouvání na další den, vyřešili to pan Pavel a paní Renata takto: *„My už teďko jsem dospěli k tomu, že já teda musím ještě přes počítač, ale zřídili jsme si kalendář na Googlu. Takže, jak mi v práci nadiktují sichteny, tak já si to tam napíšu a manželka to potom vidí.“*

Paní Jana se přiznala, že telefon obecně moc nepoužívá. *„Já mam většinou telefon vypnutý v kabelce a používám ho v momentě, kdy já ho potřebuji použít. Takže se mi stává, že mi muž volá a nedovolá se, což ho rozčiluje. Já ho prostě tolik nepotřebuju.“*

Paní Helena naopak raději napíše SMS zprávu, než by zavolala. *„Volám míň a to víceméně ráno, když potřebuju vzbudit malýho. Jinak já píšu ty esemesky i za volantem, což mi nedělá žádný problém.“* Naopak její manžel využívá volání častěji. *„Já spíš volám, protože většinou volám za jízdy, takže nemam čas koukat a psát esemesky.“* Manželé si mezi sebou volají, protože mají volání zadarmo. Přesto ale z práce paní Helena napíše raději SMS zprávu, *„protože to není vidět“*. Domlouvání předem u nich není, díky Michalově nepřetržité pracovní

době, možné.² Když je třeba něco vyřídit, tak to "oběhá" paní Helena a jen v případě, že to nestíhá, "zaúkoluje" pana Michala.

Paní Michala i pan Václav mají v rodině mezi sebou volání zdarma, proto je podle nich zbytečné psát SMS zprávy. Naopak cizím lidem, raději paní Michala SMS zprávu napíše. Na druhou stranu mámě, se kterou má také volání zdarma, moc ráda nevolá. „*No s mámou je to něco jinýho, protože ten telefonát se nedá ukončit [...] a mě to potom po půl hodině přestane bavit. Takže mamině raději napíšu tu esemesku, abych se tomu hovoru vyhla. Což se většinou stejně nestane, protože mi zavolá zpátky....*” Rozvrh na další den si přesně nedomlouvají. „*My nějak o sobě víme, a kdyžtak to domlouváme přes den. Takže, když manžel není večer doma, tak vím, že je tam a tam.*” Vysvětlila paní Michala.

4.1.4.1. Zvedání cizích čísel

Do této kategorie jsem jako podkategorii zařadila i to, zda rodiče dětí zvedají či nezvedají cizí telefonní čísla.

(1) Zvedají cizí telefonní čísla

Paní Michala, pan Vít a paní Jana cizí telefonní čísla zvedají. Paní Michala zvedání hovorů z cizích čísel vysvětlila takto: „*Já protože nemam uložený všechny manželovo čísla z práce, ze kterých mi volá, takže kdybych se tím nezvedáním řídila, tak se kolikrát ani nedomluvíme. Ze školky taky mají spoustu různých čísel, ze školy taky nemusí mít jen ten sekretariát, takže mi volá kde kdo, takže já bych přišla o nějaký důležitý hovor. A mně zase tolik lidí z neznámých čísel nevolá a neotravuje. A ten jeden za měsíc už zvládnou.*”

Paní Jana sice cizí telefonní čísla zvedá, ale když je na druhém konci někdo, kdo jí nabízí nějaké služby, tak telefon hned ukončí.

Pan Vít se ke zvedání cizích telefonních čísel přiznal, ale dodal: „*Já je beru, ale z devadesáti devíti procent dělám chybu, protože mě někdo obtěžuje, s tím, že mi chce něco prodat a tak dále.*”

(2) Nezvedají cizí telefonní čísla

Paní Vanda má sice stejně jako paní Michala děti na základní škole a ve školce, ale uvádí, že tato čísla má v telefonu uložená a nikdy se jí nestalo, že by jí někdo volal z jiného čísla. „*Čísla do školy a školky mam uložený, a když se mi tam objeví neznámý, tak to*

² Jen během mé zhruba hodinové návštěvy panu Michalovi zazvonil telefon třikrát.

nezvedám[...]. Protože já jsem to jednou vzala, už před lety, a na druhý straně bylo ticho. A to se na Vás potom napojí někdo cizí a přijdou Vám hrozný účty za telefon. Už takový případy byly, to říkali v televizi. Takže to prostě neberu."

I paní Hana má stejnou zkušenost. *„Mně jeden čas neustále někdo volal a když jsem to omylem, jak to vyndáte z tašky, zvedla, tak na druhým konci bylo ticho. Tak jsem to řešila s pánem od policie, když byl u nás kvůli nějaký krádeži v práci, a on mi řekl, že by to bylo i na trestní oznámení. Ale protože se mi to už dlouho nestalo, tak jsem to neřešila. Teda teď si na to dávám velký pozor."*

Pan Václav cizí čísla také nebere, protože říká, že ty, co nemá v adresáři, ho nezajímají. *„Na internetu mám vyvěšený mail, na který mi může kdokoliv napsat, mám tam telefonní číslo do práce a když mě prostě někdo potřebuje sehnat, tak to máme v práci tak propojený, že mě sežene jinak."*

4.1.5. Svět bez mobilních telefonů

Stejně jako u dětí, mně zajímalo, zda by si rodiče dokázali představit, že by mobilní telefony neexistovaly a jestli si myslí, že by svět bez mobilních telefonů byl lepší. Odpověď na tuto otázku není podle rodičů jednoduchá.

Pan Pavel řekl, že by to lepší nebylo, ale určitě by doba byla klidnější. *„Ten telefon třeba v mém případě stejně většinou někde leží nebo ho člověk neslyší. Zase je to horší určitě v tom, že člověk pořád kolem sebe slyší, že je nějaká bouračka a nějaký požár a pak si představí, co se může všechno stát."*

Paní Hana si myslí, že by bez mobilního telefonu žila s menším stresem. *„Jako děti si představit nedovedu, protože když jsme jim řekli, že jsme žili bez DVD přehrávače a bez počítače, tak nám to nevěřily. „Jak jste mohli žít?" ptali se. „No žili jsme prostě" (smích)."*

Pan Vít uvedl, že kdyby to měl brát z hlediska práce, tak by si to dnes představit nedovedl. *„Jakpa by se lidi domlouvali. Dříve to fungovalo tak, že byly vysílačky v autech, nebo to měli lidi doma. Měli na straše v autě anténu a nebo pevnou linku přímo v autech. Ale v práci telefon prostě potřebuju."* Stejně odpověděl i pan Václav. Paní Michala navíc dodala: *„Šlo by to bez nich, kdyby ho ostatní taky neměli a kdyby to na nich všechno neviselo. Ale pokud bych byla já jediná v kolektivu, která by ho neměla, tak bych byla určitým způsobem handicapovaná."*

Paní Helena by si v tomto případě sice vystačila s pevnou linkou, ale chyběl by jí internet. *„To telefonování jako ne. Mně se třeba stává, že vystoupím z auta a třeba přijde manžel za hodinu a pak mi sdělí, že mi volal a já zjistím, že mam telefon v autě.“*

Paní Jana nad touto otázkou nikdy nepřemýšlela, protože telefon k životu v podstatě nepotřebuje. *„Jako ten telefon určitě používám víc, než kdybych měla kartu do budky, ale nikdy jsem nad tím nepřemýšlela. Jako chtít žít jako před dvaceti lety je holej nesmysl. Ale ty mobilní telefony do této doby asi patří a přemýšlet nad tím, zda je to horší nebo lepší, nemá smysl. Prostě to tak je a hotovo.“*

Paní Vanda si dobu bez mobilních telefonů vůbec představit nedovede: *„Ty lidi jsou na ty telefony tak navyklí, že si nedokážou představit, že by nemohli vzít telefon a tu danou informaci by se nemohli hned dozvědět. Vemte si jen, když se vypne elektrika, jak jsou ty lidi šílený. Já dělám prodavačku [...] voni mi platí u kasy a nedokážou ten telefon ani odendat od ucha, když platí. [...] Zase na druhou stranu já sama, když vim, že jsou děti například nemocný a hlídá je někdo jiný, tak ten telefon taky pořád kontroluju, jestli mi někdo nevolal.“*

4.1.6. Shrnutí a diskuse

V této subkapitole jsem popsala, jakým způsobem rodiče dětí používají mobilní telefon. Základními tématy, na které jsem se zaměřila, bylo nejprve období bez mobilního telefonu, poté popis toho, jakým způsobem mobilní telefony ovlivnily život dospělých a proč si je pořídili. A v neposlední řadě používání mobilního telefonu v současnosti a to jaký k němu mají vztah.

Všechny kategorie potvrdily moji představu, že dětství a vyrůstání bez mobilních telefonů ovlivnilo to, jak se rodiče na mobilní telefony dívají dnes.

Všichni rodiče dětí své dětství a dospívání prožili bez mobilních telefonů i pevných linek, které v té době buď neexistovaly, nebo je jejich rodiče vůbec nechtěli. Ze všech rozhovorů je patrné, že období svého dětství a dospívání bez mobilních telefonů hodnotí jako méně stresující oproti dnešní době. Mobilní telefony jim nechyběly, protože o jejich existenci nevěděli.

Svoje první mobilní telefony si dotazovaní pořídili většinou v letech 1998 - 2000, kdy se v České republice začaly mobilní telefony více prodávat. To se shoduje i s vývojem mobilních telefonů, který jsem popsala v kapitole 2.1.3.

Všichni muži dostali první mobilní telefon jako pracovní, protože začali např. podnikat, jezdit s kamionem nebo převážet zboží. Ze stejnému důvodu si později koupili i první soukromé mobilní telefony. Následně na to dostaly mobilní telefon i jejich manželky, aby se jim mohly dovolat, protože např. volání na pevnou linku bylo drahé. K nákupu dalších mobilních telefonů došlo buď z toho důvodu, že se starší rozbily, nebo že začaly být moderní jiné typy telefonů. Jedna rodina vlastní dokonce sbírku starých funkčních mobilních telefonů, protože je dostávala k paušálům a slouží jako rezerva v případě, že by se jim telefon rozbil.

Všichni rodiče používají mobilní telefon k volání a psaní SMS zpráv. Ti, kteří mají v telefonu i internet si jeho prostřednictvím čtou e-maily nebo posílají zprávy přes Facebook.

Všichni muži, se kterými jsem hovořila, uvedli, že SMS zprávy vůbec nepíší, protože je to "zdržuje". Navíc mají paušál, ve kterém je zahrnuto pouze volání a SMS zprávy si musí připlácet. Ženy naopak píší SMS zprávy svým kamarádkám a manželům z práce, protože je u toho jejich nadřazení nevidí. S manžely mají většinou volání zdarma, proto raději zavolají.

U rodičů dětí, kteří vlastní i služební telefon a používají jej hodně pracovně, je patrná tendence po příchodu domů telefon vypnout, aby se mohli věnovat rodině a nemuseli řešit další pracovní záležitosti. Pouze dva muži telefon vůbec nevypínají, aby nepřišli o zakázky a zákazníky.

Z celkového hodnocení dnešní doby a vztahu k mobilnímu telefonu je možné vidět, že si rodiče dětí uvědomují, že jsou na mobilním telefonu závislí. Všichni shodně uznávají, že je mobilní telefon k životu potřebný a bez něj by byli buď vyčleněni z kolektivu, nebo by nemohli dělat svoji práci. Pokud je ale možnost, rádi telefon někde odloží a věnují se domácnosti a rodině bez toho, aby je přes mobilní telefon někdo sháněl a něco od nich potřeboval.

Přesto ale pozorují, že i v případě, že jsou všichni členové rodiny doma, má jeden z rodičů telefon neustále zapnutý pro případ, že by se něco stalo. To je podle mého názoru způsobeno tím, že rodiny nemají pevnou linku, takže ke spojení "se světem" mobilní telefon potřebují.

4.2. Dětské užívání mobilního telefonu

V předchozí podkapitole bylo popsáno užívání mobilního telefonu rodiči dětí, které byly zahrnuty do výzkumu. Protože je užívání mobilního telefonu dětmi základní jev, ke kterému výzkum odkazuje, chtěla bych na tomto místě popsat obraz toho, jak děti užívají mobilní telefony.

Užívání mobilního telefonu je závislé na několika faktorech, které ovlivňují způsob, používání mobilního telefonu dětmi. Nejprve se proto zaměřím na to, kdy a proč děti dostaly své první a další mobilní telefony. Protože se jedná o děti ve věku 8-14 let, některé z nich mají první mobilní telefon, ti starší již několikátý mobilní přístroj.

Poté popíši samotné používání "aktuálního" mobilního telefonu. Zaměřím na to, k čemu telefon děti používají, jak se domlouvají pomocí mobilního telefonu s rodiči a kamarády, jak užívají mobilní telefon ve škole a zda dostaly od rodičů nějaké doporučení či zákazy týkající se používání mobilního telefonu. Protože jsem chtěla znát, jak často děti telefon používají a zda je jeho užívání celodenní či jen "výjimečné", porovnáám jeho používání s jinými médii jako je televize, počítač či iPad. Speciální kategorií, na kterou jsem se zaměřila, je to, zda si děti umí v dnešní době představit, že by mobilní telefon neměly nebo, že by mobilní telefony vůbec neexistovaly.

4.2.1. První a další mobilní telefony

Všechny děti z rodin zahrnutých do výzkumu dostaly své první mobilní telefony v rozmezí od šesti do osmi let tj. v první až třetí třídě.

4.2.1.1. Důvod koupě

Nejčastějším důvodem, proč děti mobilní telefon dostaly, je to, aby s nimi rodiče mohli být ve spojení. Čtrnáctiletý Vítek důvod koupě vysvětlil takto: „*Telefon jsem dostal asi hlavně kvůli tomu volání, třeba když jsem byl ve škole a potřeboval jsem někam odvézt, aby se mi rodiče dovolali a takhle.*“

Děti, kteří mají svůj první mobilní telefon, navíc jako důvod proč jej dostaly uvedly, že si jej přály. Devítiletá Tereza na tuto otázku odpověděla: „*Já jsem si ho hrozně moc přála, tak půl roku, pak mi ho mamka koupila k Vánocům, takže mi tím vlastně splnila sen, že chci mobil.*“ Stejně odpověděl i desetiletý Tonda a osmiletý Ondra. Na otázku proč si jej vlastně

přáli, řekl Tonda „*Já nevím, prostě ho měli ostatní ve třídě [...] tak jsem záviděl.*“ Tereza uvedla jako důvod to, že prostě chtěla telefonovat, psát SMS zprávy a poslouchat písničky.

Většina dětí měla mobilní telefon zděděný po rodičích či v jednom případě po prarodičích. „*No mamka mi vlastně dala svůj starej a to mi nějak nevadilo.*“ Vysvětlil desetiletý Tonda. Naopak Tereza, Vítek a Ondra dostali svůj první mobilní telefon nový, ale nevybrali si ho, rodiče jim „nějaký“ koupili.

4.2.1.2. Funkce telefonu

První mobilní telefon měl, a u dětí, které ho v současné době jako svůj první vlastní, má, jen základní funkce, jako je volání, psaní SMS zpráv a jednoduché hry. Martin P. popsal používání prvního mobilního telefonu takto: „*Já si myslím, že jsem ho používal jenom na volání, protože když jsem byl já malej, tak nebyly žádný dobrý, tak jsem měl klasickej s pár tlačítkama.*“ I Tereza, která má v současné době první mobilní telefon říká, že jej používá jen na psaní SMS zpráv, volání a hraní her. Navíc jej užívá k poslechu písniček a nastavuje si na něm budík. Naopak Ondra, který vlastní také první mobilní telefon, v něm má už více funkcí. „*Jsou tam už lepší věci, jako jsou videa a hry [...] internet tam ale nemám. Hlavně s ním volám a píšu esemesky, stahuju si různý aplikace a přesunuju si složky, aby to bylo v tom telefonu v pořádku. Hudbu moc neposlouchám, někdy si zahraju, ale to je málo kdy, a to je asi všechno, co na něm dělám.*“

4.2.1.3. Učení se s telefonem zacházet

Co se týká otázky zacházení s prvním telefonem, všechny děti uvedly, že když jej dostaly prvně, tak ho vůbec neuměly používat. Většině dětí ukazovali na mobilním telefonu funkce rodiče. Jedenáctiletá Adéla měla s funkcemi u prvního telefonu ze začátku problémy: „*S mobilním telefonem mě učila zacházet mamina, protože já jsem na něm nic moc neuměla. Docela dost velký problém byl, když jsem jí měla prozvonit, jestli to zvládnou. Tak to mi trvalo strašně dlouho, než jsem si to zapamatovala.*“ Jen Tereze pomohl s ovládáním telefonu strejda a bratr, než si na něj navykla.

4.2.1.4. Další mobilní telefon

Kromě Terezy a Ondy, kteří mají mobilní telefon teprve rok, ostatní děti vlastní několikrát mobilní telefony. Tonda má druhý telefon, Adéla a Vítek třetí, Martin P. a Helena čtvrtý, Martin K. pátý a Michal šestý.

Tonda dostal druhý mobilní telefon proto, že všichni ostatní spolužáci měli již lepší modely. Adéla dostala svůj druhý telefon ze stejného důvodu jako Tonda „*Druhej telefon jsem dostala proto, že se mi všichni smáli, že jsem měla takovej starej, tak jsem dostala lepší.*“

Vítek si druhý telefon vyměnil z dědou a teď má také již třetí. Martin K. i Martin P. si druhý telefon koupil za ušetřené peníze. Martin K. proto, že se mu první telefon rozbil. „*Ten druhý telefon mi ale ukradli, takže jsem místo něj měl jinej a pak jsem dostal jinej.*“ Martin P. jako důvod uvedl: „*No koupil jsem si ho proto, že mě už štválo brát od rodičů ty starý, sešlý mobily.*“

Helena má již čtvrtý mobilní telefon a říká, že je to u nich s telefony složitě: „*První telefon jsem dostala po mámě, pak jsem měla tátův služební a tenhle. A když se do toho započítá malej pronájem toho po Tondovi, tak ten současnej je čtvrtěj. [...]* U nás je to tak, že jde od jednoho mobil k tomu druhýmu.“

Michal má už šestý mobilní telefon, jeden se mu rozbil, když pod ním praskl led, další ztratil na chatě při hře s kamarády. Následující tři telefony zdědil vždy po rodičích poté, co si koupili novější model.

4.2.2. Současný mobilní telefon a jeho užívání

Jak jsem již zmínila dříve, kromě Terezy a Ondry mají všechny děti již několikáté mobilní telefony. Tereza, Ondra i Tonda mají ještě klasické “tlačítkové” a ostatní děti vlastní již “dotykové” mobilní telefony.

U dotykových mobilních telefonů ještě rozlišuji, zda v něj děti internet mají či nemají.

(A) Internet v mobilním telefonu

Martin K. a Michal internet v mobilním telefonu používají často. Michal si do telefonu stahuje hry a pouštění si videa přes "Youtube". Martin má v mobilním telefonu předplacený internet za devadesát korun, takže přes něj nejčastěji píše na Facebooku. „*Třeba když nemám co dělat, nebo když někde jsem, tak si na něm něco dělám. Stáhnu si třeba hru do mobilu a něco si tam zahraju.*“

Vítek naopak internet v mobilu má, ale vůbec jej nevyužívá.

(B) Bez internetu v mobilním telefonu

Druhou skupinou je Martin P., Helena a Adéla, kteří mají dotykové telefony, ale internet v nich nemají. Martin P. sice v mobilním telefonu předplacený internet nemá, připojuje se však doma přes wifi. Takto to vysvětluje: *„Ten internet v mobilu bych chtěl, ale máma říká, že je zbytečný utrácet peníze za internet, že můžu přijít domů, zapnout si wifinu a připojit se přes počítač nebo přes tablet.“* Na otázku, proč by v telefonu internet chtěl mít, odpovídá: *„Kdybych ho tam měl, tak by to bylo dobrý v tom, že bych nemusel pořád chodit domů a mohl si ve škole třeba najít nějakou věc, co mě zajímá nebo co potřebuju.“*

Naopak Helena internet v mobilu nemá a ani jí to nevadí, protože, když ho potřebuje, připojí se přes internet. Adéla má internet v mobilním telefonu zablokovaný, protože ho podle ní k ničemu nepotřebuje. Když jsem se zeptala, zda tedy používá aspoň wifi vysvětlila: *„Na wifinu sice přístup mám, ale protože se mi to samo připojovalo, tak to mám udělaný tak, aby se mi to samo nepřipojovalo.“*

4.2.2.1. Důvod koupě mobilního telefonu

I v případě "současného" mobilního telefonu jsem se děti ptala, proč jej dostaly. Ondra a Tereza mají teprve první telefon, důvod jeho koupě jsem popsala výše.

Martin P. řekl: *„No, tak já jsem s tím, že jsem dostával telefony po nich, nic neudělal, ale tím, že jsem si přál telefon k Vánocům, tak jsem si řekl, že chci dotykový.“* I Vítek si telefon přál, protože chtěl lepší funkce. Stejný důvod měli Helena a Tonda. Martin K. si jako jediný mobilní telefon koupil sám. *„Chtěl jsem už dotykový, ale naši mi ho nechtěli koupit, tak jsem si za ušetřené peníze šel po Vánocích do obchodu koupit tento Samsung Galaxy Ace.“*

Odlišná situace nastala u Adély a Michala, kteří si nový telefon nepřáli. Adéla na otázku, zda se s mámou domlouvala, jaký telefon dostane, odpověděla: *„Mamka o tom, že dostanu telefon, nevěděla, protože já jsem ho dostala teď k Vánocům. No on to její přítel koupil, takže mamka byla naštvaná, když to viděla pod tím stromečkem.“* Michal dostal nový mobilní telefon také k Vánocům a na otázku, zda je rád, že jej dostal, odpověděl: *„Jo to jo, protože to bylo takový překvapení [...] Ale ani jsem ho nechtěl.“*

4.2.2.2. Způsob používání telefonu

Michal používá „dotykový“ mobilní telefon převážně ke stahování a následnému hraní her. Nejvíce času stráví hraním Rubikovy kostky *„Třeba na tý kosce dva krát dva, jsem měl rekord za půl vteřiny. Tady na psacím stole mám kostku tři krát tři, kterou jsem se naučil*

skládat podle videí na internetu. Napřed jsem se na ty videa podíval a pak jsem to zkusil.“ V mobilním telefonu používá i budík, který ho ale nikdy nevzbudí.

Stejně je na tom i Martin K., který používá mobilní telefon převážně na hry a poslouchání muziky. *„Když se teď koukám na vybíjení baterky, tak jen přibližně čtyři procenta baterky mi zabírají SMS zprávy a telefonování (smích). Zbytek jsou ty ostatní věci. Samozřejmě, že volám, to jo, ale používám všechno, co na tom telefonu je.“* Občas používá fotoaparát, mapy a odepisuje kamarádům přes Facebook, který ale nemá stažený přímo v telefonu.

Martin P. používá nejčastěji mobilní telefon na sledování filmů, volání a poslouchání muziky. Hry v něm moc nehraje a když už, tak ty postřehové a sportovní. I Vítkovi slouží mobilní telefon převážně k poslouchání písniček, telefonování a psaní SMS zpráv. Hry v něm hraje jen, když je např. v čekárně u lékaře. *„Tam jsou jen ty jednoduchý. Mně nějak ty hry nebaví. Jako takový ty, že jsou kameny a musí být tři vedle sebe nebo takhle. To bych je musel nějak stahovat a to mě nebere.“*

I Adéla v mobilu poslouchá muziku, píše SMS zprávy a telefonuje. Na otázku, jestli má v mobilním telefonu stažené i nějaký aplikace či hry odpovídá: *„Ne ne, protože jsem si to tam nemohla stáhnout, protože to prý nemá paměť, nebo tak nějak. Navíc žádný hry ten telefon nemá, takže by se musely stáhnout a to já nemůžu, kvůli té paměti.“*

Trochu více funkcí používá na mobilním telefonu Helena, která jej, podle jejího bratra Tondy, používá převážně k focení a natáčení. Helena jeho tvrzení vyvrací s tím, že to dělá na iPadu. Na to ale Tonda odpovídá, že to dělala hodně v době, kdy iPad ještě neměla. *„Tak mobil používám převážně k tomu, že (...) no, co se mi rozbil budík, tak na něm mám budík a každý den si podle něj kontroluju čas prostě. Někdy zatelefonuju nebo pošlu smsku a potom [...] Já hrozně ráda fotím, když mi upadl foťák, tak se mi promáčkl objektiv, tak spíš fotím na mobil. [...] Jak bych to řekla. Já prostě, když jdu do školy, tak potřebuju nějaký rytmus.“*

Jediný, kdo vůbec mobilní telefon nepoužívá, je Tonda, který si ho ale původně hodně přál. *„Já ho ani moc poslední dobou nepoužívám. Když mi teda ještě šel, tak jsem ho začal víc používat, ale teď už ne.“* Když jsem se ptala, co se s mobilním telefonem stalo, řekl: *„Já mam zaklapávací a jednou jsem ho prostě zaklapl a nešla mi tam jako obrazovka, jako šel, ale obrazovka byla najednou černá.“* Na to jeho sestra Helena dodává, že je spíše někde zapadlý, protože jej neustále někde nechává.

4.2.2.3. Pravidla užívání telefonu

Žádné z dotazovaných dětí si mobilní telefon na noc nevypíná. Buď je to z důvodu, že na něm mají nastavený budík nebo ho přes noc nabíjejí. Ale zvuk si děti na noc většinou vypínají. Martinovi a Vítovi se někdy stává, že jim během noci přijde SMS zpráva od kamaráda.

Všechny děti byly rodiči upozorněny, aby si na mobilní telefon dávali pozor. Michal k tomu uvedl: *„Třeba když jsme šli do Plazy, tam chodí hodně ty Romové a když jsme tam šli, tak mi naši říkali, abych ho raději zandal.“* I zvedání cizích čísel mají děti zakázané. *„Tak mně cizí čísla volají, ale já to nezvedám. Někdy mi volá třeba, že tam není číslo, ale, že se tam objeví jen neznámé. To taky neberu.“* Vysvětluje Vítek.

4.2.3. Psaní SMS zpráv a telefonování

Protože jsem zjistila, že děti nejčastěji používají mobilní telefon k psaní SMS zpráv a telefonování, zaměřila jsem se na tuto funkci, jako na speciální kategorii. Ptala jsem se na to, jak často si děti píšou a telefonují s rodiči a kamarády. A jak postupují v případě, že chtějí jít ven, nebo naopak, když se někde zdrží déle než měly s rodiči domluveno. Kategorie je rozdělena na tři podkategorie. První dvě jsou definovány podle toho, zda je voláno či psáno a) kamarádům a za b) rodičům. Třetí odpovídá na to, zda by děti věděly, jak se mají ozvat rodičům v případě, že zapomenou mobilní telefon doma.

(A) Kamarádi

Helena nečastěji píše SMS zprávy své kamarádce. Té posílá zprávu po ránu, když spolu jdou do školy. *„Někdy mi třeba napíše, ať na to kašlu, že třeba zaspala a podobně.“* Helena také zastává názor, že telefonování s kamarády po skončení školy je zbytečné. Navíc zdůrazňuje, že více než volání přes mobilní telefon, využívá Skypu. *„Volání přes ten Skype je prostě soukromý, nikdo vás tam nemůže kontrolovat, sledovat nebo nějak takhle a je to vlastně jenom pro vás, vy ničím neutrácíte. Je to lepší než esemesky. Je to vyloženě soukromý na rozdíl od toho Facebooku třeba, kde z vlastní zkušenosti vím, že jsou tam spolužáci třeba čtyřikrát denně.“* Stejně funkce využívá i její bratr Tonda.

Martin K. raději než SMS zprávy, používá Facebook v mobilním telefonu. Naopak, když potřebuje vědět něco rychle, tak kamarádům zavolá. *„Když se s klukama domlouváme na nějaké schůzce, tak většinou ve škole a snažíme se čas schůzky dodržet. Když já nebo kamarád nestíhá, tak většinou zavoláme.“*

Vítek i Tereza kamarádům častěji volají a to v případě, že potřebují vědět něco do školy či se změnit čas domluvené schůzky. Tereza se navíc přiznala, že si číslo svého mobilu nepamatuje. Když ji o něj požádala kamarádka, musela se nejdřív na číslo zeptat doma mámy, druhý den ho teprve kamarádce nadiktovala. Pro tyto případy si ho raději zapsala do adresáře pod jménem "Já".

Martin P. s kamarády jen telefonuje. *„Raději volám, protože ta esemeska mi přijde zbytečný tam klikat, tak to raději řeknu. S kamarádama si raději píšeme přes počítač. Esemesky si nepíšem.“* Jeho bratr Ondra používá volání i psaní SMS zprávy přibližně stejně často.

Michal naopak kamarádům raději napíše SMS zprávu, než by volal. SMS zprávy využívá, když neví, co má mít do školy za úkol, nebo když se s kamarádem domlouvá, kdy půjdou ven. Zavolá jen v případě, že nestíhá být někde na čas. Adéla užívá mobilní telefon nejčastěji ke psaní SMS zpráv s kamarádkou, se kterou řeší nejčastěji věci ohledně aerobiku či úkolů do školy. *„Ve zprávách používáme dost často smajlíky, háčky a čárky moc nepoužívám. Voláme si jen výjimečně.“*

(B) Rodiče

Martin P. a Ondra rodičům volají. *„Když jdu někam ven, tak řeknu, že přijdu v šest, a když se mi chce být dýl venku, tak když tak zavolám, jestli mi to prodlouží nebo ne, jestli mam přijít domů.“* Když rodičům napíšu SMS zprávu, dostanou od nich odpověď. Martin K. rodičům volá, protože s nimi má volání zadarmo.

Vítek rodičům také častěji volá. *„Volám třeba, když jedeme z tréninku, tak třeba s kámošem, kterej mě veze, tak se domluvíme, že u něj třeba přespím, tak zavolam.“* Jeho sestra Tereza mobilní telefon využívá spíše na přijímání telefonátů od rodičů např. když je doma sama. Oba přiznali, že se jim občas rodiče nedovolají. *„Když mam telefon vybitej, tak se mi nedovolají a to je tak padesát na padesát. Já když ho mam v kapse, tak mam někdy nastavený, že to nemá ani ty vibrace, takže potom, když jdu třeba z tréninku, tak si ho většinou ani nezapnu, aby mi to nerušilo. Takže mi to třeba zvoní a nevím o tom.“*

Michal stejně jako kamarádům i rodičům raději napíše SMS zprávu. *„Když chci jít třeba rovnou ze školy ke kamarádovi, tak napíšu esemesku, ale potom se mi dvakrát stalo, že jsem dostal vynadáno, že to nevěděli a pak mě hledali.“* Když jsem se ho zeptala, jak to dělá, když zjistí, že mu rodiče volali a on to neslyšel tak řekl: *„No, když neslyším, že mi volali, tak to většinou zjistím až doma, když přijdu ze školy.“*

Opačný problém mají Helena a Tonda, kteří rodičům nejčastěji volají, ale dovolat se jim buď nemohou, nebo nemají rodiče na hovor s nimi čas. *„Tak když se potřebuju rodičům dovolat, tak se dovolám tátovi, ale mámě ne. Zase von taky hodně telefonuje pracovně, třeba má schůzku i pár hodin jako. Nejdůležitější by bylo vždycky volat mámě, jenže tak z devadesáti procent má mobil vypnutej. [...] No a nejlepší je volat babičkám, ty to vezmou vždycky, problém je, že občas s tím nemají nic společného.“* Vysvětlila Helena.

Jediná Adéla mámě nejčastěji píše SMS zprávy, kterými jí dává vědět, že přišla domů ze školy. Adéla má telefon neustále u sebe, tak se jí nestává, že by zvonění neslyšela. *„Když se mi někdy stane, že telefon neslyším a pak to zjistím, tak mamině teda zavolám, ale to je opravdu jen výjimečně.“*

(C) Dovolání se rodičům bez mobilního telefonu

Zajímala mne také otázka, zda by děti věděly, jak se mají rodičům ozvat, v případě, že by u sebe neměly mobilní telefon.

Martin K, Michal, Ondra, Tereza a Vítek by si poradili tak, že by si telefon od někoho půjčili, nebo by zavolali z budky. Vítek dokonce věděl, kde se ve městě ještě budky nacházejí. Druhou Vítkovou variantou bylo, zajít k tetě nebo k babičce, které bydlí v centru města.

Ondra a Martin P. by zašli domů, protože to ze školy mají blízko a do města sami nechodí. Jediná Adéla by si poradit nedovedla. Jelikož ale všude jezdí autem, a když jde například ke kamarádce na návštěvu, tak pro ni potom máma jezdí, podle ní by takovou situaci řešit ani nemusela.

4.2.4. Škola a mobilní telefony

V této části se budu zabývat tím, jak děti užívají mobilní telefon ve škole. Protože děti tráví ve škole většinu svého času, bavila jsem se nimi o tom, jak telefon používají ve škole během vyučování i o přestávkách. Dále jaké mobilní telefony mají jejich kamarádi a jestli se s nimi baví o hrách a funkcích, které jejich přístroje mají. Zajímalo mě i to, zda děti zažily nějakou krádež mobilního telefonu a zda měly ve škole např. hodinu o nástrahách a úskalích používání mobilních telefonů.

4.2.4.1. Mobilní telefony spolužáků

Spolužáci všech dotazovaných dětí, nosí do školy mobilní telefony. Helena navíc uvedla, že někteří spolužáci mají i dva mobilní telefony. „*No takhle. Já chodím do třídy se spoustou nafrněných lidí, kteří nic neumí více méně. A někteří, když vyšel nový Iphone 5, tak ho měli zarezervovaný dlouho dopředu i když ho nepotřebují.*“ I typ telefonů spolužáků se shoduje s tím, co mají dotazované děti. „*Ted' mají jen tak dva, tři kluci nedotykový telefony, ale většinou už ty dotykový. Většinou mají ty Androidy.*“ Uvedl čtrnáctiletý Vítek.

4.2.4.2. Užívání telefonu ve škole

Co se týká samotného užívání mobilního telefonu ve škole, tak všechny děti řekly, že jej musí mít během vyučování buď vypnutý nebo nastavený na vibrace. Nejčastěji jej mají v kapse nebo v aktovce, když jim např. přijde SMS zpráva, tak si ji většinou hned přečtou. Michal se přiznal, že na mobilním telefonu rád hraje hry i při vyučování, kvůli tomu mu byl párkrát vyučujícím telefon zabaven. Jako pomůcku při hodinách jej používat nemohou. Všechny děti mají ve škole wifi připojení, ale je zajištěno heslem, takže ho nemohou využívat.

Helena a Tereza také řekly, že hodně spolužáků nosí do školy Tablety. Heleně navíc museli rodiče iPad k výuce koupit „*Já tablet využívám hlavně kvůli škole. Křížikáč³ vyloženě chce, abychom si pořídili iPad. Já ale nejsem ten typ, co by chtěl pořád pracovat na iPadu. Všichni s tím chodí, mají v tom sešit, mají v tom učebnice, mají v tom všechno. Problém je potom v tom, že polovinu hodin v tom hrajou hry, no.*“

Všichni chlapci, se kterými jsem dělala rozhovor, řekli, že se o přestávkách s kamarády o funkcích a hrách, které mají jejich mobilní telefony, baví. Michal navíc prozradil, že se předhánějí, kdo udělá na hře větší skóre. Martin popsál přestávky takto: „*Tak, o přestávkách se u nás tvoří takový tábory. Tam se chodí, kouknete se, co hrajou, pak se zeptáte jak se to jmenuje a kde se to stahuje, a tak.*“

Dívky funkce a hry v mobilním telefonu vůbec neřeší, ale i ony zmínily skupinky spolužáků ve třídě, kteří se podle Adély: „*Slezou vzádu ve třídě a baví se o tom, kdo má lepší hry a tak.*“ U Terezy ve třídě se hry hrají více na iPadu.

³ Křížíkovo gymnázium v Plzni

4.2.4.3. Krádeže mobilního telefonu

Kromě Víta, Heleny a Tondy se u všech dětí ve škole řešila krádež mobilního telefonu. Michal popsal situaci, kdy jednomu spolužákovi ukradli mobilní telefon. *„V šestý třídě, jak jsem byl, tak jsme šli do tělocvičny a pan učitel ještě říkal, abychom si ty mobily vzali s sebou a nenechali je v šatně. Jeden kluk si ho tam nechal, protože myslel, že když se ta šatna zamyká, tak se tam nikdo nedostane. A někdo to šperhákem otevřel a prohledal ty věci a vzal mu mobil.“* Martinovi K. byl ve škole mobil ukraden.

4.2.4.4. Hodiny o mobilních telefonech a jiných technologiích

Všechny děti shodně řekly, že vyloženě besedu o mobilních telefonech ve škole neměly, v rámci informatiky probíraly spíše nástrahy na internetu. *„Nějaký besedy by se našly. Ve druhý, čtvrtý, pátý třídě, ale teď na druhým stupni ne.“* vysvětlil Martin P. Tereza navíc uvedla, že užívání mobilního telefonu řešili ve škole, až když se něco stalo. *„Jedna holka od nás měla telefon na stole a zazvonilo jí neznámý číslo a ona ho zvedla a řekla: „Mami si to ty?“ Ona se ani nekoukla na číslo a zvedla to. Paní učitelka na ní byla potom naštvaná, že vzala cizí číslo, ale potom se jí to odpustilo. Takže se to stalo jenom jednou.“*

4.2.5. Ostatní technologie

Chtěla jsem zjistit jaké další technologie děti užívají a proto jsem se s nimi bavila o tom, jak často hrají hry na počítači či Ipadu a jaká další média používají.

Všechny děti mají doma počítač, Martin P. a Helena vlastní i iPad. Na počítači děti tráví přibližně jednu až dvě hodiny denně. Nejčastěji je to hraním her, sledováním filmů či videí a psaní si s kamarády přes Facebook či Skype. *„Tak když přijdu domů, tak zapnu tablet a počítač. Na počítači hlavně hraju a na tabletu sleduju videa z Youtube a hraju nějaký hry přes Android.“* Vysvětluje Martin P.

Martin P. a Tonda mají čas, který stráví na počítači omezený. Martin P. přiznal: *„No, mně rodiče počítač omezují, protože já jsem schopnej na něm být i celej den. Ale já to potom vypnu, protože mám kroužky a pak už mi to tam nebaví, tam sedět.“* Tonda má v počítači dokonce nainstalovaný, program, který počítač po určité době vypne. Helena to nazývá "rodičovskou kontrolou". *„Dříve jsme měli každej daný denně čtyřicet pět minut, pak hodinu a půl, takže každej měl půl hodinu a pak to bylo od jedné do šesti, mohl být zapnutý.“*

A dole na liště, ti to vždycky nahlásilo třeba, že máš patnáct minut, pak deset minut, pět minut, jedna a potom, když zbývalo třicet vteřin, tak to začalo pípat, jako by měla vybuchnout bomba. Tak mně se sestrou už to neříká, protože my už poznáme, kdy je dost. Tonda je jedinej, kdo je na tom teď závislej." I Tereze se občas stane, že jí máma musí upozornit na to, aby šla dělat něco jiného a nebyla pořád na počítači.

Když přijde Michal domů, tak si zapne televizi a dívá se na nějaké seriály, nebo si pustí přes DVD film. Na počítači sleduje většinou videa.

4.2.6. Svět bez mobilních telefonů

Předposlední kategorii jsem nazvala Svět bez mobilních telefonů a zajímalo mě především to, zda by si děti dokázaly představit, že by mobilní telefony vůbec neexistovaly, nebo by mobilní telefon neměly.

V této kategorii můžeme rozdělit děti na ty, které si výhody mobilního telefonu sice uvědomují, ale myslí si, že by se bez něj obešly, a na ty, které přiznávají, že mobilní telefon je samozřejmostí a neumí si život bez něj představit.

Martin K. na otázku odpověděl takto: *„Myslím si, že kdyby telefony neexistovaly, tak by to bylo lepší. Třeba, kdybych byl s někým venku, tak kdybych se s maminou na něčem domluvil a nemusel bych jí psát esemesky, kde jsme, nebo kdy přijdu domů. Nemusel bych mít o ten mobilní telefon strach, že mi ho někdo ukradne a kdybych někde spadnul, tak bych se nemusel bát, že si ho rozbiju a tak."*

Ondra i Tonda automaticky odpověděli, že by jim mobilní telefon nechyběl. Adéle by také mobilní telefon nescházel protože by podle jejího názoru ani nevěděla, že něco takového existuje. Když jsem se zeptala, zda by si uměla představit, že by ho jako jediná neměla tak odpověděla: *„No uměla, ale já bych ho měla určitě, protože mamka chce pořád vědět, jestli jsem dorazila v pořádku domů a tak. Kdybych ho neměla, tak bych ho určitě dostala."*

Martin P. by ve světě, kde by mobilní telefony neexistovaly, žít dokázal, ale jen v případě, že by měl Tablet.

Vítek zdůrazňoval, že v případě volání, je mobilní telefon dobrá věc, protože *„takhle třeba ve městě, když potom něco člověk potřebuje, tak se to hodí."* Ale ostatní aplikace považuje za zbytečné.

S Michalem jsme při této otázce probrali více možností. V případě, že by jako jediný mobilní telefon neměl, tak by ho určitě chtěl. Kdyby mobilní telefony najednou přestaly

fungovat, tak by nevěděl, jak se má zabavit. „*Tak kdyby telefony vůbec neexistovaly, tak nevim, co bych dělal. To bych se asi nudil, protože bych neměl tu Rubikovu kostku.*” Když jsem mu řekla, že má "skutečnou" Rubikovu kostku na stole, tak se zarazil a odpověděl: „*To je vlastně taky možnost, hrát tutu kostku. Já si chci teď vlastně koupit tu dva krát dva jakoby, od Rubika pravou.*” Posledním příkladem bylo to, že by mobilní telefony neexistovaly. To by podle Michala bylo špatné. „*To bych si představit nedovedl, protože, když třeba zjistím, že bych chtěl jet za kamarádem na Bílou Horu⁴, tak bych tam musel zbytečně jet, takhle napíšu tu esemesku.*”

Helena by bez mobilního telefonu být určitě nechtěla „*Tak bez telefonu si to už asi představit nedovedu. Když už ho jednou dostanete, tak už ho zkoumáte a dneska jste na něm ze začátku hrozně závislí. Pak se jakoby vodvyknete, ale jste jako navyklí, že ho máte.*”

I Tereza je na mobilní telefon tak zvyklá, že by si svět bez něj představit nedokázala. „*Tak já si to teda dokázat nemůžu, protože kdybych potřebovala třeba akutně někomu zavolat, že potřebujeme nějaký úkol a já bych o tom nevěděla, tak abych si ho napsala třeba večer, takže bez toho volání a esemesek, si to teda představit nedovedu.*”

4.2.7. Vztah k mobilnímu telefonu

V poslední podkapitole představím vztah dětí k mobilnímu telefonu. Na konci rozhovoru jsem se dětí zeptala, jaký si myslí, že mají vztah k mobilnímu telefonu a zda jej podle nich používají často či nikoli.

Osmiletý Ondra přiznal, že telefon doma používá jen, když mu někdo pošle SMS zprávu nebo zavolá. „*Jinak, mně ten tlačítkovej telefon, co mam stačí. Ani bych nechtěl ten dotykový, protože na tom se třeba nestrefím a zmáčknu něco, co mi ten telefon zkazí. Takže já mam radši ty klávesový.*” Na otázku, zda si myslí, že telefon říká o člověku, jaký je, odpověděl: „*Tak já si to teda nemyslím. Na mně není vidět, jaký telefon mam. Nejsem takovej blázen elektrický.*” Jeho bratr Martin P. si také nemyslí, že by musel mít lepší mobilní telefon proto, aby zapadl do kolektivu.

Vítek řekl, že když přijde domů, tak mobilní telefon většinou někde odloží a dělá si svoje věci. Když ale odchází z domova, tak si telefon většinou vezme, ale neřeší, zda je nabitý či vybitý. Jeho sestra Tereza využívá mobilní telefon hlavně k volání a psaní SMS zpráv, když

⁴ Bílá Hora je část Plzně, která se nachází devět kilometrů od vesnice, kde Michal bydlí.

zapomene nějaký úkol do školy. Jinak má doma telefon většinou uložený v tašce a vyndá ho těsně před tím, než jde spát, aby si nastavila budík.

Michal si myslí, že mobilní telefon umí ovládat celkem dobře a zná všechny funkce, které v telefonu má. Telefon doma nevyužívá, jen v případě, že potřebuje vědět něco do školy. Adéla má naopak telefon neustále u sebe i doma, aby se jí mamina mohla z práce dovolat. Nestává se jí, že by telefon zapomněla doma, protože ho využívá k tomu, aby dala mámě vědět, kde se nachází. Na otázku, zda si myslí, že používá telefon hodně, odpověděla: „*No, občas, když nemám co dělat, třeba na aerobiku, když přijdu dřív, tak na něm neustále něco dělám a tak. Třeba něco upravuju.*”

Martin K. se přiznal, že mobilní telefon má také neustále u sebe a pořád na něm něco dělá. Před odchodem z domova si kontroluje, zda ho má v kapse, proto se mu nestává, že by ho zapomněl doma.

Nejzajímavější odpověď byla Heleny, která si telefon buď bere nebo nebere, podle toho, jestli jde ven ze své vůle nebo jí někdo pošle např. na nákup. „*Já jsem hroznej zmatkář, kterej vydrží být sám, ale třeba když mam být sama za sebe, tak mě to štve. Jdu sama na nákup, jdu sama, nikomu to nevadí, všichni ví, že jdu na nákup a umím si to sama vyřídit, pak je mi to fuk, to telefon nechám klidně doma. Když mě ale pošle třeba máma, tak ho potřebuju mít, protože už mě poslala máma, je to něco, že jsem na něj dálkově vázaná nebo něco takovýho. Já nevím, prostě dává mi to pocit bezpečí. Když jdu sama, tak mi to nevadí, když se rozhodne někdo jinej, za mě, tak si ho vezmu.*”

Její brat Tonda telefon vůbec nevyužívá a ani ho podle něj nepotřebuje. „*Já telefon moc nechtěl, já jsem chtěl spíš iPad, na tom hraju Angry Birds⁵.*” Helena si to ale nemyslí. „*Ono je na jednu stranu dobrý, že ho nenosí a na druhou stranu je to špatný. Já jsem v jeho třídě měla jednou angličtinu [...] a vždycky jsem seděla v jeho lavici. A prostě byl jednou nemocnej a byl celý den doma a vidím, že v jeho lavici je ten mobil. [...] Takže, když si ho nebere, tak ho nemůže ani ztratit. Na druhou stranu by si ho brát měl, protože jednou jel na školní výlet, nikdo to nevěděl. My úplně jsme byly mrtví a zavolali jsme třídní učitelce a ona nám řekla, že jsou na školním výletě a přijedou v šest.*”

⁵ Cílem hry je v roli ptáků získat zpět svá vejce, která jim byla odcizena nepřáteli - zelenými prasaty. Hráči v ní pomocí praku vymršťují ptáky do herního pole a snaží se tak zasáhnout tato prasata a tím je zneškodnit.

4.2.8. Shrnutí a diskuse

V této kapitole bylo představeno, jakým způsobem děti užívají mobilní telefon. Nejdříve jsem popsala, kdy děti dostaly první mobilní telefony a proč. Z rozhovorů mi vyšlo, že svoje první telefony děti dostávají v první až třetí třídě. Děti, kterým je teď osm, devět či deset let, dostaly první telefon již v první třídě, starší děti až ve třetí. Jako důvod jeho koupě uvedly starší děti to, aby se jim rodiče dovolali. Mladší si jej přály, protože mobilní telefon měli všichni jejich spolužáci. Můžeme tedy vidět posun koupě mobilního telefonu do mladšího věku dítěte, protože je to v dnešní době technologie, která je považovaná za samozřejmost.

Typ telefonu, který děti nyní vlastní, je také závislý na věku dítěte. Mladší děti, které jej potřebují převážně k tomu, aby se jim rodiče dovolali, mají zatím jen "obyčejné" telefony, které nemají žádné speciální funkce. Starší děti mají již "dotykové" mobilní telefony, které využívají i ke stahování her a "chození" na internet.

Co se týká samotného užívání mobilních telefonů, jako jeho hlavní funkci děti uváděly volání a psaní SMS zpráv. Další nejvíce využívanou funkcí je poslouchání písniček, hraní her a focení. Toto zjištění se shoduje i s výzkumy, které na toto téma byly provedeny (viz. studie Grantové agentury České republiky, Ischi, 2006).

To, zda děti napíší SMS zprávu či zavolají, nezávisí tolik na tom, jestli se jedná o komunikaci s rodiči nebo kamarády, ale na tom, zda obecně raději píše SMS zprávy nebo volají. Děti volají většinou v případě, že něco rychle potřebují vyřešit nebo se chtějí domluvit s rodiči, kdy mají přijít domů. SMS zprávy děti nevyužívají tak často. Když si chtějí s kamarády jen popovídat, použijí raději počítač, na kterém se připojí na Skypu či na Facebooku.

Všechny děti se setkaly s krádežemi mobilních telefonů ve škole, v jednom případě jim byl telefon zcizen. Z toho důvodu mohu konstatovat, že si na mobilní telefon dávají pozor a neberou ani cizí čísla.

Mobilní telefon nehraje v kolektivu dětí takovou roli, jakou jsem si myslela. Toto zjištění podporuje i studie popsaná v kapitole 2.3.2., ze které vyplynulo, že nezáleží tolik na tom, jaký mobilní telefon dítě má, ale na tom, jak se chová. Na druhou stranu, ale děti ve věku osm až deset let řekly, že si mobilní telefony přály proto, že ho měli jejich spolužáci a přišlo jim důležité také mobilní telefon vlastnit.

Všechny děti vidí výhodu telefonu v tom, že se díky němu mohou spojit se svými kamarády a rodiči, telefon jim tím pádem usnadňuje život. Na druhou stranu není používán tak často jako například počítač či iPad, bez kterého si děti život představit neumí.

Telefon je tedy užíván převážně jako mobilní technologie, která umožňuje spojení s kamarády a rodiči a podporuje u dětí pocit bezpečí. Na druhou stranu je brán jako technologie, která je určitým způsobem omezuje, a když chtějí být "svobodní", telefon si raději nevezmou. Toto zjištění podporuje i studie Kenichi Ishii z roku 2011, která zjistila, že používání mobilního telefonu je specifikováno kontextem, ve kterém se odehrává a dovoluje mladým lidem komunikovat s kamarády bez omezení svých rodičů.

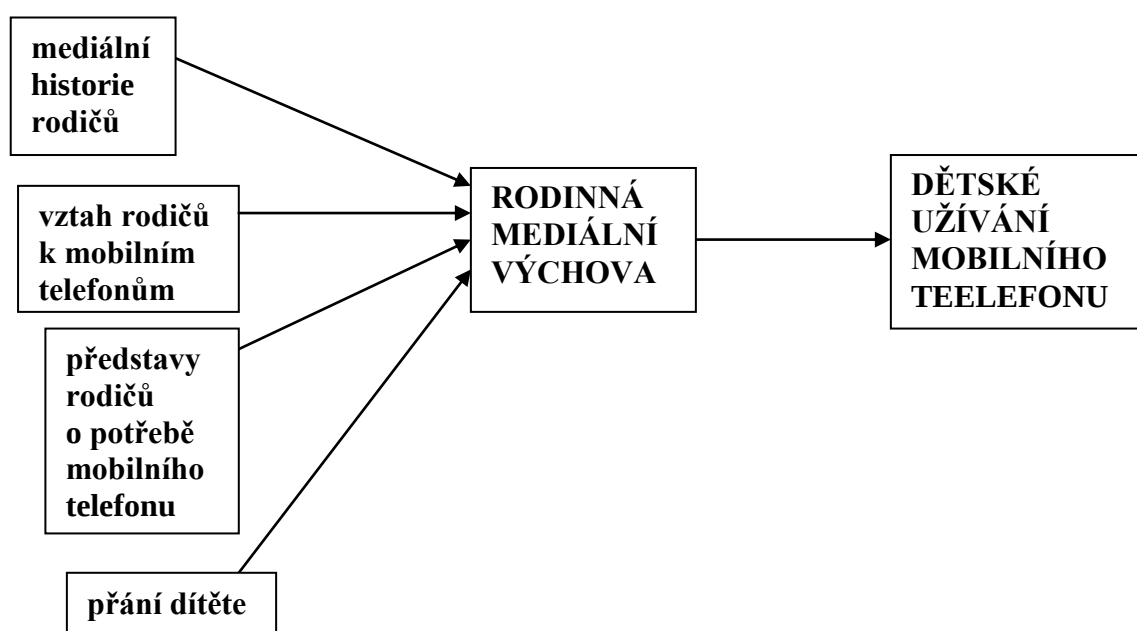
4.3. Mediální výchova ve vztahu k mobilním telefonům

V předchozích dvou kapitolách bylo nejprve popsáno užívání mobilních telefonů rodiči a následně jejich dětmi. Existují však zcela záměrné způsoby rodičovského jednání, které tvoří zprostředkující článek mezi dětským užíváním mobilních telefonů a jeho příčinnými podmínkami. Tomuto tématu bude věnována následující kapitola.

Místo rodinné mediální výchovy v řetězci kauzálních vztahů zachycuje Schéma 1. Příčinnými podmínkami, které vedou k jejímu ustanovení je mediální historie rodičů, vztah rodičů k mobilním telefonům, představy rodičů o potřebě mobilního telefonu a přání dítěte. Každá z těchto podmínek, pokud by byla nějakým způsobem pozměněna, by generovala jiný typ dětského užívání mobilních telefonů. Tyto podmínky však působí i jako sjednotitel, který prochází přes filtr rodičovského jednání - rodinnou mediální výchovu.

To znamená, že rodiče rozhodují o tom, jaký vliv budou mít jednotlivé podmínky na jejich dítě. Mediální historie rodičů (srv. kap. 4.1.1 a 4.1.2.) ovlivňuje jejich vztah k mobilním telefonům (srv. kap. 4.1.3 a 4.1.4.) a přání dítěte (srv. kap. 4.2.1.) je napojeno na rodinnou mediální výchovu. Zároveň mají rodiče o potřebě mobilního telefonu pro dítě určité představy, které mají také vliv na jejich rodinnou mediální výchovu (srv. kap. 4.1.5.).

Schéma 1: Místo mediální výchovy v řetězci kauzálních vztahů

Rodinná mediální výchova⁶ znamená způsoby rodičovského jednání, které ovlivňují způsob užívání mobilního telefonu dětmi.

V následujících podkapitolách se pokusím popsat konkrétní podoby, jakých mediální výchova v rodinách nabývá. Popis budu strukturovat podle odpovědí rodičů na otázky, kdy děti dostaly svůj první mobilní telefon a proč, zda je rodiče učili s telefonem zacházet a k čemu jej děti používaly a používají. Protože mediální výchovu ovlivňuje i představa o tom, kdy by obecně děti měly dostat první mobilní telefon, zmíním i tento problém.

V další části se bude zabývat užíváním současného mobilního telefonu dětmi z pohledu jejich rodičů. I zde se zaměřím na to, jaké má současný telefon funkce, na co jej děti používají a zda se jim rodiče dovolají, když je potřeba.

Poslední úsek kapitoly se věnuje otázce, zda rodiče děti upozornili na nebezpečí, které mobilní telefon přináší a jestli by využili, případně využívají nějakou "rodičovskou kontrolu". Do této části jsem zahrнула i názory rodičů na to, zda by měly mít děti ve škole nějakou vyučovací hodinu o mobilních telefonech.

4.3.1. Pořízení/nákup prvního mobilního telefonu

Základním znakem rodinné mediální výchovy se zaměřením na mobilní telefony je rozhodnutí o tom, kdy dát dětem jejich první mobilní telefon. Na jednu stranu je do rozhodnutí zahrnuta představa, proč a kdy by děti měly mobilní telefon dostat a jaké by měl mít tento přístroj funkce, na druhou stranu je zohledňováno i přání dítěte.

4.3.1.1. Důvody koupě

Hlavním důvodem koupě prvního telefonu je snaha o nějakou kontrolu dítěte. Paní Michala to zdůvodnila takto: „*Telefon Martin dostal proto, že začal chodit sám do školy, dvakrát přestupoval, chodil přes velkou křižovatku a my jsme chtěli vědět, kdyby se něco stalo, tak aby byl nějak dostupnej.*”

Na druhou stranu rodiče uznávají, že telefon děti sice nepotřebovaly, ale protože si jej přály, tak jim ho koupili. Paní Jana na to řekla: „*Tady nebyla ta potřeba, že by ho oni potřebovali, ale v momentě, kdy jedno dítě dostane mobilní telefon, těžko obhájíte to, že*

⁶ Rodinná mediální výchova se týká i jiných médií, než je mobilní telefon. Na tomto místě se, s ohledem na zvolený výzkumný problém, zaměřím pouze na rodinnou mediální výchovu orientovanou na užívání mobilních telefonů.

druhej ho nemá. Že jo, chodí taky do školy a tam už ty děti mají také mobilní telefony." Paní Helena k tomu ještě dodala: *„Tak telefon jsme mu kupovali až v době, kdy ho vlastně měla všechna děcka ze školy. Ale dlouho jsme odolávali. [...] On to měl vlastně do školy kousek, takže ho nepotřeboval. Ale když začal chodit víc sám ven, tak abychom se mu dovolali. Navíc jsme věděli, že začne potom jezdit do Plzně a tam už to bylo třeba."*

Děti ve věku 8-10 let dostaly mobilní telefon většinou už v první nebo druhé třídě, starší děti ve třetí či čtvrté třídě. Z toho je patrné, že doba, ve které začne dítě chodit do školy, ovlivňuje skutečnost, zda telefon dostane či nikoliv. *„Tak Ondra dostal telefon hlavně proto, že si ho hodně přál k Ježíškovi, protože ho neměl před tím. To bylo jeho jediný největší přání. Taky samozřejmě ta kontrola, ale přinesla to nějak ta doba, no."* Vysvětlila koupi mobilního telefonu osmiletému Ondrovi paní Renata.

4.3.1.2. Funkce telefonu a učení dětí s telefonem zacházet

První telefony mají nebo měly podle rodičů jen základní funkce, jako je psaní SMS zpráv a volání. Děti také dostávaly většinou telefon po rodičích nebo jim rodiče koupili telefon jen se základními funkcemi. Pan Michal první telefon popsal takto: *„On vlastně dostal jen tu základní Nokii, která se tenkrát vyráběla, tak on ani lepší nepotřeboval. Hlavně abychom se mu dovolali a na co ho víc tenkrát potřeboval, na nic."*

Všichni rodiče konstatovali, že děti tím, že s mobilním telefonem v podstatě vyrůstaly, pochopily základní funkce tohoto přístroje velice rychle. Pan Michal to popsal lakonicky: *„Oni jsou ty děti v dnešní době takový gumový, i ve škole zkouší, co ten telefon všechno umí."* Paní Renata k tomu ještě dodala, že si ho syn před tím, než dostal první telefon, chodil půjčovat od rodičů nebo od prarodičů a hrál na něm hry. *„Takže s telefonem Michal uměl zacházet a nebyl mu vůbec cizí, když ho dostal prvně."* I paní Vanda učila Adélu funkce na svém mobilním telefonu, protože když jí nechávala doma samotnou, tak jí telefon půjčovala.

Jediná paní Hana řekla, že Tereze musela funkce na telefonu ukázat: *„Tak Tereška s tím telefonem moc neuměla, takže tu jsme to učili. Ale zas musíte se kouknout na technickou zdatnost těch dětí, holky moc funkce telefonu neřeší. Ty nejsou ani tolik technicky zdatný."*

4.3.1.3. Názor na to, kdy by děti měly mobilní telefon dostat

Podle všech rodičů by děti měly dostat mobilní telefon až v době, kdy začnou samy chodit do školy. Všichni rodiče navíc uvedli, že se musí zohlednit doba, ve které mobilní telefon dětem pořizovali. *„Musíte to brát na dobu. Za nás to nebylo potřeba, ale*

v dnešní době, když jsou ulice plné těch dealerů drog a já nevím, koho ještě. Tak co nejdřív, když začnou být malinko samostatný a začnou chodit na tu školu. Já se nebráním ani tomu, aby je děti měly třeba v první třídě, pokud budou muset někam dojíždět." Uvedla paní Hana. Stejný názor má i paní Vanda i když dodává, že dokud mají rodiče děti nějakým způsobem pod dohledem bez mobilního telefonu, tak není jeho koupě potřebná.

Protože má paní Michala doma sedmiletou Zuzanu, která půjde v září do první třídy, zeptala jsem se jí, zda dceři telefon pořídí: *„Ne telefon není potřeba, protože bude chodit sem, tady na Vinicích⁷, nebudeme jí posílat samotnou. Ve škole ho určitě potřebovat nebude, v první třídě určitě ne. Takže až bude hodně dlouho otravovat, že ho potřebuje, já nevím kvůli čemu, nebo až bude zůstat doma sama, tak ji ho pořídíme. Až ji bude třeba těch devět, jako Marťas, který se začal ve třetí třídě sám pohybovat po Plzni, tak potom ho určitě dostane."*

4.3.2. Užívání současného mobilního telefonu

Druhou kategorií, na kterou jsem se ve vztahu k mediální výchově zaměřila, je používání současného mobilního telefonu. I v tomto případě rodiče ovlivňují to, jak a k čemu děti mobilní telefon používají.

4.3.2.1. Funkce mobilního telefonu

Jak už bylo napsáno výše, prvním faktorem, který zacházení s telefonem ovlivní, jsou jeho funkce, tzn. zda dítě má "tlačítkový" či už dotykový mobilní telefon. Na dotykovém telefonu mohou navíc rodiče určité funkce zablokovat a tím pádem jejich používání omezit.

Z rozhovorů vyplynulo, že typ telefonu, které dítě dostane, se odvíjí také od jeho věku. Důležité je i to, zda si telefon mohlo dítě vybrat samo, či o jeho typu rozhodli rodiče.

(1) "Tlačítkový" mobilní telefon

Paní Jana koupila všem svým dětem mobilní telefon, který má jen základní funkce. Rodiče pan Vít a paní Hana i rodiče pan Pavel s paní Renatou, koupili svým mladším dětem Tereze a Ondrovi mobilní telefon, který má také jen základní funkce. Děti do toho, jaký typ telefonu dostanou, nezasahovaly.

⁷ Část Plzně.

Paní Jana s dětmi koupi mobilního telefonu neřešila, protože podle ní slouží hlavně k tomu, aby se dětem mohla dovolat. „*Mobilní telefon není žádný módní doplněk, takže když budou chtít Ajfony za deset tisíc, tak ať si je potom koupí samy. Samozřejmě učím na soukromé škole a tam rodiče řeší, jaký telefon dítě má mít, protože kdyby nemělo nejnovější telefon, tak by to bylo strašný fópá. Takže s dětmi jsme to neřešily, protože sice nemají nedostatek, ale musí vědět, jakou má co cenu.*”

Paní Renata a Pan Pavel vybrali telefon pro Ondru také podle vlastního uvážení. „*Tak Ondra telefon stejně moc nepoužívá. Ani si zatím s dětma moc nevolá, akorát občas s dědou.*”

Paní Hana a pan Vít koupili sice telefon Tereze podle jejího přání, ale protože podle nich chtěla jen růžový a aby uměl přehrávat písničky, tak dostala jen se základními funkcemi.

(2) Dotykový mobilní telefon

Dotykové mobilní telefon vlastní Michal, Martin K., Vítek, Adélka a Martin P. Některé děti si mobilní telefon vybraly samy, některé je dostaly na základě uvážení jejich rodičů.

(A) neřešili s dětmi, jaký dostanou mobilní telefon

Paní Helena a pan Michal neřešili se synem jaký mobilní telefon dostane, neměli však žádný nápad na vhodný dárek pod stromeček, tak mu vybrali dotykový mobilní telefon. „*Tak Michal dostal telefon teď k Vánocům, protože jsme už nevěděli, co mu máme kupovat. On všechno má a je skromnej. Takže když jsem měl zase nějaký ty body, tak jsme vybrali Sony Experii.*”

Přestože paní Vanda není příznivcem dotykových mobilních telefonů, její dcera Adéla ho nyní vlastní. Byl to dárek od Vandina přítele, který koupil přístroj bez jejího vědomí. „*Nebyla jsem nadšená, když dostala tuten mobilní telefon, protože si myslím, že je to pro ni zbytečná vymoženost. Přítel navíc vybral takovej, kterej má i Windowsi, takže jsem byla teď o Vánocích strašně naštvaná.*”

(B) děti si mobilní telefony vybraly samy

Martin K. si mobilní telefon koupil za své ušetřené peníze, takže si mohl vybrat, jaký typ telefonu chce. „*Tak Martin si současný mobilní telefon koupil za své peníze, protože jsme mu řekli, že pokud chce nějaký lepší telefon, tak si ho musí koupit sám.*” Vysvětlil koupi telefon pan Václav.

Vítek rodičům vyloženě nadiktoval, co za telefon chce. „*S Vítkem jsme šli do krámu a tam nám řekl: „Ten chci a Ježíšek mi ho přenese. A Ježíšek přinesl.*“ Vysvětlila situaci paní Helena.

Martin P. si pouze řekl, že chce dotykový mobilní telefon a rodiče mu ho koupili.

4.3.2.2. Ne/Omezování funkcí telefonu

U dětí, které mají jen "obyčejné" mobilní telefony, rodiče nemusí řešit, zda je používají i na něco jiného, než jen na psaní SMS zpráv a volání. Tím, že koupili tento typ telefonu, vlastně určili, na co ho může dítě používat. Na druhou stranu u dětí, které již vlastní dotykové telefony, mohou rodiče ovlivnit, zda budou moci "chodit" na internet či nikoliv.

(A) omezování funkcí v telefonu

Paní Vanda dceři striktně určila, na co bude Adéla telefon používat. „*Adélka má v telefonu vypnutý všechny internety a takhle, pro jedenáctiletou holku mi to přijde naprosto k ničemu. Musela jsem jí na tom telefonu všechno zablokovat, protože nám pořád chodilo, že nám strhli třicet korun za tuto a za tuto. Ten telefon je, ale jinak stejně úplně k ničemu. Vezměte si telefon, kterému nejde bluetooth. [...] Děti ve škole si přes to bluetooth posílají nějaký ptákoviny a ona nemůže, protože jí to tuten telefon nevezme. Navíc se ten telefon pořád sám od sebe vypínal a to se jí nedovoláte. Takže s nim přítel zašel do opravny a dcera dostala ten, co měla před tím a je klid. Sice ráda nebyla a říkala, že bude zase vypadat jako trubka, ale co.*“

Martin P. sice dotykový telefon má, ale rodiče mu internet nekoupili. „*Tak Martin má sice dotykovej telefon, ale internet v tom nemá, protože nám přijde zbytečný platit peníze za internet, když může přijít domů a připojit se přes wifi. Takže na co by mu ten internet byl. A když chce, tak si do něj stáhne nějakou hru a může jí hrát.*“ Vysvětlila paní Renata.

I Vítek v mobilním telefonu internet nemá, ale když mu to rodiče dovolí, může si do něj stáhnout různé aplikace a "jít" přes wifi na internet.

(B) bez omezování funkcí v telefonu

Michal i Martin K. mohou na mobilním telefonu používat i internet a rodiče jeho používání neomezují.

Pan Michal popisuje synovo používání telefonu takto: „*On si do telefonu stahuje různé ty aplikace. Hraje na něm tu Rubikovu kostku, jo. Ale jako kolikrát něco stahuje a my ani*

nevíme co. On tam vždycky něco zkouší a pak nám to přinese ukázat. Je tam strašně toho na tom internetu, co se dá do toho telefonu všechno stáhnout." Na druhou stranu ale rodiče Michalovi nastavili, aby nemohl posílat SMS zprávy na čísla začínající 900. *„Tak, protože nám chodilo strašně velký vyúčtování za telefon, tak jsem se rozčilil a zablokoval jsem mu možnost posílat a volat třetím stranám. Protože si posílal různé kódy přes internet na to, aby mohl hrát hru a když se kouknete, tak za jeden kód potom platíte devadesát korun, takže to jsme mu teda museli omezit."*

I pan Václav řekl, že Martin nejvíce používá telefon na stahování her. Jeho rodiče chtějí navíc využít internet v Martinově mobilním telefonu, když budou na chatě. *„Zase když jsme někde mimo domov a chceme vědět nějakou informaci, tak nám to na tom telefonu Martin najde, na to je to dobrý. My to chceme využít třeba na chatě, kde jsme mimo dosah sítě, takže když tam jde ta 3G síť, tak budeme jako ve spojení, protože nic jinýho tam zavádět nechci. Tak za ten internet platíme měsíčně devadesát korun a to není zase tak strašný."*

4.3.3. Využívání telefonu k volání a psaní SMS zpráv

Základními funkcemi, které mobilní telefon má, je volání a psaní SMS zpráv. V této kategorii jsem se proto zaměřila na to, k jakému účelu děti nejčastěji telefon používají. Používání telefonu můžeme rozdělit do tří kategorií: Občasné používání mobilního telefonu, používání telefonu za účelem kontroly a používání telefonu, když jdou děti ven např. s kamarády.⁸

⁸ I když jsem předpokládala, že ve všech rodinách budou děti chodit s kamarády ven, objevily se tři rodiny, ve kterých to není.

Pan Vít a paní Hana mají Vítka, který hraje závodně fotbal, takže nemá čas chodit s kamarády ven a rodiče jsou za to i rádi. *„Není to, že bychom ho do toho nutili, to zase ne. On je takovej dost sportovně založený sám. Zase na druhou stranu, když jsem viděla, že se tu u nás na vesnici poflakuje parta chuligánů, kteří stojí na tý autobusový zastávce a kouří, pijí a nevím co všechno, tak jsem si řekla, ne."*

I paní Jana uvedla, že má děti natolik vytížené, že na chození ven nemají moc času. *„Mají prostě povinnosti, které očekávám, že budou dodržovat, jestliže vím, že mají od jedný doučko, tak tuším a čekám, že tu třeba na tu třetí hodinu budou. A oni to zatím nikdy nezapekli. Těch kroužků mají dost, je to opravdu, že asi mají ten čas moc řízený, nevím, ale je prostě taková doba."*

Paní Vanda naopak nechce Adělu ven vůbec pouštět, protože je na to podle jejího názoru moc malá. *„Tak Adélka, je ještě malá na to, aby jezdila sama tramvají. Všechny kamarády má daleko, takže když chce k nějaký kamarádce domů, tak jí tam odvezu. Víte co. Ta doba je strašně zlá a ošklivá a já mám strach, že mi jí někdo někde odveze a co já bych pak dělala."*

(1) Občasné používání mobilního telefonu

Paní Jana sice řekla, že když děti shání, tak se jim nedovolá, ale sama uznala, že svůj telefon používá jen, když něco potřebuje. *„Můj syn i moje dcera mají k mobilnímu telefonu stejný vztah jako já. Takže ho používají jen když potřebují oni. Takže, když jim já něco potřebuju a volám jim, tak se jim nedovolám a esemesky si vybírají jednou za týden. Takže to nesplňuje tu mobilní funkci, kterou teda má mít.“*

Stejně jsou na tom i paní Renata a pan Pavel: *„Tak u Ondry je to stejně problematický, protože, když ho chcete zkontrolovat, tak ten telefon buď vůbec nezvoní a když zvoní, tak to zvoní v pokojíku.“* řekl pan Pavel.

Paní Hana i pan Vít na rozdíl od paní Jany telefon používají, ale v případě, že se s dětmi chtějí spojit, tak je to komplikované. *„Víte, ono je to taky komplikovaný tím, že třeba nemůžou mít telefon zapnutý při vyučování. Můžou si tam sice dát tu vibraci nebo tichý zvonění, ale to pak vůbec neslyší a proto na to ani nereagují. Když potom skončí vyučování, tak ve většině případů běží na oběd a telefon za celý den nevyndají z tašky. Pak má třeba Vítek trénink a až když mu ten trénink skončí, tak pak až začne přemýšlet, že by se nám měl ozvat.“* Proto u nich doma slouží telefon většinou jen pro krizové situace, např. když dětem ujede autobus a domlouvají se na tom, kde na rodiče mají čekat a kam mají případně jet.

(2) Používání telefonu za účelem kontroly

Paní Michala řekla, že když Martin přijde domů ze školy, musí jí dát vědět, že přišel: *„Takže když je doma, tak zadám úkoly, příkazy, zákazy, seřvu ho, vynadam mu. On je to takovej online přenos.“* Pan Václav ještě dodal, že se sice v současné době Martinovi dovolají, ale když byl mladší, tak telefon moc nepoužíval.

Jediná paní Vanda se Adéle dovolá vždy, *„...ale vyzvání to dlouho, protože to věčně neslyší a potom, když to zvedne, tak jen říká: „Jo, dobrý, jsem u autobusu.“ a típne mi to. Tak já jí teda vždycky ještě upozorním, aby mi, až přijde domů, napsala esemesku, že dorazila domů v pořádku. Tak mi vždycky přijde OK, jako že dorazila.“*

(3) Používání telefonu, když jdou děti ven

Kromě občasného používání telefonu a používání za účelem kontroly, je telefon využíván hlavně v případě, že chtějí jít děti ven.

Paní Helena uvedla, že v případě, že jde Michal ven, má nařízeno se jí ozvat. *„Já když jsem v práci, tak protože je tam hluk, tak tu esemesku neslyším. Taky mam toho Samsunga,*

na kterým to nahlas nejde nastavit. Takže potom nadávám, že mi nezavolal." Ale v případě, že SMS zprávu uslyší, tak mu hned odepisuje, protože ví, že má telefon ještě v ruce.

V rodině paní Renaty a Pavla to funguje tak, že synům řeknou v kolik hodin mají přijít domů a ti, když se chtějí zdržet, rodičům volají. *„Většinou to v létě bejvá, že řeknou, že přijdou v šest nebo tak, a když už je šest deset, tak už čekám, že za chvíli zavolá: „Mohl bych být venku ještě do sedmi?“ a to mu to většinou dovolíme. A u Ondry je to to samý, ale musí se na tom s bráchou domluvit."* řekl pan Pavel.

Naopak paní Michala a pan Václav Martinovi přesný čas příchodu domů neříkají. *„Ted' to funguje tak, že když jde ven, že si nedomluvíme přesnej čas, kdy se vrátí. Ale je to na tom, že mu řekneme, aby měl u sebe telefon, a my mu zavoláme, aby byl třeba za čtvrt hodiny doma."*

Paní Jana se svěřila, že se s dětmi zkoušela domlouvat na tom, že když se někde zdrží, tak jí napíše SMS zprávu, ale moc to nefungovalo. *„Tak oni to sice dělaly, ale já když jsem měla poradu, tak jsem to stejně nezachytila, tak to bylo a je více méně jedno."*

4.3.4. Nástrahy mobilních telefonů

Do této kategorie jsem zahrнула to, zda rodiče děti upozornili na nástrahy, které je mohou ve spojení s mobilním telefonem potkat a zda by uvítali, kdyby děti měly ve škole nějaký předmět či besedu o mobilní telefonech.

(A) neupozorňovali děti na nástrahy

Pan Pavel a paní Renata děti neupozorňovali na to, aby si na mobilní telefon dávaly pozor. *„Tak kluky jsme nějak neupozorňovali na to, aby telefon nevyndávali na ulici a tak. Protože cokoliv na ulici vytáhne a má to nějakou hodnotu a je to dražší, tak to nebezpečí nastává. A s tím stejně nic neuděláte. Když si prostě dítě bude chtít zavolat, tak si prostě zavolá a nic s tím neudělá. Zatím nám to nepřišlo důležitý."*

Paní Jana řekla, že krádež telefonu zatím neřešili a u dětí automaticky předpokládá, že si na telefon budou dávat pozor.

(B) upozornili děti na nástrahy

Pan Michal konstatoval, že sice chlapci říkají, aby si na mobilní telefon dával pozor, ale podle něj, se neponaučí, dokud mu ho někdo neukradne přímo z ruky. *„Jo, tak tomu to říkáme furt, protože on jde po ulici, hraje si s tím a to jsem mu kolikrát říkal, že jsou dneska*

lidi, že přilítnou, bafnou mu ten telefon a on zůstane jen stát a koukat. Ale to mu můžete říkat horem dolem. Dokud se mu to nestane..." Na to ale paní Helena dodala, že je ráda, že telefon nenosí v kapse u batohu, ale má ho u sebe.

I pan Václav s paní Michaelou syna upozorňovali na to, aby si na telefon dával pozor. „Navíc jsme dokonce Martina učili na to, aby ten telefon nebyl jenom image, ale něco, co má někde schovanýho." vysvětlil pan Václav. Manželka Michala k tomu dodala. „Vždyť teď někde zmlátí patnáctiletýho kluka někde před Plazou, protože viděli, že telefonoval. Takže se mu snažíme říkat, aby se úplně neprocházel a netelefonoval. Někdy ale dítě přepadnou i bez toho, aby věděli, jestli ten telefon má nebo ne."

Paní Hana a pan Vít navíc dětem zdůrazňovali i to, aby nebraly cizí čísla a měly telefon pořád u sebe. „Zase vim, že u Vítka se na to můžu spolehnout, ale u Terežky si nejsem tolik jistá. Ta měla období, kdy byla takovej ukázkovej příklad: „Holčičko, tady máš čokoládu a pojď se mnou." a ona by šla. Takže víme, že na tu si musíme dávat daleko větší pozor. Ona je strašně naivní." Zdůraznila paní Hana. Stejně je na tom paní Vanda, která se o Adélu bojí tolik, že jí samotnou nikam nepouští.

4.3.4.1. Předmět o mobilních telefonech

Všichni rodiče uvedli, že předmět nebo přednášku o mobilních telefonech by ve škole určitě uvítali, protože je to podle nich další autorita, která by děti na nástrahy upozornila.

Paní Helena navíc řekla, že si myslí, že takový předmět, by se měl vyučovat už ve druhé či třetí třídě, kdy děti první mobilní telefony podle ní dostávají. „Tak těm dětem ve druhé nebo třetí třídě by se určitě mělo vysvětlit, že by se s tím telefonem neměly chlubit a nedávat nikomu cizímu číslo. Tak určitě jo, ale u těch sedmáků, jako je náš malej, to podle mě nemá cenu, protože už mají nějaký návyky."

4.3.5. Rodičovská kontrola

Poslední kategorii tvoří odpovědi na otázku, zda by rodiče chtěli mít v mobilním telefonu funkci, která by jim umožňovala dítě neustále kontrolovat a vědět, kde se nachází.

Rodiče na tuto otázku reagovali dvěma způsoby:

(A) o této funkci přemýšleli, ale nevyužili této možnosti

Paní Renata s panem Pavlem i paní Vanda přiznali, že o této funkci uvažovali, ale nakonec usoudili, že jí používat nebudou. „*Tak uvažovali jsme o tom, ale zatím věříme tomu, že když jim zavoláme, kde jsou, tak mi řeknou, kde a nebudou výsledně někde jinde. Asi takhle.*”

I paní Vanda řekla, že musí Adéle věřit, ale nejraději by to stejně udělala. „*U nás je to tak, že by Adélka byla hodně samostatnější, ale já jsem taková matka, která má potřebu ji kontrolovat, ale ne z toho důvodu, jako že bych jí nevěřila, ale z důvodu toho, že já nevěřím lidem okolí ní.*”

(B) funkci rozhodně odmítli

Paní Jana uvedla, že by určitě nechtěla vědět, kde se děti přesně nacházejí: „*Já jim věřím na tolik, že vim, že by nikde nevyvedly žádnou lumpárnu. Zase taky, já mam ty děti opravdu tak časově vytížený, že vim, kdy mají jaký kroužky a co dělají mezi tím, vědět nechci.*”

Pan Václav na to řekl, že mu taková kontrola přijde jako zásah do soukromí a že ani jemu by se nelíbilo, kdyby ho tímto způsobem někdo stále sledoval. Navíc paní Michala dodala, že je Martin nikdy nezklamal, takže k tomu nemají ani důvod.

Paní Helena je navíc přesvědčená o tom, že pro kontrolu problémových dětí je tato funkce neúčinná. „*Já jsem přesvědčená o tom, že ty děti ještě dřív, než se rodič naučí tu funkci do toho mobilu dát, tak to dítě už ví, jak jí deaktivovat. Když už dítě nějak hlídat, tak mu dát čip do ucha jako psovi a rozhodně ne přes mobil. Kdyby si chtěl třeba ze mě vystřelit a říct si: „Hele já se teď mamíně ze srandy ztratím.” tak to udělá a máma má po tom ještě větší strach, než kdyby tu funkci v telefonu to dítě nemělo. Jo, když to přeženu a řeknu, že kdyby dítě dostalo infarkt, tak ho můžu včas najít, protože to nestihne vypnout, ale. Ne nepříjde mi to účinný.*”

4.3.6. Výchovné styly

Na základě výše popsaných výsledků a teorií, které jsem představila v kap. 2.2.6.2 mohu v rámci mediální výchovy se zaměřením na používání mobilních telefonů své výsledky rozdělit na tři výchovné styly:

- A. omezující** - spojen s koupí mobilního telefonu, který je buď "tlačítkový" nebo s omezeným přístupem na internet v dotykovém mobilním telefonu. Dítě nemá žádný přístup k jiným funkcím než je volání, psaní SMS zpráv či poslech muziky. V tomto přístupu je zohledňován i věk dítěte. Dítěti je určeno, jak má s telefonem zacházet a je kontrolováno, kde se nachází.
- B. technicky regulující** - rodiče dítěti internet v mobilním telefonu nepovolí, ale může se k němu s jejím vědomím připojit doma přes wifi. Dítě bylo informováno o nástrahách, které ho mohou v souvislosti s používáním mobilního telefonu potkat.
- C. flexibilní** - rodiče dítěti internet v mobilním telefonu nezakázali a nemají ani velký přehled o tom, co si dítě do mobilního telefonu stahuje. Na druhou stranu dítěti určili limit platby za internet, který nesmí překročit. Na nástrahy spojené s používáním mobilního telefonu bylo dítě upozorněno (vše srov. Schorb a Theuenrt 2001 in Sloboda 2013 - v přípravě)

Schorb a Theuenrt představili celkem pět výchovných způsobů, ale s rodiči, kteří prosazují vyloženě negující výchovný styl jsem se nesetkala. Naopak všichni rodiče volí výchovný přístup vychovávající, neboť se snaží rozvíjet mediální gramotnost svých dětí.

4.3.7. Shrnutí a diskuse

V této kapitole byla popsána rodinná mediální výchova, tedy záměrné a cílevědomé jednání, které rodiče vyvíjejí ve snaze ovlivňovat vztah svých dětí k mobilnímu telefonu. K dosažení tohoto cíle rodiče používají řadu technik. První technikou je rozhodnutí o tom, kdy dětem svěřit první telefon a jaké bude mít tento telefon funkce. Důležitým faktorem, který ovlivňuje toto rozhodnutí, je představa rodičů o správném načasování a důvodu, proč mobilní telefon dětem dávají.

I u dalších mobilních telefonů se rodiče rozhodují, zda dítěti koupit dotykový mobilní telefon, nebo mu bude ještě stačit "tlačítkový". U dotykových mobilních telefonů je vidět snaha rodičů omezit dětem přístup na internet, který mají buď omezený úplně nebo se musí rodičů dovolit.

Hlavním účelem koupě prvního a dalšího mobilního telefonu je snaha rodičů děti určitým způsobem kontrolovat. To se buď daří nebo nedaří. U dětí, které obecně používají telefon méně, je tato kontrola ve většině případů neúčinná. Buď je to z toho důvodu, že děti telefon obecně k životu nepotřebují nebo jej využívají jen, když potřebují něco ony samy. Naopak děti, které telefon užívají více, mají např. za úkol rodičům dát vědět, když přijdou ze školy domů, nebo když chtějí jít ven. Čas příchodů dětí domů není v současné době většinou přesně určený a když se chtějí děti venku zdržet déle, rodičům volají.

Další technikou, která se snaží snížit rizika užívání mobilního telefonu je upozorňování dětí na nástrahy spojené s používáním mobilních telefonů. Někteří rodiče sice předpokládají, že děti o těchto nástrahách ví, ale kdyby měly možnost se o tomto nebezpečí dozvědět více např. ve škole, byli by raději. Je tedy vidět, že rodiče přisuzují škole určitou výchovnou funkci, která má v některých případech na děti větší vliv než oni.

Poslední možností, která rodičům může pomoci při kontrole dětí, je funkce v mobilním telefonu, díky které by rodiče viděli, kde se jejich dítě nachází. O této kontrole polovina rodičů uvažovala, ale ani jeden z nich ji do telefonu nenainstaloval. Tuto skutečnost vysvětlují tím, že i když chtějí své děti kontrolovat, je určitá hranice, kterou by nepřekročili. V jednom případě bylo dokonce řečeno, že tato funkce by u problémových dětí byla stejně neúčinná.

5 ANALYTICKÝ PŘÍBĚH SOCIALIZACE A VÝCHOVY DĚTÍ K NE/UŽÍVÁNÍ MOBILNÍCH TELEFONŮ

V předchozí části jsem nastínila nejdůležitější výsledky realizovaného výzkumného šetření. V této kapitole je mým cílem výsledky shrnout a představit analytický příběh socializace a výchovy dětí k ne/užívání mobilních telefonů. Nebudu již odkazovat na konkrétní zkoumané rodiny, ale pokusím se představit základní analytický příběh, který by se mohl obecně vztahovat ke všem rodinám s dětmi ve věku osm až čtrnáct let.

5.1. Základní analytický příběh

Dětské užívání mobilního telefonu je jev, který je ovlivňován rodiči. Rodinná socializace a výchova dětí k ne/užívání mobilních telefonů zahrnuje vliv rodičů, na které působí jejich mediální historie, vztah k mobilnímu telefonu a představa o užívání mobilních telefonů dětmi. V pozadí stojí i samotné přání dítěte.

5.1.1. Shrnutí základního analytického příběhu

Z výzkumu je patrné, že způsob používají mobilních telefonů rodiči ovlivňuje, jakým způsobem budou mobilní telefon používat i jejich děti. Tato kapitola proto bude strukturovaná následujícím způsobem.

Nejdříve vždy představím užívání telefonu rodiči dětí s ohledem na jejich mediální historii a představu o mobilních telefonech, poté dětské užívání mobilního telefonu a nakonec popíši jeho důsledky a vliv na rodinnou mediální výchovu.

Jak už bylo napsáno výše, rodiče vnímají období bez mobilních telefonů v porovnání se současností jako klidnější a lepší, dnešní doba je podle nich moc hektická a někdy i zlá. Když vyrůstali rodiče dnešních dětí, nemuseli řešit zda půjdou ven či nikoliv a mohli se po předběžné domluvě s rodiči vracet domů až za tmy. Naopak při výchově svých dětí chtějí přesně vědět, kde se dítě nachází, kam jde a průběžně ho kontrolují.

Co se týče příchodu domů dnešních rodičů, byl přesně stanoven a museli jeho čas určitým způsobem dodržovat. Naopak jejich vlastní výchova je buď zaměřena na to zajistit dítěti co nejvíce koníčků a kroužků, aby nemělo vůbec čas chodit s kamarády ven. Nebo dítěti

čas příchodu domů určí pouze přibližně a počítají s tím, že se ozve, když se bude chtít zdržet. Případně mu zavolají sami, když usoudí, že je dítě venku už moc dlouho.

Všichni rodiče si pořídili svoje první telefony v době, kdy se v České republice začaly více prodávat. Muži dostali ve většině případů první mobilní telefon v zaměstnání, následně si koupili i vlastní přístroj, jejich ženy k nákupu přinutila potřeba být s manželem v kontaktu. Protože rodiny doma neměly ani pevnou linku, rozdělila jsem období na úsek před nákupem mobilního telefonu a po něm. Pořízení tohoto přístroje je u většiny žen spojen s narozením jejich prvního dítěte.

Nejstarší modely telefonu měly samozřejmě jen základní funkce jako je volání a psaní SMS zpráv a rodiče tyto funkce považují do dnes za nejdůležitější. Všichni muži z mobilního telefonu pouze volají, psaní SMS zpráv považují za ztrátu času. Naopak ženy používají obě funkce, protože si často píšou s kamarádkami. Na druhou stranu s manžely si raději volají, protože jejich odpovědi bývají často jen jednoslovné nebo proto, že si mohou v rámci tarifu volat zdarma. Ženy využívají v mobilním telefonu i možnost připojení k internetu, který jim usnadňuje péči o děti a přístup k informacím.

I když se děti se narodily už do doby "mobilů", dostaly svůj první mobilní telefon starší děti až ve třetí či čtvrté třídě. Na druhou stranu s ním uměly dobře zacházet, protože jim ho rodiče půjčovaly na hry, nebo když zůstaly doma samotné. Mladší děti mobilní telefon dostaly už v první či druhé třídě. Důvodem byla skutečnost, že jej vlastnili už všichni spolužáci a to, že ho měl jejich starší sourozenec. Je tedy zřejmé, že doba, ve které dítě zahájí školní docházku, ovlivní názor rodičů na koupi prvního mobilního telefonu.

První mobilní telefon byl a je kupován dětem za účelem kontroly v době, kdy začne chodit samo do školy. Je určeno k tomu, aby mohli být rodiče s dětmi v kontaktu. Sloužil a slouží hlavně v krizových situacích, např. když se rodiče někde zdrží a nemohou včas dítě vyzvednout v družině.

Stejně jako rodiče, vnímají i děti mobilní telefon jako technologii, která jim umožňuje spojení s rodiči a jejich kamarády. Tato funkce však není využívána tak často. Většinou jen v případě, že mají za úkol rodičům zavolat nebo, když se potřebují domluvit s kamarády. Děti, kterým rodiče v mobilním telefonu neomezili internet, telefon využívají nejvíce ke stahování a hraní her a občas na psaní přes Facebook. Ty, které internet v mobilním telefonu nemají, využívají ke spojení s kamarády častěji počítač. K počítači si sednou všechny děti v případě, že si s kamarády chtějí jen tak popovídat. Naopak, když s nimi chtějí něco vyřešit rychle, raději zavolají nebo napíší SMS zprávu.

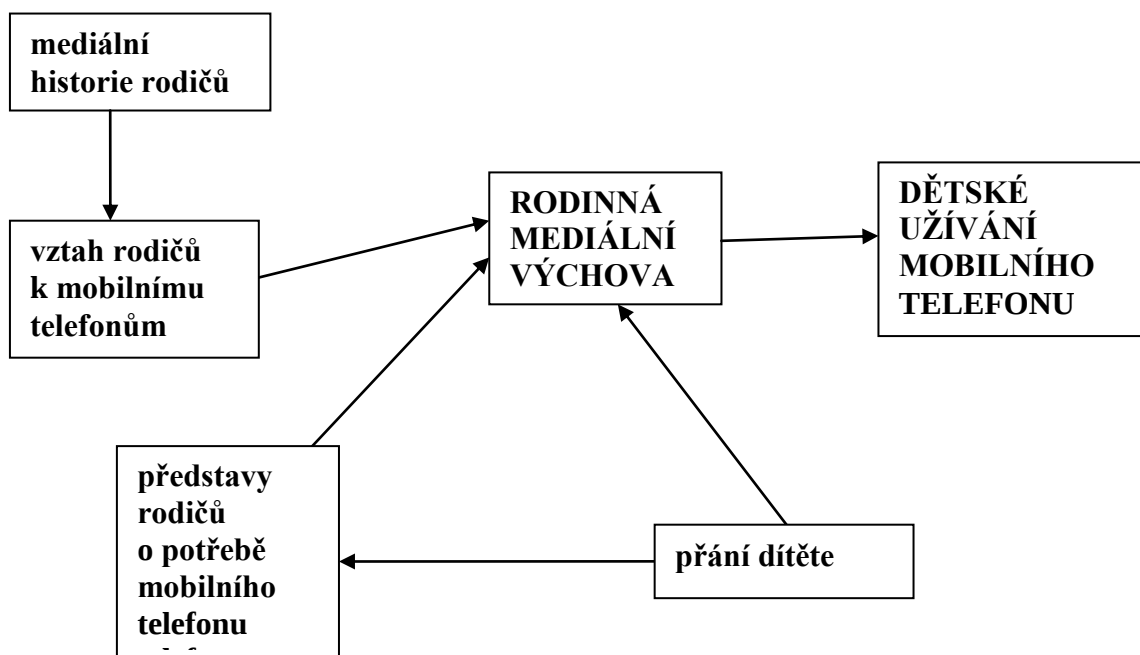
Zda bude mít dítě v mobilním telefonu internet či nikoli, ovlivňuje i fakt, zda jej mají v "mobilu" rodiče. Rodiče, kteří vlastní jen "tlačítkové" mobilní telefony, dětem internet do mobilu nezavedli nebo jim koupili také pouze "tlačítkové" mobilní telefony. U rodin, ve kterých má internet v mobilním telefonu žena, či oba rodiče, dětem internet nezakazují a nemají přehled o tom, co si dítě do mobilního telefonu stahuje. Na druhou stranu je vždy zohledněn věk dítěte - mladší dítě dostává jen "obyčejné" mobilní telefony, starší už dotykové.

I to, jak často dítě bude mobilní telefon používat, ovlivňují jeho rodiče. Ve většině případů jsou to matky, které mají na dítě největší vliv. Pokud matka sama telefon moc často nepoužívá, ani děti nemají tendenci přes mobilní telefon komunikovat. Děti zpravidla volají matkám, které taky mají větší přehled o tom, kde se dítě nachází. Otec je kontaktován jen v případě, že matka není dostupná nebo nemůže s dítětem daný problém vyřešit. Na druhou stranu rozhoduje o používání mobilního telefonu i věk dítěte - mladší jej moc nepoužívají, protože ještě nemají tolik kamarádů či nemohou ven chodit samy - starší jsou více zodpovědné a ví, že se matce musí ozvat.

5.1.2. Kauzální model

Na základě popisu základního analytického příběhu, lze navrhnout kauzální model zobrazený ve schématu 2.

Schéma 2: Rodinná socializace a výchova dětí k ne/užívání mobilního telefonu - kauzální model

Mediální historie rodičů ovlivňuje to, jak přistupují k mobilním telefonům. Tento postoj má následně vliv na rodinnou mediální výchovu. Přání dítěte má určitým způsobem dopad na představy rodičů o potřebě mobilního telefonu a proto působí i na rodinnou mediální výchovu. Všechny tři kategorie tvoří rodinnou mediální výchovu, která katalyzuje dětské užívání mobilního telefonu.

6 ZÁVĚR A MOŽNOSTI DALŠÍHO VÝZKUMU

Na začátku své magisterské práce jsem představila teoretickou část, která byla rozdělena na dvě podkapitoly. V prvním oddílu byla popsána role médií ve společnosti, byly vykresleny základní znaky médií, vývoj mobilních telefonů, vliv mobilních telefonů na děti a v neposlední řadě účinky médií na děti, které vycházely z předchozích výzkumů. Druhý oddíl byl zaměřen na mediální výchovu v rodině a ve škole, mediální pedagogiku, mediální gramotnost a mediální socializaci. V této části jsem popsala teorie a studie, ze kterých můj výzkum vychází.

Druhá část diplomové práce zahrnovala metodologickou část, v níž byl představen výzkumný problém a jeho teoretický kontext, výzkumná metoda a design výzkumu, základní výzkumné otázky a specifické výzkumné otázky a technika sběru dat a analytické postupy, podle kterých jsem výsledky výzkumu vyhodnocovala.

Třetí část zahrnovala výsledky výzkumného šetření, ve kterých byl popsán vztah rodičů dětí k mobilním telefonům a následně dětské užívání mobilního telefonu, a poslední část představila mediální výchovu ve vztahu k mobilním telefonům.

Závěrečná kapitola byla věnována zhodnocení provedených analýz a představení základního analytického příběhu.

6.1. Shrnutí výsledků a možnosti dalšího výzkumu

Cílem práce bylo popsat, jakým způsobem rodiče socializují a vychovávají své děti k ne/užívání mobilního telefonu, a to v kontextu jak jejich mediální historie, tak především realizace vlastních výchovných cílů. Tento záměr jsem se ve své diplomové práci naplnila.

Z výzkumu jednoznačně vyplynulo, že rodiče mají velký výchovný a socializační vliv na dítě a jejich mediální historie utváří názor na mobilní telefony. Ve vztahu k dítěti je mobilní telefon rodiči vnímán jako technologie, která má především kontrolní funkci.

První mobilní telefony si rodiče kupovali proto, aby mohli být v kontaktu se svým manželem/manželkou a kamarády. Tuto jeho první koupi realizovali v době, kdy se v České republice začaly mobilní telefony více prodávat, a zároveň v roce, kdy se rodičům narodilo jejich první dítě. Postupem času si rodiče pořizovali další mobilní telefony, ne proto, že by potřebovali používat i jiné funkce než je volání a psaní SMS zpráv, ale protože starší modely už nebyly funkční či "moderní". V dnešní době vlastní rodiče ve většině případů stále

"tlačítkové" mobilní telefony a jsou s nimi velice spokojeni. Ti rodiče, kteří chtějí navíc využít např. připojení na internet, si koupili již dotykové mobilní telefony.

V případě dětí o pořízení jejich prvního mobilního telefonu rozhodli rodiče. Děti, kterým je nyní deset až čtrnáct let, dostaly první mobilní telefon po rodičích, těm mladším koupili rodiče již nový mobilní telefon. Ve všech případech se jednalo (a jedná) pouze o "tlačítkový" mobilní telefon, který dětem sloužil (a slouží) ke kontaktování rodičů v krizových situacích.

Jelikož dítě tráví většinu svého času ve škole, je i pod vlivem svých spolužáků. Všechny mladší děti a většina starších dětí uvedla, že mobilní telefony dostaly také proto, že ho měli již všichni jejich kamarádi, a proto si jej přály. I rodiče uznali, že když se dítě dlouho dožadovalo koupě mobilního telefonu, prosbu mu splnili. Spolužáci také zapůsobili na dítě v tom směru, jestli mu stačí "tlačítkový" mobilní telefon, nebo bude chtít již dotykový.

V případě dotykových telefonů se rodiče také rozhodují, zda je tento typ přístroje pro dítě vhodný a jaké funkce mu na něm povolí a jaké už ne. Povolení či zákaz internetu v mobilním telefonu je hlavní výchovná metoda, kterou rodiče ovlivňují používání mobilního telefonu dětmi. Dospělí své děti také upozorňují, aby si na mobilní telefon dávaly pozor a nezvedaly neznámá čísla. Navíc rodiče přikládají velkou váhu i informacím, které dítě dostane ve škole. Učitelé by podle jejich názoru měli dítě také varovat před nástrahami spojenými s užíváním mobilních telefonů, protože jsou kromě rodiny další autoritou mající na dítě kladný vliv.

Do výzkumu jsem vstupovala s představou, že mobilní telefon děti používají velmi často a život bez něj si nedokážou představit. Tento názor mi byl ale během rozhovorů vyvrácen. Děti sice mobilní telefony používají, ale ne proto, že by se bez něj neobešly, ale aby se mohly s rodiči a kamarády snáze spojit v případě nějakého problému. Tento výsledek mi potvrdila i paní Jana, s níž jsem dělala rozhovor jako poslední.⁹ Děti, které vlastní dotykové mobilní telefony, využívají navíc nejčastěji internet, ze kterého si stahují hry a ty následně hrají. Možnost připojení na internet je také hlavní důvod, proč si dotykový mobilní telefon děti přejí.

⁹ „Víte co, ty mobilní telefony děti moc nepoužívají, protože jsou podle mě pro ty děti zastaralou technologií a proto všechno řeší přes ten internet. Já to vidím na těch dětem ve škole, kde učím. Oni, i když se pohádají, tak si to neumí říct ani osobně. Oni se pohádají a pak jdou na ten Skype, kde mají obraz a zvuk a nemusí se sejít tváří v tvář. Nebo to řeší po mailu. Takže sice ten telefon k životu určitým způsobem potřebují, ale výsledně jdou raději na ten počítač a tam na internet, kde si to všechno řeknou.“

Toto zjištění mě přivedlo na nové otázky, které by mohly být v případě dalšího výzkumu položeny. Například: Jakým způsobem se změní užívání mobilního telefonu těmito dětmi, až budou starší? Jakým způsobem používají mobilní telefon dnešní "teenageři"? Jaké další možnosti bude používání mobilního telefonu nabízet? Dojde k situaci, kdy budou mobilní telefony nahrazeny jinou technologií?

POUŽITÁ LITERATURA

ARNETT, J.J. Broad and narrow socialization: the family in the context of a cultural theory. *Journal of Marriage and the Family* 1995/3. str. 617-628. ISSN: 00222445.

BANDURA, A. *Social learning theory*, Englewood Cliffs/N.J, 1977.

BAUMRIND, D. The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 1991, 11, 56-96.

BĚLOHRADSKÁ, J. Mediální výchova v praxi škol z pohledu žáků i učitelů. In. *Mediální pedagogika v teorii a praxi – sborník příspěvků z mezinárodní konference o mediální výchově a pedagogice*, 2009. str. 67-73. ISBN: 978-80-7043-851-0.

BROWN, J.R. *Children and Television*. London, 1976: Collier-Macmillan.

BUCKINGAM, D. The electronic generation? Children and new media. In. Lievrouw, L. and Livingstone, S. (eds.) *The Handbook of New Media*, pp. 77-89. London, 2002: Sage.

/online/ CEMES UK FSV *Stav mediální gramotnosti v ČR* Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledky-studie-do-15.pdf>. Citováno dne: 23.3.2013.

CRESWELL, J.W. *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications, 2007.

ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. 80-7178-463-X.

/online/ DOLEJŠ, M. *Vliv mobilních telefonů na postavení žáků ve vrstevnické skupině nebo také žáci v éře mobilních telefonů*. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2006/texty/pdf/dolejs.pdf>. Citováno dne: 23.3.2013.

EASTIN M. S., GRENBORG, B. S. A HOFSCHE, L. Parenting the Internet. *Journal of Communication* 56. 2006. str. 486-504. ISSN: 0021-9916.

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-124-4.

GOFFMAN, H. *Všichni hrajeme divadlo. Sebereprezentace v každodenním životě*. Praha: Nakladatelství studia Ypsilon, 1999. ISBN: 80-90-2482-4-1.

HELLUS, Z. *Osobnosti a její vývoj*. Praha: UK, 2003 ISBN: 80-7290-125-7.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7367-040-2.

HOGANOVÁ, M. Parents and other Adults. In. *Singer, D.G., Singer, J.L.: Handbook of Children and the Media*. London: Sage 2001. str. 663-680.

CHRZ, V. *Struktura vyprávění příběhů u dětí mladšího školního věku*. Pedagogika, 1/2002, str. 59-75. ISSN: 0031-3815.

ISCHII, K. Implicit of Mobility: The Use of Personal Communication Media in. *Everyday Life. Journal of Communication*, 56, 2006. str. 346-365.

ISCHII, K. *Examining the adverse effects of mobile phone use among Japanese adolescents*. Keio Communication Review No 33, 2011. str. 69-83.

JIRÁK, J. Podmínky a limity zvyšování mediální gramotnosti v českém prostředí In. *Mediální pedagogika v teorii a praxi – sborník příspěvků z mezinárodní konference o mediální výchově a pedagogice*. 2009. str. 12-16. ISBN: 978-80-7043-851-0.

KAWULA, B., J.; JANKE, A. W. *Pedagogika rodziny*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 1999. ISBN: 80-86429-29-6.

/online/ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Využívání mobilního telefonu dětmi 8-18 let: Zpráva z výzkumného šetření realizovaného v rámci projektu prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací pro pedagogy a nepedagogy*. Olomouc, 2009. Dostupné z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/3-vyuivani-mobilniho-telefonu-dtmi-8-18-let-2009. Citováno dne: 23.3.2013.

/online/ LEAH A. *What's changed about new media? Introduction to the fifth anniversary issue of new media & society*.

Dostupné z: <http://blog.lib.umn.edu/swiss/archive/Lievrouw.pdf>. Citováno dne: 23.3.2013.

LEONT'JEV, N.A. 1952. *Rozumový vývin dieťaťa*. Bratislava: Štátne nakladateľ'so.

LICOPPE, C. Connected presence: The emergence of a new repertoire for managing social relationships in a changing communications technoscape. *Environment and Planning D: Society and Space*, 22, 2004. str. 135–156.

LING, R. Children, youth and mobile communication In. *Journal of Children and Media*, University of Colorado, 2007, 1:1, str. 60-67.

LIVINGSTONE, S. B. and BOVILL, M. (1999) *Young people, new media: report of the research project Children Young People and the Changing Media Environment*. Research report, Department of Media and Communications, London School of Economics and Political Science, London, UK.

LIVINGSTONE, S., HELSPER J. E. Parental mediation of Children's Internet Use. *Journal of Broadcastin and Electronic Meida* 52 (4) 2008. pp. 581-599. ISSN: 0883-8151.

LULL, J. *World Famillies Watch Television*. Sage: Thousand Oaks, 1988. ISBN: 0-803-93254-5.

MAŇÁK, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a psychologie :příspěvek ke vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 1998. 191 s. ISBN 80-85931-58-3.

MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*, Praha: Portál, 2009. ISBN: 978-80-7367-574-5.

- MEAD, G. H. *On Social Psychology*. Chicago: The University of Chicago Press, 1969.
- MEYROWITZ, J. (2006): *Všude a nikde : vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. vydání. Praha : Karolinum.
- MORLEY. D. *Family Television: Cultural Power and Domestic Leisure*. Routledge/Comedia: London, 1986. ISBN: 0-415-03970-3.
- MUSIL, J. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003. ISBN: 80-7220-157-3.
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, Praha: Academia, 1999. ISBN: 80-85850-75-3.
- NATHANSON.A.I. Parent and child perspectives on the presence and meaning of parental television mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45, 2001 a. str. 201–220.
- NIKLESOVÁ, E. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2007, ISBN: 978-80-7040-995-4.
- NIE, N. H., HILLYGUS, S., & EBRBRING, L. Internet use, interpersonal relations and sociability: A time diary study. In B. Wellman & C. Haythornthwaite (Eds.), *The Internet in everyday life* (pp. 244–262). Oxford, UK, 2002 : Blackwell.
- PRUDKÝ, L. *Poznámky ke spoluodpovědnosti médií za podobu hodnotové struktury ve společnosti*, 2010, str. 17-26, ISBN: 978-80-7043-851-0.
- PARSONS, T. *The social system*. New York: Free Press, 1951.
- REID, D. J. and REID, F. M. (2007) *Text or Talk? Social anxiety, loneliness, and divergent preferences for cell phone use*. *Cyberpsychology a Behavior*, 10 (3), str. 424-435.
- RICE, R. Artifacts and paradoxes in new media, In. *New Media and Society*, 1(1): 1999. str. 24-32
- ROSENBERG, H. Mass media and social chase: some current approaches In. *Mass Media and Social Change*, 1981. str. 247-263
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7367-124-7.
- SCHORB, B. Teorie mediální pedagogiky, In. *Mediální pedagogika v teorii a praxe – sborník příspěvků z mezinárodní konference o mediální výchově a pedagogice*, 2009, str.7-11. ISBN: 978-80-7043-851-0.
- SCHORB, B. „Medienkompetenz“. in HÜTHER, J., SCHORB, B. (ed.) *Grundbegriffe Medienpädagogik*. München, 2005: KoPaed. ISBN 3-938028-06-8.
- SLOBODA, Z. Mediální výchova v rodině z pohledu české společnosti: dílčí výsledky z výzkumu, In. *Mediální pedagogika v teorii a praxe – sborník příspěvků z mezinárodní konference o mediální výchově a pedagogice*, 2009, str. 27-36, ISBN: 978-80-7043-851-0.

SLOBODA, Z. Diskursy mediální gramotnosti v ČR po roce 1989, In. *Sborník Komunikační výchova v teorii a praxi*, Univerzita Palackého: 2012, str. 116-124.

SLOBODA, Z. (2013, v přípravě) Mediální výchova v současné české rodině. Praha: FSV UK v Praze.

SMÉKAL, V. *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: Barrister and principal, 2002. ISBN: 978-80-87029-62-6.

STRAUSS, A. CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN: 80-85834-60-X.

STŘELEČEK, S. Rodina jako výchovné prostředí. In *Kapitoly ze sociální pedagogiky a psychologie*, Brno: Paido, 1998. s. 54-70. ISBN: 80-85931-58-3.

SURYNEK, A., KOMÁRKOVÁ, R., KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4.

ŠEĎOVÁ, K. *Děti a rodiče před televizí: Rodinná socializace dětského televizního diváctví*, Brno: Paido, 2007, ISBN: 978-80-7315-149-2.

/online/ ZČU PLZEŇ. *Historie mobilní komunikace v datech*. Dostupné z: <http://home.zcu.cz/~kennysha/data.htm>. Citováno dne: 23.3. 2013.

VOLEK, J. Televize jako spolutvůrce domova a extenze rodiny. *Sociální studia*. 1999, R. 4, s. 17-42.

WELLMAN, B., HAASE, A. Q., WITTE, J., & HAMPTON, K. *Does the Internet increase, decrease or supplement social capital? The American Behavioral Scientist*, 2001. 45(3), 436–455.

ZADRAŽIL, L. „Od krabice ke sluchátku“, Týden, 11/2004, s. 10-11.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Schéma polostrukturovaného rozhovoru - rodiče

Příloha 2: Schéma polostrukturovaného rozhovoru - syn

Příloha 3: Schéma deskripce polostrukturovaného rozhovoru - rodiče

Příloha 1: Schéma polostrukturovaného rozhovoru - rodiče

Základní výzkumná otázka: Jakým způsobem rodiče socializují/vychovávají své děti k ne/užívání mobilních telefonů?

Tato poměrně široká otázka byla dále rozdělena do několika specifických podotázek (SVO), které byly dále rozděleny na otázky tazatelské (TO):

(SVO1) Jak hodnotíte období bez mobilních telefonů?

(SVO2) Jakým způsobem jste komunikovali se svými kamarády a s rodiči?

(TO1) Jak jste se domlouvali na příchodu domů?

(TO2) Stalo se, že by Vás rodiče hledali?

(TO3) Jak dlouho jste čekali, když někdo na schůzku nepřišel?

(TO4) Měli jste doma pevnou linku?

(SVO3) Kdy jste si koupili první telefon a jak jeho pořízení ovlivnilo Váš život?

(TO5) Jaký měl první telefon funkce a k čemu jste ho používali?

(TO6) Proč jste si ho koupili?

(TO7) Z jakého důvodu jste si koupili další mobilní telefony?

(SVO4) Jaký máte typ v současnosti používaného mobilního telefonu?

(TO8) Máte jen soukromý mobilní telefon nebo i služební a existují rozdíly v jejich užívání?

(TO9) Častěji si s rodinou a přáteli voláte nebo píšete SMS zprávy?

(TO10) Zvedáte cizí telefonní čísla/vypínáte svůj telefon na noc?

(TO11) Vadí Vám, když Vám "zvedne" telefon někdo jiný z rodiny?

(TO12) Využili byste internet v mobilním telefonu?

(TO13) Uměli byste si představit situaci, že by mobilní telefony neexistovaly?

(SVO4) Kdy by dítě mělo mít podle Vašeho názoru vlastní telefon a proč?

(SVO5) V jakém věku Vaše děti mobilní telefon dostaly?

(SVO6) Proč jste dětem telefon pořídili?

(SVO7) Koupili jste dětem telefon z vlastního přesvědčení, nebo Vás o něj požádaly?

(SVO8) Učili jste své děti s telefonem zacházet?

(SVO9) Jaké má současný telefon Vašich dětí funkce a jaký k němu mají vztah?

(TO14) K čemu telefon Vaše děti využívají?

(TO15) Mají děti v telefonu i internet?

(TO16) Jak to u Vás funguje, když jde dítě ven?

(TO17) Upozorňovali jste dítě na nástrahy mobilního telefonu?

(TO18) Chtěli byste mít v telefonu službu, díky které byste neustále věděli, kde se Vaše dítě nachází?

Schéma realizovaných rozhovorů nebylo vždy stejné. Výchozím bodem byla otázka zhodnocení období bez mobilních telefonů a jeho dopad na dětství rodičů (SVO1 a SVO2). Poté rozhovor plynule přešel přes koupi prvního mobilního telefonu k dalším mobilním telefonům až k užívání současného mobilního telefonu. Druhým bodem rozhovoru byly otázky zaměřené na užívání mobilního telefonu dětmi.

Některé otázky jsem během rozhovoru nepoložila, protože odpovědi na ně vyplynuly z předchozích výpovědí, na jiné jsem se doptávala, abych o daném problému zjistila všechny potřebné informace.

To, jak v reálu rozhovor probíhal, ilustruji na rodině pana Václava a paní Michaly, jeho kompletní přepis uvádím níže. Rozhovor se uskutečnil u nich doma bez přítomnosti syna, který by mohl výpovědi rodičů nějakým způsobem ovlivnit.

Příklad realizovaného rozhovoru - čtvrtá rodina - rodiče

Jak hodnotíte období bez mobilních telefonů v době vašeho dětství. Jak jste se domlouvali s rodiči a kamarády, kde se například setkáte?

V: To už je dlouho, víd'?

M: Ne není. Teda, je to dlouho, ale já si to pamatuju. Když jsme chtěli jít ven, tak jsme se domlouvali na určitém čase, řekli jsme si, kde budeme. Takže naši tomu věřili, že když řeknu, že jdu tam, tak jsem tam byla. Řekli, kdy a v jakou hodinu budu doma a já jsem vždycky v tu hodinu byla doma. No, takže neměli potřebu mě nikdy nahánět, ani by mě nesehnali, takže fungovala domluva dopředu. Co se týče kamarádů, když jsem chtěla jít ven, tak jsme se domlouvali už ve škole, že se někde sejdem.

A stávalo se, že by někdo nepřišel, třeba když jste se domluvili na tu schůzku?

M: Tak to už si nepamatuju, to bylo tolikrát. Asi jo, jo, když se něco takového stane, tak se šlo domů a tím pádem to skončí celá akce.

V: Tak jsem zaklepal na jednoho souseda, když ten nemohl, tak jsme šli s jiným sousedem a když nepřišla jedna holka, tak přišla zase jiná. To víte, že jo, to jsme chodili, to nebylo někam volat. Já jsem vyrážel ze dveří, když jsem chtěl. No, protože jsem byl doma a já jsem šel zaklepat na jednoho, na druhého, na třetího a tak jsme postupovali, kdo měl čas, tak šel.

M: Tak, nebo se čekalo doma, jestli někdo přijde a zazvoní. Musely být samozřejmě hotový úkoly a pak bylo celkem jedno, jestli jdeme na domluvenou schůzku.

V: Bylo určeno od kdy do kdy budu venku a to stačilo k tomu, abychom se našli.

A jak dlouho jste čekali, když někdo nepřišel?

V: My jsme to nikdy takhle neřešili, on k tomu nebo já k němu, někdy na třetím místě. V tu dobu moc hodinky, když to tak vezmu, kdo v tu dobu měl hodinky, aby si mohl říct přesně, v jaký čas to bude.

M: To jo, to jsme měli, to jsme museli být přece na přesnej čas doma. Mamina to třeba evidovala docela hodně, tak pět minut, to ještě tolerovala, ale kdybych přišla dýl, tak už by to řešili. Čas jsme měli. Měla jsem dokonce kamarádku, která... maminka jí pustila ven, já jsem pro ní přišla, ta má mámu úču ne? a ona máma jí řekla:

"A budeš doma v 16:40", nemohla když už ve tři čtvrtě nebo já nevím, v 15:50 budeš doma. Takovýhle přesný časy jako.

V: No, my jsme to teda neměli. Do šesti a tak, ne pětiminutku.

M: Vždycky v celou nebo v půl, nikdy ne čtvrt a nikdy ne ve tři čtvrtě.

V: A pět minut. Prostě žádný esemesky poslat jsme si nemohli, prostě si někam přišel a když tam někdo nebyl, tak tam nebyl a tenkrát se to neřešilo.

M: Čekala bych, když jsem tenkrát chodila na pionýra, deset minut nebo čtvrt hodiny, ale stávalo se často, že jsme se nescházeli na určitém místě, ale spíš, že někdo pro někoho zašel domů. Aby rodiče věděli, že zrovna s tímto člověkem si šel ven. A většinou to fungovalo líp, než teď, že si to ty děti mezi sebou domluví, protože, když tam to dítě přijde, zazvoní dole, tak ty rodiče, většinou je teda pustí, když už ten chudák sem přišel.

A kdy jste si pořídili mobilní telefon a proč jste si ho pořizovali?

V: Já jsem ho pořizoval pro mamí tenkrát, první mobilní telefon, když táta umřel.

M: A my jsme ho tenkrát ještě neměli?

V: Ne, to byl první telefon, měla ho naše mamí Eurotel, ne Eurotel ne, Alcatel. Ten první, který přišel v Český republice byl Alcatel.

M: Ale my jsme ho už měli před tím ne?

V: Ne, my jsme ho neměli. Já jsem ho tady zkoušel jako první, protože jsem chtěl vědět, jak funguje a pak jsem ho mamí dával kvůli tomu, abychom prostě o ní věděli.

M: No, takže pro mamí jsme ho pořizovali a v zápětí jsme si ho pořizovali my, ne?

V: Jo, pak jsem ho potřeboval já, protože jinak bych se jí nedovolal. Ale první byl pro mamí. Já si pamatuju, jak jsem ho kupoval a šel k mamí kvůli tomu, abych se jí kdykoliv dovolal, kdekoliv, proto byl mobilní, neuměl jsem s ním, tak jsem se s ním nejdřív učil a pak jsem jí ho dal, tak jsem zjistil, že je to tak drahý prostě z pevný volat na ten mobil, tak jsem si říkal, tak budeme mít taky telefon. A taky si myslím, že jsme kupovali Alcatel druhý, ten byl náš první.

A to bylo v jakém roce?

V: V devadesátém osmém, myslím, že to bylo někdy o Vánocích, k Vánocům jsem ho kupoval. A to byl ten rok, kdy přišel na trh, v roce 98, stoprocentně. My jsme si ho vzápětí na to v lednu 99 kupovali taky. To víme díky tutomu.

Takže jste si ho kupovali kvůli Vaší mamí, takže jste měli jeden v rodině?

M: Jsme ho měli společně nejdřív, protože já jsem byla na mateřský a měla jsem ho víceméně doma, protože tys ho do práce nepotřeboval.

V: No, já jsem ho do práce nepotřeboval, ale potom jsme si koupili dalšího, protože jsem začal podnikat a potřeboval jsem telefon do práce, takže jsme začali mít druhý a já jsem si vlastně nechal tuten, protože jsem ho potřeboval k podnikání.

A používali jste ho, předpokládám, hlavně na telefonování a esemesky na nic jiného?

M: Tam jiný funkce nebyly.

V: Já na kšefty a manželka na to, aby se mi dovolala a já se jí dovolal z práce.

M: Ale to jsme ještě bydleli u našich a tam byla pevná linka.

V: Ale dobře, u vás. Kvůli tomu taky přišel ten druhý.

M: Dobře, tak byly velký účty za telefonování z pevný linky, což se tátovi nelíbilo, takže nám nezakazoval telefonovat, ale pokaždé hrozně nadával.

V: Ne, abych to upřesnil. Vzal si sešit, napsal všechny telefonní čísla a chodil se mě ptát, komu jsem volal a jestli to nemohlo být kratší, takhle to bylo. A já jsem řek, že to nemohlo být kratší, protože jinak bych se nedomluvil. Takže tím mne vyprovokoval, že jsem s nima nechtěl mít společený ani ten telefon.

A to tedy byla pevná linka?

V: Ano, pevná linka.

M: Ale kdyby nebyly mobily v té době, tak by ti nic jiného nezbývalo, než se jen furt zpovídat.

V: Ne.

M: Ale když byla možnost, tak jsme to vyřešili jinak.

V: No on se strašně divil tatínek, jak to můžu provolat já, ale tebe měl furt za sebou a ty si volala furt, od rána do večera.

M: Nepovídej.

V: To byl vlastně důvod koupě druhýho nebo tedy třetího.

M: Proč třetího?

V: To si vlastně měla telefon ty.

M: To je vlastně druhý telefon u nás v rodině.

V: To jo, ale napřed přišel mamí, pak já automaticky, abych se s ní mohl domluvit a pak následně přišel třetí, protože já jsem ho vlastně měl, takže jsem nepotřeboval z pevný volat, ale manželka z ní pořád volala, takže jsme to vyřešili tak, že dostala vlastně další telefon. Pak jsme se úplně odprostili od telefonování z pevný linky. A já to měl k podnikání a manželka k tomu, abychom se mohli domluvat, protože já jsem moc nechodil domů.

A nyní máte jaké telefony? Máte už ty dotykový, nebo obyčejný?

M: Ne, jen ty na esemesky a na to volání. Mart'as má nejlepší telefon, dotykáč a s internetem. A my s manželem máme normálně nedotykáč.

V: Obyčejnej a já jinej ani nechci. Dokud se mi nerozsype, tak si jinej nekopim, tak.

A voláte častěji nebo píšete esemesky, nebo jak kdy?

M: Já ráda píšu, protože se mi s těma lidma nechce třeba mluvit, ale oni stejně volají zpátky.

V: Já volám, no.

M: Ale zase něco jinýho je, my s manželem, s Mart'asem, v rodině prostě, celkově v naší velký rodině, tak máme to volání zdarma na sebe, takže je pak nesmysl ty esemesky psát, ale cizím lidem, se kterými ten tarif nemám, ty esemesky píšu.

V: Ale podotkni, že mamince radši napíše, tak aby....

M: No, s mámou je to něco jinýho, protože ten telefon se nedá ukončit, přesto, že je zadarmo, nic nás to nestojí, tak ten rozhovor je třeba půl hodinovej a mě to pak nebaví. Takže radši ji napíšu.

V: Vypnu telefon a schovám se pod postel.

M: To ne, ale ona mi stejně zavolá, takže, abych napsala esemesku a stejně se neubráníla telefonátu.

Vypínáte telefony na noc?

M: Ne, vypínám si vyzvánění, jestli Vás to zajímá.

A Vy si ho taky nevypínáte?

V: Já jich mám víc, takže mám služební.

A máte nějakou hodinu, kdy už telefony prostě nezvedáte?

V: Já přijdu, domů a když je tam někdo z rodiny, tak už ho nezvedám, asi takhle, protože já nevím...

M: Bere ohledy.

V: Čtyři hodiny denně provolám stoprocentně, a když mi dávají výpis z práce, tak dvanáct, patnáct A4 zaberou hovory za měsíc. To je něco prostě, že se tolik vykecam v práci, že doma prostě po telefonu komunikovat nechci. Jenom rodina, když přijdu domů, tak telefon jen rodina a ostatní mě fakt nebere. Buď ho vypnu, nebo to přehodím na ticho a jenom moje rodina.

A cizí čísla zvedáte?

M: Jo.

V: To já teda nezvedám. Jak je tam cizí číslo, tak se o to vůbec nezajímám.

M: Tak já tam nemám uložený všechny pracovní čísla, ze kterých mi manžel volá, takže já kdybych se тутim řídila, tak se kolikrát nedomluvíme. Ze školky taky mají spoustu různých čísel, ze školy taky nemusí mít jenom ten sekretariát. Taky může volat kde kdo, takže já bych přišla o nějaký důležitý hovor. Pak mi volá třeba učitelka ze školky, teda z hudebky, že to dneska odpadá, takže já bych spoustu informací promeškala тутim. A mně zase tolik lidí z neznámých čísel nevolá, neotravuje. A ten jeden za měsíc už zvládnou.

A Vy ho nezvedáte proč?

V: Mě nezajímají lidi, které nemám v adresáři. Fakt, je ani nepotřebuju.

M: Ale tobě nevolají, na tvůj soukromej, ne?

V: Volají, tam mám denně dva hovory.

M: Na soukromý?

V: Hmm, dva hovory z cizího čísla, buď mi něco vypadlo někde, ale prostě všichni ví, jak mě můžou najít, na internetu jsem, mám tam telefonní číslo do práce, mám tam mobil. Takže mi můžou psát maily, můžou mi, na webu jsem, takže to není problém. Takže, když někdo mě chce, tak to máme tak propojený, abych se to dozvěděl. A ten, kdo si to neumí zjistit, nedá si to v hlavě dohromady, tak má smůlu.

M: Tak loni jsme řešili vaší mami, která ztratila mobil, pamatovala si číslo jenom na někoho, takže jemu věčně psala z cizího čísla. Tak kdybych si řekla, že to cizí nezvednu, tak mami nepomůžeme, že jo. Těch lidí, který mě otravují, se kterými nechci mluvit, tolik zase není.

V: Je to samozřejmě na úvaze, ale z té druhé strany. Každý má tu možnost, kdyby se mami něco stalo, vzala telefon a internet měla, teď už ho teda nemá, ale mohla zavolat do práce, tam mě nechají vyvolat, takže okamžitě mě sežene kdykoliv, od sekretářky, přes ředitele, každý mi okamžitě dá vědět. Ale..

M: Tak mami nemá doma internet.

V: Vždyť to říkám, to bejvávalo, když ho nemá, tak nevím, jak by to udělala. Teď to má těžší, takže by měla mít ty telefony někde napsaný.

Takže Vy máte soukromej a služební telefon. Z práce Vám volají na služební a když někomu cizímu dáváte číslo, tak na ten služební. Soukromej máte pro rodinu.

V: Jenom pro rodinu a ani kamarádům nevolám jinak než tím služebním. Ale když chci, tak jim napíšu, protože vím, že když něco napíšu, tak se tam můžu podepsat a ten druhý ví, že když to přijde z jakéhokoliv telefonu, že jsem to já. Což mi nedělá maminka, takže jsem zase tam, kde jsem byl. Pošle mi zprávu, ale nepodepíše se pod ní, takže zpráva tam je, ale nikdo neví, kdo to píše.

Zase je to esemeska, takže si člověk říká, že když jí napíše, proč bych se podepisoval, když mě má ten druhý uložený v kontaktech.

V: Jo, to jo, ale když je to esemeska z cizího čísla a já se nepodepíšu, tak to nikdo nerozluští. To je fakt.

M: Spousta lidí věčně ztrácí telefony, věčně je bez kontaktu, takže v tom případě jako je fajn, když ti konečně ten dotyčný zavolá nebo napíše, i když není podepsanej a víš, že je to teda on.

A kdy jste zrušili pevnou linku?

V: My jsme ji nikdy neměli.

M: My dva ne, my jsme ji měli u našich, takže naši jí vlastnili.

V: My už jsme ji nikdy nechtěli. My jsme vlastně v roce, kdy se malej narodil, v té době vlastně začaly jít mobily, že jo. A vzhledem k tomu, že oni byly sice drahý tenkrát, ale já jsem si ho stejně koupil. Takže časem jsem si na ten mobil tak zvykl, že jsem nic jinýho nechtěl. A pořád jsme byli v jiné situaci, ale já jsem ho ke svému podnikání pořád potřeboval, protože to byla hrozná pomoc. Když si v té době sháněl díly na auta, náhradní díly vlastně, takže na pevný bych svoji práci ani nemohl vlastně vykonávat, takže tak jsme se vlastně naučili, že pevná tady už vůbec nebude. Přitom tady ta pevná je roztažená. V každé místnosti máš pevnou, v každé místnosti máš internet natažený. Všechno tady je, ale my nic z toho nevyužíváme.

A proč nechcete ten telefon, co má Martin, proč chcete jen ten obyčejnej?

V: Protože já potřebuju telefon k telefonování, to ostatní není pro mě důležitý. Telefon jsem si vždycky kupoval k tomu, že telefonuju. Takže takový ty foťáky, já nevím, co všechno v tom je, přes internet, což není ten internet špatnej k navigaci, když něco hledáš, tak to jo. Jsou to prostě těžký a velký cihly k ničemu. Když to chceš k něčemu připojit, tak auta to nemají rádi, špatně se s tím pracuje. Takže, já když přijdu s tímto telefonem, tak to neznají. Jo, BMW možná jo, ale ostatní auta s tím mají problémy, nekomunikují s tím. Takže ve finále to přitáhnu k tomu autu a zjistím, že to tam nefunguje, takže telefony, který jdou každých půl roku dopředu, utíkají všem dalším produktům, který jsou. Počítačům utíkají, autům hodně utíkají, takže je jednodušší mít tenhle telefon. Ale klukům u nás to tak funguje. Mají na baráku wifi, přijedou z hor, mají fotky, ty si přetáhnou do počítače, hned to pošlou na síť a než se převlečou, tak jim to všechno proběhne barákem a oni si už jen sednou k televizi a "Podívejte se podívat na fotky.", to jako chápu, ty to tak vnímají, ale tohleto vybavení je na tolik jakoby drahý, že se Ti to nevyplatí, ve chvíli, kdy to bude zase jinak. A já mám tady od každé techniky kousek a tvořím to tak dohromady, že to stačí. Takže, já když v tom dělám, tak to vidím jinýma očima než ostatní, ty, kdo to dokupují, dávají do toho takový peníze.

Takže nepoužíváte ani foťák v telefonu?

V: Nee, tedy ve chvíli, kdy je nouze, ve chvíli, kdy jsme jeli kupovat chatu, tak to nafotíte a nemusíte nic řešit. Tak mám takový obyčejný fotky, abych věděl čísla a směr té chaty. To využijete. To určitě, jo. Ale pořád ty fotky jsou fotky, skutečnost je jiná. Manželka to využívá víc, ta pro ty děti žije. Malej, ten už je jinde, ten už tam má hry, má tam spoustu věcí, který jsou podle něho potřebný, pro mě ne.

Já jsem Martinovi ukazovala aplikaci, která hned v telefonu vyhledá jak jedou spoje, například městská linka nebo vlaky.

V: Ale to je na internetu, ne?

Jo, to jo, ale internet v telefonu není zase tak rychlý a než bych čekala, než mi tam najede ta stránka, kterou potřebuju a vyhledala tam konkrétní spoj.

V: Tak Vám tramvaj ujede. Jo, tak to je dobrý.

Ptala jsem se manžela, proč nechce mobilní telefon, který má i jiné funkce než volání a posílání SMS zpráv. Vy byste ho využila?

M: Jo, určitě foťák, hudbu, protože, když jedu na kole, tak ráda poslouchám něco a kdybych měla nějakou MP3 mimo, tak ten telefon neuslyším. Takže to využiju v mobilu. A kdyby tam asi byl ten internet v mobilu, tak bych ho užila, ale pokud ho nemám, tak se bez něj obejdu, ale kdybych ho tam měla, tak bych ho určitě užila. Už třeba vyhledat nějaký spoje, kde mají jakou otevírací dobu a takový věci. Na nějaký mailová a tohle, na to nejsem ani normálně. Martáš má online žákovskou, takže připojení na tu žákačku a nějaký ty informace a tak.

Martin mi říkal, že jste mu koupili telefon v osmi nebo devíti letech.

M: Jo, ve třetí třídě.

Ve třetí třídě a proč?

M: Protože začal chodit sám do školy, dvakrát přestupoval, chodil přes velkou křižovatku a my jsme chtěli vědět, kdyby se něco stalo, tak aby byl, nějaký dostupnej. Do té doby jsem ho doprovázela do té školy a pak jsem vlastně už porodila, takže jsem s ním nemohla jezdit, takže dostal telefon více méně z tohoto důvodu.

Domlouvali jste se s Martinem, že mu telefon koupíte?

V: Ne to, ne. Protože jak říkala manželka, začal chodit sám do školy, takže telefon prostě dostal. Myslim, že k narozeninám jsme mu ho koupili.

A učili jste Martina s telefonem zacházet?

M: No, protože měl jenom základní funkce jako je volání a psaní esemesek, tak jsme mu to na tom telefonu ukázali a docela rychle se ho naučil používat, myslim. A teď u toho telefonu už se to učil sám. Vzal návod a přečetl si návod.

A k čemu ho využívá podle vás teď?

M: Dřív, když ho hned dostal v té třetí třídě, tak ho měl jenom na to, abychom se mu dovolali, to bylo málo kdy, protože ho měl věčně někde zašantročený, stejně jsme se mu nedovolali. Ve škole ho musel mít, že jo vypnutej, takže to bylo stejně k ničemu. No a teď k čemu ho využívá? Teď mi přijde, že by se bez něho ani neuprdl. Nenajedl, nevyčůral, neumyl.

No, mně přišlo, že telefon zase tak moc nevyužívá.

V+M: smích.

V: No, on moc netelefonuje.

M: On ho má ten telefon přirostlej k ruce.

V: No, on ho má hlavně z toho důvodu, abychom se mu dovolali. On se docela zlepšil od třetí třídy, to už se mu i dovoláme i a když se mu nedovoláme, tak i reaguje a volá zpátky, protože ví, že je to pro nás důležitý. No a internet, furt sefruje na internetu a hledá si tam hry, protože hraje pořád hry, nic jiného. Ale když chceme nějakou informaci, tak je to dobrý. My to chceme třeba využít, když jsme na chatě, mimo dosah sítě, tak doufáme, že tam 3G běží, jinak jsme zase na začátku.

M: Jo, je tam.

V: Jo, takže když tam běží, tak je to pro nás lepší, že budeme jakoby ve spojení, protože nic jinýho tam nechci zavádět.

M: No a teď to funguje tak, že když jde ven, že si nedomluvíme přesně čas, kdy se vrátí. Ale je to často tak, že mu řeknem, aby měl u sebe telefon a mi mu zavoláme. Pak že přijde.

Takže, když mu řeknete za půl hodiny buď doma, tak přijde?

M: Jo, to jo.

V: No, ale spíš to funguje tak, že řekne, že jde ke kamarádovi a my neřešíme, kdy se vrátí. Ale pak mu zavoláme, za čtvrt hodiny buď doma.

M: No, ale pak mobil využíváme, když já mám denní a on je sám doma. Přijde ze školy, vždycky mi zavolá, že už přišel domů, já zadám úkoly, příkazy, zákazy, seřvu ho, vynadam. No, on je to takovej online přenos.

A vy, když někam jdete, tak neříkáte, přijdu tak a tak?

V: Ne, my si tu každě děláme co chceme. Vememe telefon, vůbec neřešíme, kdy kdo přijde, prostě se sebereme a jdeme. Když někdo někoho hledá, tak mu zavolá.

Tak já jsem zvyklá třeba psát lístky, kde jsem, samozřejmě, že když se mnou někdo potřebuje mluvit, tak mi zavolá. Ale když přijde domů tak ví, že jsem venku.

V: No, tak to je tím, že jste tak byla vychovávána. Ale já papírky nepoužívám třeba ani na nákup, řekni mi, kdy já si vezmu papír a napíšu si, že mám něco koupit. Otevřu ledničku, tuto a tuto, zabouchnu a odcházím, a vím, co mám přinést. A doma ví, kdy přijdu, protože tam mam hodiny, takže tak. U nás to běží trošičku jinak. Kdybych měl tady malovat, když toho dělám hodně. Za hodinu se vrátím a budu zase psát nové lístky. Já už jsem se naučil tak žít, že bych asi ani neuměl psát. Manželka ví, že jdeme třeba na cvičení, že víme, kde jsme.

M: My nějak o sobě víme a kdyžtak to domlouváme přes den. Takže, když manžel není večer doma, tak vím, že je tam a tam. Takže papírky by tady moc neto.

V: Prostě vím, přibližně, kde kdo je.

A chtěli byste si mít službu v telefonu, že byste věděli přesně, kde se Martin nachází?

V: Znam to, ale nechtěl.

M: Ne nechtěla, já mu důvěřuju, že když někam jde, nikdy nás nezklamal v tom, abych ho začala kontrolovat, takže tak.

V: To by se mi taky nelíbilo, to mi přijde jako zásah do soukromí. Já kdybych mohl teď vzít to kladívko a praštit do mobilu, tak by se mi ulevilo, opravdu. Ale zase musel bych přestat chodit do práce a všechno. Telefony jako takový mi hrozně pomohly, to všechno, ale. Jako celá práce je teď v telefonech, ale když přijdu s té práce, tak ho vypínám a jsem na něj alergickej. A když je manželka doma, tak si říkám, že někdo musí být ten zodpovědný a že ona ho má pořád u sebe. Takže vím, že když manželka doma není, tak ho musím mít zapnutej já kvůli dětem, kdyby se cokoliv dělo, ale pokud já přijdu domů a všichni tady jsou a je tady manželka. Tak já všechno vypínám i doklady si schovám a jsem na volno, cítím se spokojenej a šťastnej. A když jdeme někam ven spolu, tak já jdu bez občanky, bez klíčů, bez telefonu a jsem spokojenej, že mě nikdo nemůže vidět, neví, kam jdu a prostě si to užívám.

M: Je to daný tím, že ten telefon máš furt při sobě v práci.

V: Je to prostě daný tím, že jsem z toho tak vyřízenej, že je pro mě ideální stav, se toho zbavit a jít. Když jdu třeba do hospody, což jsem dlouho už nebyl, tak ho mám s sebou, kdyby se něco dělo, abych s nima byl ve spojení. Ale když jdu cvičit, tak si zásadně nic takovýho neberu.

Zuzanka teď půjde do první třídy, budete jí pořizovat telefon?

M: Ne, není potřeba, bude chodit sem, tady na Vinicích, nebudeme jí posílat samotnou. Ve škole ho určitě potřebovat nebude, v první třídě, takže až bude hodně dlouho otravovat, že ho potřebuje kvůli, já nevím něčemu, nebo když bude zůstat sama doma, tak pak jí ho pořídíme. Ale v první třídě jí stejně nemůžu nechávat samotnou, že bych jí tady nechala a šla do práce, bez toho, aby tady byl manžel. Takže do té doby to určitě

nebude třeba. Ale až jí bude třeba těch devět, jako Mart'as, který se začal ve třetí třídě sám pohybovat po Plzni, tak potom určitě jo.

V: I když to je veliký riziko, protože děti a telefon je v dnešní době hrozný magnet na průšvihy. Když dítě vytáhne telefon, tak první bezdomovec, kterej to spatří, mu dá pořádnou ránu a dítě než se vzpamatuje, tak je pryč a jde telefon prodat za tři stovky do bazaru. Takže z těchto důvodů jsem to ani neprosazoval, protože to má své plusy a mínusy, takže jsme Martina dokonce učili na to, aby ten telefon nebyl jenom image, ale něco, co má někde schovanýho.

M: Vždyť teď někde zmlátí patnáctiletýho kluka někde před Plazou, protože viděli, že telefonoval, tak se tam na něj sesypali, zbušili ho. Takže se snažíme říkat, aby se úplně neprocházel a netelefonoval. No, ono to vždycky nejde, ale někdy dítě přepadnou i bez toho, aby věděli, jestli telefon vůbec má.

Takže si myslíte, že telefon má své klady a zápory a kdyby nebyl, tak by to bylo i lepší?

M: Ne.

V: V dnešním uspěchaném světě to nejde být bez nich, ale kdyby přišel ten elektromagnetický třesk, o kterým furt mluví, kdy veškerá elektrotechnika zkolabuje, tak se sejdem na jedný vrakárně, tam to všechno nasypeme, potom by se všechno zase rozběhlo a pomaličku bychom se uklidnili. Takže já si myslím, že by to určitě bez nich šlo. Ale takhle, rychle, jako to jde u nás.

M: Šlo by to bez nich, kdyby ho ostatní taky neměli a kdyby to všechno na nich neviselo. Ale jestliže já budu jediná v kolektivu, která ho nebude mít, tak budu určitým způsobem handicapovaná, že jo.

V: Jo, jo, o tom to všechno je.

M: Takže když ho nebudou mít ostatní, tak já ho taky nebudu potřebovat a najdu si jiný způsoby (...)

V: komunikace.

M: (...) komunikace a náhrady.

V: Ale dneska, to všechno na těch telefonech hrozně stojí, takže, když dneska například něco reklamuju, tak bez telefonů nebo takových těch e-mailů to nejde. Jako, že bych psal nějaký papíry, dneska se všechno tiskne a máme velkou spotřebu těch papírů.

Myslíte, že by bylo dobré, aby děti ve škole měly nějakou povinnou hodinu mediální výchovy, aby se dozvěděli o nástrahách mobilů a ostatních technologií.

V: No, určitě, my se snažíme ty rizika Martinovi říkat, ale ve škole nic takového nemají.

M: No, nějaký papírek nám domů přišel ne?

V: Jo, to možná, ale zase, kdyby to dělali všichni rodiče, ale když já Martinovi dneska něco zakážu, tak on může jít k nějakýmu kamarádovi, kterej to zakázaný nemá.

A jak se díváte na zvedání telefonu někým jiným?

M: No, to je potom porovnávání pevný linky a mobilního telefonu, kdy pevná linka byla vlastně určena pro všechny a když někdo volal, tak to zvedl kdokoliv z rodiny.

V: Jo, to jo, ale dneska, když Ti někdo volá na mobil, tak Ti volá, protože chce mluvit s tebou a ne s někým jiným. To jsme tady měli debatu s Martinem o tom, že nechci, aby mi zvedal telefon, když mi volá někdo jinej, je to můj telefon, tak ho zvednu já.

M: To já zase, když třeba nemůžu a vím, že volá třeba babička, tak řeknu Mart'asovi, ať si chvilku popovídá s babičku, než budu moci k telefonu já.

Tak, já si myslím, že jsem se dozvěděla vše, co jsem potřebovala. Děkuji za rozhovor.

Příloha 2: Schéma polostrukturovaného rozhovoru - děti

Základní výzkumná otázka: Jakým způsobem rodiče socializují/vychovávají své děti k ne/užívání mobilních telefonů?

Tato poměrně široká otázka byla dále rozčleněna do několika specifických podotázek (SVO), které byly dále rozděleny na otázky tazatelské (TO):

(SVO1) V jakém věku jsi dostal/jste dostali první mobilní telefon?

(SVO2) Domlouval ses/ domlouvali jste se s rodiči, jaký telefon ti/vám mají koupit?

(TO1) Dostal/li jsi/jste mobilní telefon po rodičích nebo ti/vám koupili nový?

(SVO3) Učili tě/vás rodiče s telefonem zacházet?

(SVO4) Jaké má současný mobilní telefon funkce a jaký k němu máš/máte vztah?

(TO2) K čemu telefon využíváš/te?

(TO3) Používáš/te více mobilní telefon k psaní SMS zpráv nebo k volání?

(TO3) Máš/te v telefonu i internet?

(TO4) Jak probíhá domluva s rodiči, když jdeš/te ven?

(TO5) Upozorňovali tě/vás rodiče na nástrahy mobilního telefonu?

(TO6) Uměl/li bys/byste si představit, že bys/byste mobilní telefon neměl/li, že by neexistovaly?

(TO7) Věděl bys/jste jak se rodičům ozvat, kdyby sis/jste telefon zapomněl/li doma?

(SVO5) Jakým způsobem používáš/te telefon ve škole?

(TO8) Mají všechny děti ve škole mobilní telefon?

(TO9) Baviš/te se se spolužáky o funkcích, které vaše telefony mají?

(TO10) Měl/li jsi/jste ve škole nějakou hodinu o mobilních telefonech?

(TO11) Řešila se u tebe/vás ve škole krádež mobilního telefonu?

(SVO6) Jaká další média používáš/te?

(TO12) Používáš/te doma počítač, iPad/ díváš/te se často na televizi?

(TO13) Používáš/te mobilní telefon i doma?

I v případě dětí nebylo schéma realizovaných rozhovorů vždy jednotné. Výchozím bodem byla otázka, kdy děti dostaly svůj první mobilní telefon a jaké měl funkce. (SVO1 a SVO2). Následně se rozhovor zaměřil na užívání současného mobilního telefonu. V této části jsem se doptávala, jakým způsobem používají telefon děti ve škole a jaký typ telefonu mají jejich spolužáci. Protože jsem chtěla porovnat, jak často telefon děti používají ve vztahu k jiným technologiím, poslední část rozhovoru jsem zaměřila na užívání dalších médií (televize, počítač, iPad aj.).

U dětí jsem častěji než u jejich rodičů musela pokládat doplňující otázky, protože nemluvily tak plynule.

To jak v reálu rozhovor vypadal lze ilustrovat na příkladu jednoho rozhovoru, jehož kompletní přepis uvádím níže. Rozhovor s Martinem K. se uskutečnil v domácnosti dané rodiny bez přítomnosti jeho rodičů, kteří by mohli do výpovědi syna zasahovat.

Příklad realizovaného rozhovoru - čtvrtá rodina - syn

Kdy jsi dostal svůj první mobilní telefon?

M: Tak asi ve třetí třídě (...) to mi bylo osm, devět let.

Domlouval ses s rodičema, že ti koupí telefon?

M: Ne, já jsem ho dostal, protože mě mamina přestala vodit do školy, tak, aby se mnou byla ve spojení, kdyby něco, tak abych jí mohl zavolat.

Dostal si ho k Vánocům, narozeninám nebo jen tak?

M: K narozeninám.

Jaký byl tvůj první telefon, jaký měl funkce?

M: Noo, to byl Sonny Erikson (...) měl funkce volání a posílání SMS. Byly tam nějaký hry, ale nebyl to nějak dobrý telefon, to asi ne.

Používal si ho jen k volání a esemeskování s rodiči, nebo jste si volali i s kamarády?

M: Hmm, to nevím, to si nepamatuju.

Ted' máš jaký telefon?

M: Samsung Galaxy Ace.

To je tvůj druhý nebo třetí, nebo kolikátý telefon?

M: Asi čtvrtý telefon, když počítám i ty rozbitý.

Jestli počítám dobře, šest let už máš telefon. Změnilo se od té doby tvoje používání mobilního telefonu?

Proč si kupuješ stále lepší a lepší?

M: No proč, asi kvůli té módě nevím, asi nějak tak.

Jaký používáš na mobilním telefonu funkce?

M: Převážně ty hry a ty věci, co tam jsou. Jako je poslouchání muziky a tak. Koupil jsem si i sluchátka, takže teď poslouchám muziku. Když se teď koukám na vybíjení baterky, tak jen přibližně 4 % baterky mi zabírají esemesky a telefonování (smích). Zbytek jsou ty ostatní věci. Samozřejmě, že volám, to jo, ale používám všechno, co na tom telefonu je.

Takže ty máš telefon, na kterém si můžeš stáhnout cokoliv chceš. Jaký hry tam například hraješ? Jaký aplikace tam máš a který nejčastěji používáš?

M: No Facebook, mapy a samozřejmě hry.

Voláte si často s kamarády?

M: Jo, docela jo.

Máš telefon stejně dobrý jako kamarádi nebo lepší?

M: Jo, kamarádi mají stejně dobrý telefony, ne úplně ten typ, ale princip dotykového telefonu je stejný.

Bavili jste se kamarády proč telefon dostali a k čemu jej využívají?

M: No, buď ze stejného důvodu jako já, nebo protože ho chtěli, protože ho měl někdo jinej.

Takže ty si do třetí třídy mobilní telefon neměl, bydlíš v Plzni, jak ses domlouval s rodičema nebo s kamarády? Jaký to bylo, když si neměl žádný mobilní telefon?

M: No, pamatuju si, že mě mamina vodila do školy a jinak mi asi mobilní telefony byly jedno.

A umíš si představit, že bys v dnešní době mobilní telefon neměl?

M: Jo, myslím, že by to asi bylo lepší. Třeba, kdybych byl s někým venku, tak kdybych se s maminou na něčem domluvil a nemusel bych jí psát SMS, kde jsme, nebo kdy přijdu domů. Nemusel bych mít o ten mobilní telefon strach, že mi ho někdo ukradne, a kdybych někde spadnul, tak bych se nemusel bát, že si ho rozbiju a tak.

Dobře, když se s klukama domluvíte, že se někde sejdete, dodržujete ten čas a když se někdo zdrží voláte si nebo napíšete SMS?

M: No, většinou ten čas dodržujeme, a když někdo nepřijde, tak mu voláme nebo se on sám ozve.

Používáš ten telefon i k brouzdání na internetu nebo jen k volání, hraní her a esemeskování?

M: No, převážně to volání a psaní esemesek a pak mám v něm předplacenej internet za 90 korun, tak přes něj píšu na Facebooku. Třeba, když nemám co dělat, nebo když někde jsem, tak si na něm něco zahraju, stáhnou si to a něco si tam zahraju.

A když chceš dát vědět rodičům, kde jsi, tak častěji píšeš SMS nebo voláš?

M: No, my to máme zadarmo, takže si víc voláme. Máme 02 operátora.

S kamarádama si víc voláš nebo esemeskuješ?

M: Jak kdy, někdy si píšu přes ten Facebook, když vidím, že tam kamarád je. Když se potřebuju na něčem domluvit rychle, tak zavolám.

Používáš na mobilním telefonu i fotoaparát?

M: Jo, to jo.

A dáváš to potom na internet?

M: Ne, protože v tom mobilu to neumím, ale kdybych to mohl udělat třeba přes počítač, tak bych to asi dělal, to ještě neumím, protože ten telefon mám chvíli.

A ty si dostal ten mobil teď k Vánocům?

M: Ne, po Vánocích jsem si ho koupil sám.

Ty mobilní telefony, co si měl před tím, se ti rozbily?

M: Ne, jeden jsem si rozbil, ten první. Druhej jsem si koupil sám, ten mi ukradli. Potom jsem měl místo něj jinej, pak jsem dostal jeden a pak tuten jsem si koupil.

Jezdíš na tábory a bereš si tam s sebou mobilní telefon?

M: Na tábory jezdím a mobil mám s sebou, protože to chtějí rodiče, abych ho měl, kdyby náhodou se něco stalo. Většinou to stejně řeším přes vedoucího, ale kdyby něco, tak můžu aspoň dát vědět.

A když jsi na táboře, mají tam i ostatní děti mobilní telefony?

M: Je tam spousta dětí, co tam ještě mobilní telefon nemá. Ne, že by ho neměly, ale protože si ho tam nebraly.

Ty máš mladší sestru, která půjde do první třídy, kdy si myslíš, že dostane mobilní telefon?

M: Například sestřenice ta ho měla už v první třídě, ale z toho důvodu, aby se jí rodiče dovolali a ona se taky dovolala. Zuzka si taky myslím, že ho dostane na tu první třídu.

A myslíš si, že je to dobře, nebo to podle tebe dobře není?

M: Myslím si, že to dobře není, protože si ho tam ty děti začnou krást a kdyby se s nim začala Zuzka třeba vychloubat, tak by třeba v kolektivu nebyla oblíbená.

Stává se u vás ve škole hodně, že by se tam mobilní telefony kradly?

M: Tak, mně ho ukradli ve škole.

A když ti telefon ukradli, řešilo se to nějak ve škole?

Tak rodiče do školy zašli. Byli dokonce u ředitele, ale výsledně se nezjistilo, kdo mi ten telefon ukradl.

A myslíš si, že kdybys měl nějaký horší telefon, že by ti ho neukradli?

M: Jo, myslím si, že čím dražší telefon, tím víc se krade.

A teď, když porovnáš ostatní média jako televizi, počítač a mobilní telefon, co nejčastěji používáš?

M: Tak, když s někým telefonuju, tak kolem těch tří minut, podle toho, jak je to důležitěj hovor. Třeba, když nemám co dělat, tak se podívám na televizi, když se chci podívat na nějaký film, tak v počítači a ten má tak kolem dvou hodin. Ale v týdně nemám tolik času, protože mám různé tréninky. Takže ten telefon jenom většinou, když mi někdo volá. No, a počítač taky kromě dívání na televizi tolik ne.

Stává se ti, že by sis mobilní telefon zapomněl doma?

M: Ani ne, já ho mám většinou furt při sobě.

Věděl bys, kdyby sis zapomněl telefon doma, jak se ozvat rodičům?

M: No, kdybych neměl mobilní telefon, tak bych si ho od někoho půjčil, to bych věděl, nebo bych zavolal z telefonní budky, ale oni už moc nejsou.

A máte doma pevnou linku?

M: Ne, vůbec.

A hry jsi říkal, že hraješ v mobilu a v počítači?

M: V mobilu jsou to většinou jen takový blbosti, takže spíš v počítači.

Dobře, a když si dostal první mobilní telefon, učil tě s ním někdo zacházet nebo ses to naučil sám?

M: Protože mně v té době stačily jen ty zprávy a volání, tak mě naučili rodiče nejdřív takový ty věci, jak volat, jak někoho vyhledat v kontaktech, jak si uložit číslo, jak někomu napsat zprávu, no a to pro mě bylo asi to hlavní a pak ten zbytek jsem se naučil sám. Navíc ten telefon asi víc neuměl, tak asi tak.

A teď, když máš dotykový telefon, s tím ses naučil zacházet sám?

M: Jo, teď jsem si vzal návod a přečetl jsem si ho.

A rodiče mají taky dotykový telefon?

M: No, tak mamina měla dotykový telefon, jenže teď ho vyreklamovala, no a táta má ten klasický.

Takže, dotykový telefon máš jako jediný z rodiny?

M: Jo, zatím jo, ale myslím si, že mamča si bude teďko kupovat taky dotykový.

Když máš ty mapy, používáš službu Latitute, aby si tě někdo vyhledal?

M: Abych věděl, kde kdo je? Ne, to nepoužívám. Ani bych nechtěl, aby to rodiče třeba měli. Protože bych třeba řekl, že jsem někde a byl bych úplně jinde a mamina by to viděla.

A snažíš se o bezpečné zacházení s telefonem, například když jsi na internetu, odhlašuješ se z účtů?

M: No, jako že bych tam byl dvacet čtyři hodin denně, to ne, ale třeba tam jdu, pak tam z toho vyjedu a třeba večer si to vypínám, protože tyhle funkce hrozně žerou baterku. Ono to má velkou spotřebu, takže tyhle telefony potřebují pročist'ovat, takže jsem si tam stáhnul ty aplikace, aby se to samo čistilo. Spíš si to vypínám z toho důvodu, aby se mi nevybíjel.

A na noc si telefon vypínáš, nebo ho máš zapnutý?

M: Já ho mám každý večer na nabíječce, takže si ho nevypínám. Asi jenom zvonění, ale jinak mobil ne.

A stane se ti v noci, že by tě někdo otravoval nebo ti něco posílal?

M: No stane se, ale jsou to takový ty omyly, že mi někdo pošle zprávu a ona mi přijde třeba až za pět hodin, tak to se třeba stává.

Zvedáš cizí telefonní čísla?

Ne, to nezvedám. Rodiče mě i upozorňovali na to, abych ty čísla nezvedal.

A říkali ti rodiče něco o tom, aby sis na ten telefon dával pozor?

Jo, to mi říkali, abych jako nechodil a moc se s ním nechlubil. Ale to já zase nedělam.

A s kamarády si píšete esemesky, typu Ahoj, jak se máš?

M: No, to spíš přes ten Facebook. Na Facebook chodím přes ten telefon. Když chci na Facebook, tak jdu v telefonu, ale když jsem na počítači, tak jsem na Facebooku tam. Ale na e-mail, když chci jít na seznamu, tak jdu raději přes počítač. Ale z Facebooku mi nechodí upozorňování na mobil na to, že mi přišla zpráva.

A na počítači moc nejseš?

M: No moc ne. Jo, jako pracuju na něm, ale tak hodinu, dvě denně.

A máš určeno jak dlouho můžeš být na počítači?

M: Ne, to ne.

A babi s dědou mají mobilní telefon?

M: Jo, mají telefon. Děda chodí ještě do práce, takže má i služební telefon a babi má taky telefon i počítač.

A máte ve škole nějaký hodiny, kde byste probírali internet, mobilní telefon a televizi? Nějakou mediální výchovu?

M: Ted' jsme měli informatiku, ale to spíš, že jsme se na těch počítačích učili jako o těch systémech a zacházet s počítačem obecně. O mobilních telefonech a televizi jsme se bavili jen obecně na začátku hodiny, ale víc jsme se učili pracovat s počítačem.

To je všechno. Děkuju za rozhovor.

Příloha 3: Schéma deskripce polostrukturovaného rozhovoru - rodiče

V této části předkládám deskripci realizovaného rozhovoru s rodiči. Jedná se o deskripci stejného rozhovoru, jehož kompletní přepis jsem uvedla v příloze 1. Stejným způsobem jsem postupovala i u dětí.

Podle této deskripce, jsem po jejich přepisu, všechny rozhovory zanalyzovala a pokusila se vytvořit základní analytický příběh.

Příklad deskripce rozhovoru rodina čtvrtá - rodiče

1 Období bez mobilních telefonů	1.1. Domlouvání schůzek a chození ven	01.	J	Jak hodnotíte období bez mobilních telefonů v době vašeho dětství. Jak jste se domlouvali s rodiči a kamarády, kde se například setkáte?
		02.	V	To už je dlouho vid'?
		03.	M	Ne není. Teda, je to dlouho, ale já si to pamatuju. Když jsme chtěli jít ven, tak jsme se domlouvali na určitém čase, řekli jsme si, kde budeme. Takže naši tomu věřili, že když řeknu, že jdu tam, tak jsem tam byla. Řekli, kdy a v jakou hodinu budu doma a já jsem vždycky v tu hodinu byla doma. No, takže neměli potřebu mě nikdy nahánět, ani by mě nesehnali, takže fungovala domluva dopředu. Co se týče kamarádů, když jsem chtěla jít ven, tak jsme se domlouvali už ve škole, že se někde sejdem.
		04.	J	A stávalo se, že by někdo nepřišel, třeba když jste se domluvili na tu schůzku?
		05.	M	Tak to už si nepamatuju, to bylo tolikrát. Asi jo, jo, když se něco takového stane, tak se šlo domů a tím pádem to skončí celá akce.
		06.	V	Tak jsem zaklepal na jednoho souseda, když ten nemohl, tak jsme šli s jiným sousedem a když nepřišla jedna holka, tak přišla zase jiná. To víte, že jo, to jsme chodili, to nebylo někam volat. Já jsem vyrážel ze dveří, když jsem chtěl. No, protože jsem byl doma a já jsem šel zaklepat na jednoho, na druhého, na třetího a tak jsme postupovali, kdo měl čas, tak šel.
		07.	M	Tak, nebo se čekalo doma, jestli někdo přijde a zazvoní. Musely být samozřejmě hotový úkoly a pak bylo celkem jedno, jestli jdeme na domluvenou schůzku.
		08.	V	Bylo určeno od kdy do kdy budu venku a to stačilo k tomu, abychom se našli.
		09.	J	A jak dlouho jste čekali, když někdo nepřišel?
		010.	V	My jsme to nikdy takhle neřešili, on k tomu nebo já k němu, někdy na třetím

				místě. V tu dobu moc hodinky, když to tak vezmu, kdo v tu dobu měl hodinky, aby si mohl říct přesně, v jaký čas to bude.
		014.	V	A pět minut. Prostě žádný esemesky poslat jsme si nemohli, prostě si někam přišel, a když tam někdo nebyl, tak tam nebyl a tenkrát se to neřešilo.
		015.	M	Čekala bych, když jsem tenkrát chodila na pionýra, deset minut nebo čtvrt hodiny, ale stávalo se často, že jsme se nescházeli na určitém místě, ale spíš, že někdo pro někoho zašel domů. Aby rodiče věděli, že zrovna s tímto člověkem si šel ven. A většinou to fungovalo líp, než teďko, že si to ty děti mezi sebou domluví, protože, když tam to dítě přijde, zazvoní dole, tak ty rodiče, většinou je teda pustí, když už ten chudák sem přišel.
	1.2. Příchod domů	011.	M	To jo, to jsme měli, to jsme museli bejt přece na přesnej čas doma. Mamina to třeba evidovala docela hodně, tak pět minut, to ještě tolerovala, ale kdybych přišla dýl, tak už by to řešili. Čas jsme měli. Měla jsem dokonce kamarádku, která.... maminka jí pustila ven, já jsem pro ní přišla, ta má mámu úču ne? a ona máma jí řekla : "A budeš doma v 16:40", nemohla když už ve tři čtvrtě nebo já nevím, v 15:50 budeš doma. Takovýhle přesný čas jako.
		012.	V	No, my jsme to teda neměli. Do šesti a tak, ne pětiminutku.
		013.	M	Vždycky v celou nebo v půl, nikdy ne čtvrt a nikdy ne ve tři čtvrtě.
	1.3. Pevná linka	032.	M	Ale to jsme ještě bydleli u našich a tam byla pevná linka.
		033.	V	Ale dobře, u vás. Kvůli tomu taky přišel ten druhý.
		034.	M	Dobře, tak byly velký účty za telefonování z pevný linky, což se tátovi nelíbilo, takže nám nezakazoval telefonovat, ale pokaždé hrozně nadával.
		035.	V	Ne, abych to upřesnil. Vzal si sešit, napsal všechny telefonní čísla a chodil se mě ptát, komu jsem volal a jestli to nemohlo být kratší, takhle to bylo. A já jsem řek, že to nemohlo být kratší, protože jinak bych se nedomluvil. Takže tím mne vyprovokoval, že jsem s nima nechtěl mít společenej ani ten telefon.
		036.	J	A to teda byla pevná linka.
		037.	V	Ano pevná linka.
		038.	M	Ale kdyby nebyly mobily v tý době, tak by ti nic jinýho nezbyvalo, než se jen furt zpovídat.
		039.	V	Ne.
		040.	M	Ale když byla možnost, tak jsme to vyřešili jinak.

		041.	V	No on se strašně divil tatínek, jak to můžu provolat já, ale tebe měl furt za sebou a ty si volala furt, od rána do večera.
		042.	M	Nepovídej.
		043.	V	To byl vlastně důvod koupě druhého nebo tedy třetího.
		086.	J	A kdy jste zrušili pevnou linku?
		087.	V	My jsme ji nikdy neměli.
		088.	M	My dva ne, my jsme ji měli u našich, takže naši jí vlastnili.
		089.	V	My už jsme jí nikdy nechtěli. My jsme vlastně v roce, kdy se malej narodil, v té době vlastně začaly jít mobily, že jo. A vzhledem k tomu, že oni byly sice drahý tenkrát, ale já jsem si ho stejně koupil. Takže časem jsem si na ten mobil tak zvykl, že jsem nic jinýho nechtěl. A pořád jsme byli v jiný situaci, ale já jsem ho ke svému podnikání pořád potřeboval, protože to byla hrozná pomoc. Když si v té době sháněl díly na auta, náhradní díly vlastně, takže na pevný bych svojí práci ani nemohl vlastně vykonávat, takže tak jsme se vlastně naučili, že pevná tady už vůbec nebude. Přitom tady ta pevná je roztažená. V každý místnosti máš pevnou, v každý místnosti máš internet nataženou. Všechno tady je, ale my nic z toho nevyužíváme.
2 První mobilní telefon	2.1. Obecně první mobilní telefony	016.	J	A kdy jste si pořídili mobilní telefon a proč jste si ho pořizovali?
		017.	V	Já jsem ho pořizoval pro mami tenkrát, první mobilní telefon, když táta umřel.
		018.	M	A my jsme ho tenkrát ještě neměli?
		019.	V	Ne, to byl první telefon, měla ho naše mami Eurotel, ne Eurotel ne, Alcatel. Ten první, který přišel v Český republice byl Alcatel.
		020.	M	Ale my jsme ho už měli před tím ne?
		021.	V	Ne, my jsme ho neměli. Já jsem ho tady zkoušel jako první, protože jsem chtěl vědět, jak funguje a pak jsem ho mami dával kvůli tomu, abychom prostě o ní věděli.
	2.2. Důvod pořízení telefonu	022.	M	No, takže pro mami jsme ho pořizovali a v zápětí jsme si ho pořizovali my, ne?
		023.	V	Jo, pak jsem ho potřeboval já, protože jinak bych se jí nedovolal. Ale první byl pro mami. Já si pamatuju, jak jsem ho kupoval a šel k mami kvůli tomu, abych se jí kdykoliv dovolal, kdekoliv, proto byl mobilní, neuměl jsem s ním, tak jsem se s ním nejdřív učil a pak jsem ji ho dal, tak jsem zjistil, že je to tak drahý prostě z pevný volat na ten mobil, tak jsem si říkal, tak budeme mít taky telefon. A taky si myslím, že jsme kupovali Alcatel druhý, ten byl náš první.

		024.	J	A to bylo v jakém roce?
		025.	M	V devadesátém osmém, myslím, že to bylo někdy o Vánocích, k Vánocům jsem ho kupoval. A to byl ten rok, kdy přišel na trh, v roce 98, stoprocentně. My jsme si ho vzápětí na to v lednu 99 kupovali taky. To víme díky tutomu.
		026.	J	Takže jste si ho kupovali kvůli Vaší mami, takže jste měli jeden v rodině?
		027.	M	Jsmo ho měli společně nejdřív, protože já jsem byla na mateřský a měla jsem ho víceméně doma, protože tys ho do práce nepotřeboval.
		028.	V	No, já jsem ho do práce nepotřeboval, ale potom jsme si koupili dalšího, protože jsem začal podnikat a potřeboval jsem telefon do práce, takže jsme začali mít druhý a já jsem si vlastně nechal tuten, protože jsem ho potřeboval k podnikání.
	2.3. Funkce	029.	J	A používali jste ho, předpokládám, hlavně na telefonování a esemesky na nic jiného?
		030.	M	Tam jiný funkce nebyly.
		031.	V	Já na kšefty a manželka na to, aby se mi dovolala a já se jí dovolal z práce.
	3 Další telefony	044.	M	Proč třetího?
		045.	V	To si vlastně měla telefon ty.
		046.	M	To je vlastně druhý telefon u nás v rodině.
		047.	V	To jo, ale napřed přišel mami, pak já automaticky, abych se s ní mohl domluvit a pak následně přišel třetí, protože já jsem ho vlastně měl, takže jsem nepotřeboval z pevný volat, ale manželka z ní pořád volala, takže jsme to vyřešili tak, že dostala vlastně další telefon. Pak jsme se úplně odprostili od telefonování z pevný linky. A já to měl k podnikání a manželka k tomu, abychom se mohli domlouvat, protože já jsem moc nechodil domů.
4 Současný telefon	4.1. Typ telefonu a funkce	048.	J	A nyní máte jaké telefony? Máte už ty dotykový, nebo obyčejný?
		049.	M	Ne, jen ty na esemesky a na to volání. Mart'as má nejlepší telefon, dotykáč a s internetem. A my s manželem máme normálně nedotykáč.
		050.	V	Obyčejnej a já jinej ani nechci. Dokud se mi nerozsype, tak si jinej nekopim, tak.
	4.2. Užívání telefonu	090.	J	A proč nechcete ten telefon, co má Martin, proč chcete jen ten obyčejnej?
		091.	V	Protože já potřebuju telefon k telefonování, to ostatní není pro mě důležitý. Telefon jsem si vždycky kupoval k tomu, že telefonuju. Takže takový ty foťáky, já nevím, co všechno v tom je, přes internet, což není ten internet špatnej k navigaci, když něco hledáš, tak to jo. Jsou to prostě těžký a velký cihly k ničemu. Když to chci

				k něčemu připojit, tak auta to nemají rádi, špatně se s tím pracuje. Takže, já když přijdu s tímto telefonem, tak to neznají. Jo, BMW možná jo, ale ostatní auta s tím mají problémy, nekomunikují s tím. Takže ve finále to přitáhnu k tomu autu a zjistím, že to tam nefunguje, takže telefony, který jdou každých půl roku dopředu, utíkají všem dalším produktům, který jsou. Počítačům utíkají, autům hodně utíkají, takže je jednodušší mít tenhle telefon. Ale klukům u nás to tak funguje. Mají na baráku wifi, přijedou z hor, mají fotky, ty si přetáhnou do počítače, hned to pošlou na síť a než se převlečou, tak jim to všechno proběhne barákem a oni si už jen sednou k televizi a "Podívejte se podívat na fotky.", to jako chápu, ty to tak vnímají, ale tohleto vybavení je na tolik jakoby drahý, že se Ti to nevyplatí, ve chvíli, kdy to bude zase jinak. A já mám tady od každé techniky kousek a tvořím to tak dohromady, že to stačí. Takže, já když v tom dělám, tak to vidím jinýma očima než ostatní, ty, kdo to dokupují, dávají do toho takový peníze.
		092.	J	Takže nepoužíváte ani foťák v telefonu?
		093.	V	Nee, tedy ve chvíli, kdy je nouze, ve chvíli, kdy jsme jeli kupovat chatu, tak to nafotíte a nemusíte nic řešit. Tak mám takový obyčejný fotky, abych věděl čísla a směr té chaty. To využijete. To určitě, jo. Ale pořád ty fotky jsou fotky, skutečnost je jiná. Manželka to využívá víc, ta pro ty děti žije. Malej, ten už je jinde, ten už tam má hry, má tam spoustu věcí, který jsou podle něho potřebný, pro mě ne.
		094.	J	Já jsem Martinovi ukazovala aplikaci, která hned v telefonu vyhledá, jak jedou spoje, například městská linka nebo vlaky.
		095.	V	Ale to je na internetu, ne?
		096.	J	Jo, to jo, ale internet v telefonu není zase tak rychlý a než bych čekala, než mi tam najede ta stránka, kterou potřebuju a vyhledala tam konkrétní spoj.
		097.	V	Tak Vám tramvaj ujede. Jo, tak to je dobrý.
		098.	J	Ptala jsem se manžela, proč nechce mobilní telefon, který má i jiné funkce než volání a posílání SMS zpráv. Vy byste ho využila?
		099.	M	Jo, určitě foťák, hudbu, protože, když jedu na kole, tak ráda poslouchám něco a kdybych měla nějakou MP3 mimo, tak ten telefon neuslyším. Takže to využiju v mobilu. A kdyby tam asi byl ten internet v mobilu, tak bych ho užila, ale

				pokud ho nemám, tak se bez něj obejdu, ale kdybych ho tam měla, tak bych ho určitě užila. Už třeba vyhledat nějaký spoje, kde mají jakou otevírací dobu a takový věci. Na nějaký mailová a tohle, na to nejsem ani normálně. Mart'as má online žákovskou, takže připojení na tu žákajdu a nějaký ty informace a tak.
		0133.	V	[...] Telefony jako takový mi hrozně pomohly, to všechno, ale. Jako celá práce je teď v telefonech, ale když přijdu s tý práce, tak ho vypínám a jsem na něj alergickéj. A když je manželka doma, tak si říkam, že někdo musí být ten zodpovědněj a že ona ho má pořád u sebe. Takže vim, že když manželka doma není, tak ho musím mít zapnutej já kvůli dětem, kdyby se cokoliv dělo, ale pokud já přijdu domů a všichni tady jsou a je tady manželka. Tak já všechno vypínám i doklady si schovám a jsem na volno, cítím se spokojenej a šťastnej. A když jdeme někam ven spolu, tak já jdu bez občanky, bez klíčů, bez telefonu a jsem spokojenej, že mě nikdo nemůže vidět, neví, kam jdu a prostě si to užívám.
		0134.	M	Je to daný tím, že ten telefon máš furt při sobě v práci.
		0135.	V	Je to prostě daný tím, že jsem z toho tak vyřízenej, že je pro mě ideální stav, se toho zbavit a jít. Když jdu třeba do hospody, což jsem dlouho už nebyl, tak ho mám s sebou, kdyby se něco dělo, abych s nima byl ve spojení. Ale když jdu cvičit, tak si zásadně nic takovýho neberu.
		4.3. Soukromý telefon x Služební telefon		
5 Posílání SMS zpráv/volání	5.1. Obecně/Mezi sebou/kamarádi	081.	J	Takže Vy máte soukromej a služební telefon. Z práce Vám volají na služební, a když někomu cizímu dáváte číslo, tak na ten služební. Soukromej máte pro rodinu.
		082.	V	Jenom pro rodinu a ani kamarádům nevolám jinak než tím služebním. Ale když chci, tak jim napíšu, protože vim, že když něco napíšu, tak se tam můžu podepsat a ten druhý ví, že když to přijde z jakýhokoliv telefonu, že jsem to já. Což mi nedělá maminka, takže jsem zase tam, kde jsem byl. Pošle mi zprávu, ale nepodepíše se pod ní, takže zpráva tam je, ale nikdo neví, kdo to píše.
		051.	J	A voláte častěji nebo píšete esemesky, nebo jak kdy?
		052.	M	Já ráda píšu, protože se mi s těma lidma nechce třeba mluvit, ale oni stejně volají zpátky.
		053.	V	Já volám no.
		054.	M	Ale zase něco jinýho je, my s manželem, s Mart'asem, v rodině prostě, celkově v naší velký rodině, tak máme to volání zdarma na sebe, takže je pak nesmysl ty

			esemesky psát, ale cizím lidem, se kterými ten tarif nemám, ty esemesky píšu.
	055.	V	Ale podotkni, že mamince radši napiše, tak aby....
	056.	M	No, s mámou je to něco jinýho, protože ten telefon se nedá ukončit, přesto, že je zadarmo, nic nás to nestojí, tak ten rozhovor je třeba půl hodinovej a mě to pak nebaví. Takže radši jí napíšu.
	057.	V	Vypnu telefon a schovám se pod postel.
	058.	M	To ne, ale ona mi stejně zavolá, takže, abych napsala esemesku a stejně se neubránila telefonátu
	083.	J	Zase je to esemeska, takže si člověk říká, že když jí napiše, proč bych se podepisoval, když mě má ten druhý uložený v kontaktech.
	084.	V	Jo, to jo, ale když je to esemeska z cizího číslo a já se nepodepíšu, tak to nikdo nerozluští. To je fakt.
	085.	M	Spousta lidí věčně ztrácí telefony, věčně je bez kontaktu, takže v tom případě jako je fajn, když ti konečně ten dotyčný zavolá nebo napiše, i když není podepsanej a víš, že je to teda on.
	0124.	J	A vy, když někam jdete, tak neříkáte, přijdu tak a tak?
	0125.	V	Ne, my si tu každej děláme co chceme. Vememe telefon, vůbec neřešíme, kdy kdo přijde, prostě se sebereme a jdeme. Když někdo někoho hledá, tak mu zavolá.
	0126.	J	Tak já jsem zvyklá třeba psát lístky, kde jsem, samozřejmě, že když se mnou někdo potřebuje mluvit, tak mi zavolá. Ale když přijde domů tak ví, že jsem venku.
	0127.	V	No, tak to je tím, že jste tak byla vychovávána. Ale já papírky nepoužívám třeba ani na nákup, řekni mi, kdy já si vezmu papír a napíšu si, že mám něco koupit. Otevřu ledničku, tuto a tuto, zabouchnu a odcházím, a vím, co mám přinést. A doma ví, kdy přijdu, protože tam mam hodiny, takže tak. U nás to běží trošičku jinak. Kdybych měl tady malovat, když toho dělám hodně. Za hodinu se vrátím a budu zase psát nověj lístek. Já už jsem se naučil tak žít, že bych asi ani neuměl psát. Manželka ví, že jdeme třeba na cvičení, že víme, kde jsme.
	0128.	M	My nějak o sobě víme a kdyžtak to domlouváme přes den. Takže, když manžel není večer doma, tak vím, že je tam a tam. Takže papírky by tady moc neto.
	0129.	V	Prostě vim, přibližně, kde kdo je.
5.2. Zvedání cizích čísel	067.	J	A cizí čísla zvedáte?

		068.	M	Jo.
		069.	V	To já teda nezvedám. Jak je tam cizí číslo, tak se o to vůbec nezajímám.
		070.	M	Tak já tam nemám uložený všechny pracovní čísla, ze kterých mi manžel volá, takže já kdybych se tím řídila, tak se kolikrát nedomluvíme. Ze školky taky mají spoustu různých čísel, ze školy taky nemusí mít jenom ten sekretariát. Taky může volat kde kdo, takže já bych přišla o nějakou důležitou hovor. Pak mi volá třeba učitelka ze školky, teda z hudebky, že to dneska odpadá, takže já bych spoustu informací promeškala tím. A mně zase tolik lidí z neznámých čísel nevolá, neotravuje. A ten jeden za měsíc už zvládnou.
		071.	J	A Vy ho nezvedáte proč?
		072.	V	Mě nezajímají lidi, které nemám v adresáři. Fakt, je ani nepotřebuju.
		073.	M	Ale tobě nevolají, na tvůj soukrměj ne?
		074.	V	Volaj, tam mam denně dva hovory.
		075.	M	Na soukromý?
		076.	V	Hmm, dva hovory z cizího čísla, buď mi něco vypadlo někde, ale prostě všichni ví, jak mě můžou najít, na internetu jsem, mam tam telefonní číslo do práce, mam tam mobil. Takže mi můžou psát maily, můžou mi, na webu jsem, takže to není problém. Takže, když někdo mě chce, tak to máme tak propojené, abych se to dozvěděl. A ten, kdo si to neumí zjistit, nedá si to v hlavě dohromady, tak má smůlu
		077.	M	Tak loni jsme řešili vaši mami, která ztratila mobil, pamatovala si číslo jenom na někoho, takže jemu věčně psala z cizího čísla. Tak kdybych si řekla, že to cizí nezvednu, tak mami nepomůžeme, že jo. Těch lidí, který mě otravují, se kterými nechci mluvit, tolik zase není.
		078.	V	Je to samozřejmě na úvaze, ale z té druhé strany. Každý má tu možnost, kdyby se mami něco stalo, vzala telefon a internet měla, teď už ho teda nemá, ale mohla zavolat do práce, tam mě nechají vyvolat, takže okamžitě mě sežene kdykoliv, od sekretářky, přes ředitele, každý mi okamžitě dá vědět. Ale..
		079.	M	Tak mami nemá doma internet.
		080.	V	Vždyť to říkám, to bejvávalo, když ho nemá, tak nevím, jak by to udělala. Teď to má těžší, takže by měla mít ty telefony někde napsané.
	5.3. Vypínání telefonu na noc/nezvedání po určité hodině	059.	J	Vypínáte telefony na noc?
		060.	M	Ne, vypínám si vyzvánění, jestli Vás to zajímá.
		061.	J	A Vy si ho taky nevypínáte?
		062.	V	Já jich mám víc, takže mám služební...

		063.	J	A máte nějakou hodinu, kdy už telefony prostě nezvedáte?
		064.	V	Já přijdu, domů, a když je tam někdo z rodiny, tak už ho nezvedám, asi takhle, protože já nevím...
		065.	M	Bere ohledy.
		70.	V	Čtyři hodiny denně provolám stoprocentně, a když mi dávají výpis z práce, tak dvanáct, patnáct A4 zaberou hovory za měsíc. To je něco prostě, že se tolik vykecam v práci, že doma prostě po telefonu komunikovat nechci. Jenom rodina, když přijdu domů, tak telefon jen rodina a ostatní mě fakt nebere. Buď ho vypnu nebo to přehodím na ticho a jenom moje rodina.
		0133.	V	Telefony jako takový mi hrozně pomohly, to všechno, ale. Jako celá práce je teď v telefonech, ale když přijdu s tý práce, tak ho vypínám a jsem na něj alergickéj. A když je manželka doma, tak si říkam, že někdo musí být ten zodpovědný a že ona ho má pořád u sebe. Takže vim, že když manželka doma není, tak ho musím mít zapnutej já kvůli dětem, kdyby se cokoliv dělo, ale pokud já přijdu domů a všichni tady jsou a je tady manželka. Tak já všechno vypínám i doklady si schovám a jsem na volno, cítím se spokojenej a šťastnej. A když jdeme někam ven spolu, tak já jdu bez občanky, bez klíčů, bez telefonu a jsem spokojenej, že mě nikdo nemůže vidět, neví kam jdu a prostě si to užívám.
	5.4. Zvedání si telefonu navzájem	0154.	J	A jak se díváte na zvedání telefonu někým jiným?
		0155.	M	No, to je potom porovnávání pevný linky a mobilního telefonu, kdy pevná linka byla vlastně určena pro všechny a když někdo volal, tak to zvedl kdokoli z rodiny.
		0156.	V	Jo, to jo, ale dneska, když Ti někdo volá na mobil, tak Ti volá, protože chce mluvit s tebou a ne s někým jiným. To jsme tady měli debatu s Martinem o tom, že nechci, aby mi zvedal telefon, když mi volá někdo jinej, je to můj telefon, tak ho zvednu já.
		0157.	M	To já zase, když třeba nemůžu a vím, že volá třeba babička, tak řeknu Mart'asovi, ať si chvilku popovídá s babičku, než budu moct k telefonu já.
6. Kdyby telefony neexistovali	6.1. Lepší x Horší	0141.	J	Takže si myslíte, že telefon má své klady a zápory a kdyby nebyl, tak by to bylo i lepší?
		0142.	M	Ne.
		0143.	V	V dnešním uspěchaném světě to nejde bejt bez nich, ale kdyby přišel ten elektromagnetickéj třesk, o kterým furt mluví, kdy veškerá elektrotechnika

				zkolabuje, tak se sejdem na jedný vrakárně, tam to všechno nasypeme, potom by se všechno zase rozběhlo a pomaličku bysme se uklidnili. Takže já si myslím, že by to určitě bez nich šlo. Ale takhle, rychle, jako to jde u nás.
		0144.	M	Šlo by to bez nich, kdyby ho ostatní taky neměli a kdyby to všechno na nich neviselo. Ale jestliže já budu jediná v kolektivu, která ho nebude mít, tak budu určitým způsobem handicapovaná, že jo.
		0145.	V	Jo, jo, o tom to všechno je.
		0146.	M	Takže když ho nebudou mít ostatní, tak já ho taky nebudu potřebovat a najdu si jiný způsoby...
		0147.	V	komunikace.
		0148.	M	...komunikace a náhrady.
		0149.	V	Ale dneska, to všechno na těch telefonech hrozně stojí, takže, když dneska například něco reklamuju, tak bez telefonů nebo takových těch e-mailů to nejde. Jako, že bych psal nějaký papíry, dneska se všechno tiskne a máme velkou spotřebu těch papírů.
7 Děti a mobilní telefony	7.1. Kdy dostali první telefon	0100.	J	Matin mi říkal, že jste mu koupili telefon v osmi nebo devíti letech.
		0101.	M	Jo ve třetí třídě.
	7.2. Důvod pořízení	0102.	J	Ve třetí třídě a proč?
		0103.	M	Protože začal chodit sám do školy, dvakrát přestupoval, chodil přes velkou křižovatku a my jsme chtěli vědět, kdyby se něco stalo, tak aby byl, nějaký dostupnej. Do té doby jsem ho doprovázela do té školy a pak jsem vlastně už porodila, takže jsem s ním nemohla jezdit, takže dostal telefon více méně z tohoto důvodu
	7.3. Učení dítě s telefonem zacházet	0108.	J	A učili jste Martina s telefonem zacházet?
		0109.	M	No, protože měl jenom základní funkce jako je volání a psaní esemesek, tak jsme mu to na tom telefonu ukázali a docela rychle se ho naučil používat, myslím. A teď u toho telefonu už se to učil sám. Vzal návod a přečetl si návod.
	7.4. Užívání telefonu/Funkce a typ	0108.	J	A k čemu ho využívá podle vás?
		0109.	M	Dřív, když ho hned dostal v té třetí třídě, tak ho měl jenom na to, abychom se mu dovolali, to bylo málo kdy, protože ho měl věčně někde zašantročenýho, stejně jsme se mu nedovolali. Ve škole ho musel mít že jo vypnutej, takže to bylo stejně k ničemu. [...]
8. Používání mobilního telefonu dětmi	8.1. Užívání současného telefonu/funkce	0110.	J	A k čemu ho využívá podle vás teď?
		0111.	M	[...] No a teď k čemu ho využívá? Teď mi přijde, že by se bez něho ani neuprdl. Nenajedl, nevyčůral, neumyl.
		0114.	V	No on moc netelefonuje.
		0115.	M	On ho má ten telefon přirostlej k ruce

		0116.	V	No, on ho má hlavně z toho důvodu, abychom se mu dovolali. On se docela zlepšil od třetí třídy, to už se mu i dovoláme i a když se mu nedovoláme, tak i reaguje a volá zpátky, protože ví, že je to pro nás důležitý. No a internet, furt sefruje na internetu a hledá si tam hry, protože hraje pořád hry, nic jiného. Ale když chceme nějakou informaci, tak je to dobrý. My to chceme třeba využít, když jsme na chatě, mimo dosah sítě, tak doufáme, že tam 3G běží, jinak jsme zase na začátku.
		0117.	M	Jo, je tam.
		0118.	V	Jo, takže když tam běží, tak je to pro nás lepší, že budeme jakoby ve spojení, protože nic jiného tam nechci zavádět
	8.2. Volání a posílání SMS zpráv	0114.	V	No on moc netelefonuje.
		0119.	M	No a teď to funguje tak, že když jde ven, že si nedomluvíme přesně čas, kdy se vrátí. Ale je to často tak, že mu řeknem, aby měl u sebe telefon, a my mu zavoláme. Pak že přijde
		0120.	J	Takže, když mu řeknete za půl hodiny buď doma, tak přijde?
		0119.	M	Jo to jo.
		0122.	V	No, ale spíš to funguje tak, že řekne, že jde ke kamarádovi a my neřešíme, kdy se vrátí. Ale pak mu zavoláme, za čtvrt hodiny buď doma.
		0123.	M	No, ale pak mobil využíváme, když já mám denní a on je sám doma. Přijde ze školy, vždycky mi zavolá, že už přišel domů, já zadám úkoly, příkazy, zákazy, seřvu ho, vynadam. No, on je to takovej online přenos.
	8.3. Upozorňování na nástrahy	0139.	V	I když to je veliký riziko, protože děti a telefon je v dnešní době hrozně magnet na průšvihy. Když dítě vytáhne telefon, tak první bezdomovec, kterej to spatří, mu dá pořádnou ránu a dítě než se vzpamatuje, tak je pryč a jde telefon prodat za tři stovky do bazaru. Takže z těchto důvodů jsem to ani neprosazoval, protože to má své plusy a mínusy, takže jsme Martina dokonce učili na to, aby ten telefon nebyl jenom image, ale něco, co má někde schovanýho.
		0140.	M	Vždyť teď někde zmlátili patnáctiletýho kluka někde před Plazou, protože viděli, že telefonoval, tak se tam na něj sesypali, zbušili ho. Takže se snažíme říkat, aby se úplně neprocházeli a netelefonoval. No, ono to vždycky nejde, ale někdy dítě přepadnou i bez toho, aby věděli, jestli telefon vůbec má.
	8.4. Předmět o mobilních telefonech	0151.	J	Myslíte, že by bylo dobrý, aby děti ve škole měly nějakou povinnou hodinu mediální výchovy, aby se dozvěděli o nástrahách mobilů a ostatních

				technologií.
		0152.	V	No, určitě, my se snažíme ty rizika Martinovi říkat, ale ve škole nic takového nemají.
		0153.	M	No nějaký papírek nám domů přišel ne?
		0154.	V	Jo, to možná, ale zase, kdyby to dělali všichni rodiče, ale když já Martinovi dneska něco zakážu, tak on může jít k nějakému kamarádovi, kterej to zakázaný nemá.
	8.5. Kdy by měli dostat první telefon	0137.	J	Zuzanka teď půjde do první třídy, budete jí pořizovat telefon?
		0138.	M	Ne, není potřeba, bude chodit sem, tady na Vinicích, nebudeme jí posílat samotnou. Ve škole ho určitě potřebovat nebude, v první třídě, takže až bude hodně dlouho otravovat, že ho potřebuje kvůli, já nevím něčemu, nebo když bude zůstat sama doma, tak pak jí ho pořídíme. Ale v první třídě jí stejně nemůžu nechávat samotnou, že bych jí tady nechala a šla do práce, bez toho, aby tady byl manžel. Takže do té doby to určitě nebude třeba. Ale až jí bude třeba těch devět, jako Mart'as, který se začal ve třetí třídě sám pohybovat po Plzni, tak potom určitě jo.
		0139.	V	I když to je veliký riziko, protože děti a telefon je v dnešní době hrozně magnet na průšvihy. Když dítě vytáhne telefon, tak první bezdomovec, kterej to spatří, mu dá pořádnou ránu a dítě než se vzpamatuje, tak je pryč a jde telefon prodat za tři stovky do bazaru. Takže z těchto důvodů jsem to ani neprosazoval, protože to má své plusy a mínusy (...)
	8.6. Kontrola	0130.	J	A chtěli byste si mít službu v telefonu, že byste věděli přesně, kde se Martin nachází?
		0131.	V	Znam to, ale nechtěl.
		0132.	M	Ne nechtěla, já mu důvěřuju, že když někam jde, nikdy nás nezklamal v tom, abych ho začala kontrolovat, takže tak.
		0133.	V	To by se mi taky nelíbilo, to mi přijde jako zásah do soukromí [...]